

Politieke satire, wat moet je ermee?

Een onderzoek naar de betekenisgeving van jongeren aan politieke satire.

Master scriptie Media en Journalistiek.

Ayla van Eekelen

Erasmus School of History, Culture and Communication.

Erasmus Universiteit Rotterdam.

Begeleider: Dr. C. Aalberts

Tweede lezer: Prof.Dr. J. Jansz

Studentnummer: 325704

Email: aylavaneekelen@hotmail.com

Datum: Juni 2012

Voorwoord

Zo. Nu het voorwoord ook bijna op papier staat komt het einde dan echt in zicht, mijn scriptie is bijna af! Ik kan wel een heel verhaal ophangen over hoe moeilijk het was, hoe zwaar en hoe heftig het was om een half jaar in een sociaal isolement te leven, maar dat vind ik onzin. Ik heb met heel veel plezier aan deze scriptie gewerkt en ben erg blij dat ik het grote SPSS monster met zijn gemene factoranalyse, lelijke Cronbach's Alpha en vooral zijn afschuwelijke lineaire regressieanalyse heb overwonnen.

Ik wil iedereen die heeft meegeholpen bij het realiseren van deze scriptie en iedereen die mijn eindeloze gezeur en gemakker heeft moeten aanhoren even bedankten. Jongens, bedankt!

Abstract: Politieke satire, wat moet je ermee?

Keywords: *Koefnoen*, Politics, Satire, Adolescents, Perception

It is often said that young people have little interest in politics. They are not only less interested in politics. The interest in the traditional media, which is the number one information source regarding political information, is also becoming less. Over the years a lot of research has been done. These researches show that youngsters are little involved in politics, that they are not active in politics and that they have lack of political knowledge.

Very few research has been done concerning the experiences that young people do have with politics. Therefore, in this study the focus is situated on the way young people are informed about politics through popular media. The research question of this thesis that has been answered is: *In what way do Dutch youngsters give meaning to political satire on television?* Answering this question was important, because of the lack of research that has been done regarding this subject.

After a literature study, two focus groups were performed. The information obtained from the literature study and the focus groups has been used to create the survey. Highly educated Dutch youngsters from different high schools have completed the survey. The results of this survey show that the highly educated Dutch youngsters find it important to have some political knowledge. But they also show that the youngsters think politics is boring, complicated and hard. A way to make the boring and complicated politics more attractive, is political satire.

All the survey results are incorporated into a multiple linear regression analysis in order to answer the research question. Three independent variables significantly correlate with the meaning to political satire. When respondents perceive politics as difficult, they give meaning to political satire in a positive way. When the meaning about the Dutch satirical television program *Koefnoen* positively increases, the meaning to political satire positively increases too. Also, when the respondents criticize *Koefnoen* as an accessible program, the meaning to political satire positively increases.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	2
ABSTRACT: POLITIEKE SATIRE, WAT MOET JE ERMEE?	3
INHOUDSOPGAVE	4
HOOFDSTUK 1. INLEIDING	6
HOOFDSTUK 2. THEORETISCH KADER	8
2.1 DE HUIDIGE POLITIEKE SITUATIE IN NEDERLAND	8
<i>Verzuiling en Ontzuiling</i>	8
<i>Het poldermodel</i>	9
2.2 POLITIEKE BETROKKENHEID	11
<i>Geïnfomeerd burgerschap</i>	12
<i>Kritiek op het geïnfomeerd burgerschap</i>	13
<i>'Audience Democracy'</i>	14
2.3 BETEKENISGEVING AAN POLITIEK DOOR JONGEREN	15
<i>In aanraking komen met politiek</i>	15
<i>Oordelen over politiek en politieke activiteit</i>	16
2.4 GEPOLARISEERDE POLITIEK	17
<i>Gepolariseerde politiek</i>	18
<i>Populaire cultuur als politiek podium</i>	18
<i>Populaire cultuur als politieke praktijk</i>	19
<i>Populaire cultuur als politieke fictie</i>	19
2.5 POLITIEKE SATIRE	20
<i>Wat is satire? En wat is politieke satire?</i>	20
<i>Koefnoen</i>	21
2.6 SAMENVATTING	22
HOOFDSTUK 3. METHODE	24
3.1 FASE 1: LITERATUURONDERZOEK	24
3.2 FASE 2: FOCUSGROEPEN	24
<i>Over focusgroepen</i>	25
<i>Uitvoering</i>	26
<i>Resultaten</i>	28
3.3 FASE 3: DE ENQUÊTE	30
<i>Enquête: Respondenten</i>	31
<i>Enquête uiteindelijke enquête</i>	32
<i>Politieke kennis</i>	33
<i>Mening over politiek</i>	33
<i>Interesse in politiek getinte onderwerpen</i>	35
<i>Deelname aan politiek getinte activiteiten</i>	35
<i>In aanraking komen met politieke informatie</i>	36
<i>Kennis Koefnoen</i>	36
<i>Manier van Koefnoen kijken</i>	36
<i>Frequentie van Koefnoen kijken</i>	37
<i>Reden om Koefnoen te kijken</i>	37
<i>Praten over Koefnoen</i>	37
<i>Mening over Koefnoen</i>	37

Kennis van politici uit <i>Koefnoen</i>	38
Boodschap van het fragment	39
Mening over het fragment uit <i>Koefnoen</i>	39
Betekenisgeving aan politieke satire.....	41
Demografische kenmerken	42
<i>Dataverzameling</i>	42
HOOFDSTUK 4. RESULTATEN	43
4.1 POLITIEKE BETROKKENHEID	43
4.2 MENING OVER POLITIEK.....	46
4.3 BEKENDHEID KOEFNOEN	48
4.4 MENINGEN OVER FRAGMENT	50
4.5 BETEKENISGEVING AAN SATIRISCHE TELEVISIEPROGRAMMA'S	52
4.6 LINEAIRE REGRESSIE	53
HOOFDSTUK 5. CONCLUSIE	56
5.1 VRAAGSTELLING	56
5.2 SAMENVATTING	56
5.3 DISCUSSIE	57
5.4 BEPERKINGEN	58
LITERATUUR	60
BIJLAGEN.....	64
BIJLAGE 1. DE ENQUÊTE	64
BIJLAGE 2. TABELLEN TOTAALSCORES	71
BIJLAGE 3. FOCUSGROEP NR. 1	73
<i>Transcript Focusgroep nr. 1</i>	77
BIJLAGE 4. FOCUSGROEP NR. 2	89
<i>Transcript Focusgroep nr. 2</i>	93

Hoofdstuk 1. Inleiding

Vaak wordt gesteld dat jongeren maar weinig interesse hebben in de politiek en dat ze zich veel liever met andere zaken bezig houden. Er is sprake van weinig politieke betrokkenheid onder jongeren (Glanville, 1999; Hooghe, 2012; Torney-Purta, 2002). Jongeren worden bijvoorbeeld minder vaak lid van een politieke partij dan volwassenen. Jongerenafdelingen van politieke partijen functioneerden in het verleden als een soort kweekschool voor toekomstige politici, maar deze vorm van politieke rekrutering werkt tegenwoordig minder goed (Hooghe, 2012). De geringe politieke betrokkenheid van jongeren wordt ook zichtbaar tijdens verkiezingen. Jongeren stemmen minder vaak dan volwassenen (Hooghe, 2012; Ter Bogt & Van Praag, 1992; Torney-Purta, 2002; Van der Linden, 1990).

Niet alleen zijn jongeren minder geïnteresseerd in politiek, ze zijn ook steeds minder geïnteresseerd in de traditionele media via welke de politiek naar de 'buitenwereld' wordt gecommuniceerd. In diverse onderzoeken wordt duidelijk dat jongeren de traditionele nieuwsmedia, zoals bijvoorbeeld de krant en de journaaluitzendingen op televisie, meer geschikt vinden voor volwassenen dan voor henzelf. Zelf vinden jongeren dit soort nieuwsmedia veelal saai (Buckingham, 2000; Hooghe, 2012; Hoffman & Thomson, 2009). Dit heeft tot gevolg dat de traditionele nieuwsmedia er niet in slagen om jongeren bij de politiek te betrekken.

Er is door de jaren heen erg veel onderzoek gedaan waarin wordt aangetoond dat jongeren weinig politiek betrokken zijn, dat ze niet actief zijn in de politiek en dat jongeren gebrek hebben aan politieke kennis. Waar vrijwel geen onderzoek naar is gedaan, is naar de ervaringen die jongeren wel hebben met politiek. Via de meer traditionele media komen jongeren niet of weinig in aanraking met de politiek (Hooghe, 2012). In dit onderzoek wordt daarom onderzocht hoe jongeren via populaire media met politiek in aanraking komen.

Wanneer op de televisie in nieuwsprogramma's of opinieprogramma's over politiek wordt gesproken zullen jongeren weg zappen. Ik verwacht dat jongeren niet weg zullen zappen wanneer politiek voorkomt in televisieprogramma's die ze leuk vinden en dus met plezier bekijken (Aalberts, 2006; Hooghe, 2012). Wellicht verwachten de jongeren geen politieke inhoud bij dergelijke programma's en de politieke inhoud die er is, wordt op een voor jongeren aantrekkelijke manier gepresenteerd. Op deze manier kunnen jongeren die totaal niet geïnteresseerd zijn in politiek met politiek in aanraking komen.

Een genre van televisieprogramma's dat binnen dit plaatje past is het satirische genre. Er zijn op de Nederlandse televisie diverse programma's te zien en te zien geweest waarin de inhoud van de politiek op een 'leuke' manier aan de orde wordt gesteld. In dit soort programma's worden politici

gepersifleerd en op een satirische manier weergegeven. Dergelijke programma's kunnen er wellicht voor zorgen dat jongeren met politiek in aanraking komen, ook als ze normaal geen of weinig interesse in de politiek hebben. De politieke lading wordt op een meer luchtige en grappige manier weergegeven en is daardoor wellicht aantrekkelijker voor jongeren.

De onderzoeksvraag die in deze scriptie beantwoord zal worden is: *Hoe geven Nederlandse jongeren betekenis aan politieke satire op televisie?* Het beantwoorden van deze onderzoeksvraag is van belang omdat er geen eerder onderzoek is gedaan naar de receptie van dit genre.

De structuur en opbouw van deze scriptie is als volgt: In hoofdstuk twee wordt het theoretisch kader uiteengezet. De mate van politieke betrokkenheid en politieke activiteit onder Nederlandse jongeren zal in dit hoofdstuk worden besproken. Ook is in dit hoofdstuk een korte beschrijving van de huidige politieke situatie in Nederland opgenomen. Tot slot is een deel van dit hoofdstuk gewijd aan satirische televisieprogramma's. In hoofdstuk drie worden vervolgens de gebruikte onderzoeksmethoden beschreven. De resultaten van het onderzoek, de casestudy, worden weergegeven in hoofdstuk vier. Ten slotte komt alle informatie uit deze scriptie samen in hoofdstuk vijf en wordt er een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. De knelpunten en hobbels die ik tijdens het schrijven van deze scriptie ben tegen gekomen zullen eveneens in hoofdstuk vijf aan bod komen.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

Op basis van de theorie wordt een beschrijving gegeven van het huidige Nederlandse politieke landschap en de positie van de jongeren in dit geheel. Ook wordt uitgelegd wat politieke satire is en hoe dit in de Nederlandse media is terug te vinden.

2.1 De huidige politieke situatie in Nederland

De parlementaire democratie die we in Nederland en andere delen van Europa kennen is minder dan een eeuw oud. Eind achttiende eeuw is het hele democratiseringsproces begonnen en na de Eerste Wereldoorlog wordt het voorlopig hoogtepunt bereikt. Vlak na de Eerste Wereldoorlog, in 1918, wordt de democratie bijna overal in Europa ingevoerd. In de tussentijd, van eind achttiende eeuw tot na de Eerste Wereldoorlog, zijn in veel Europese landen drie stappen naar democratie genomen. Eerst wordt een nationale staat gevormd met een grondwet en een parlement. Daarna ontstaat een parlementair stelsel. In dit stelsel is de regering verantwoording schuldig aan de gekozen volksvertegenwoordiging. De laatste stap is het uitbreiden van het kiesrecht. De gehele volwassen bevolking krijgt met deze stap kiesrecht. De periode waarin de drie stappen zijn uitgevoerd verschilt per land. In Nederland zijn de stappen uitgevoerd in de jaren 1780-1830, 1848-1868 en 1887-1919 (Slotboom & Verkuil, 2010). Het tot stand komen van de democratie in Nederland is dus een langdurig proces geweest.

Verzuiling en Ontzuiling

In de periode tot 1919 is de democratie in Nederland dan wel tot stand gekomen, maar het politieke bestel is blijven veranderen. Er hebben nog veel veranderingen plaats gevonden tijdens de verzuilingsperiode in Nederland. In de periode voor de verzuiling, van 1878 tot 1917, was het politieke bestel instabiel en rommelig. De Nederlandse samenleving, dus ook de politiek, is op dat moment verdeeld in verschillende zuilen. Iedere zuil heeft eigen ideeën en idealen. Leden uit de zuilen denken anders over belangrijke kwesties zoals bijvoorbeeld de uitbreiding van het kiesrecht, arbeidersrechten en subsidies voor bijzonder onderwijs (Van Riessen, Rovers & Wilschut, 2009). Alle onderlinge verschillen zorgen voor een gespannen sfeer in de politiek. Het kabinet dat in 1913 is gevormd merkt de spanningen op en ziet dit als een mogelijk gevaar. Daarom worden de partijen opgeroepen hun 'ruzie' bij te leggen. Alle partijen luisteren naar dit verzoek en in 1917 gaan ze akkoord met wijzigingen in de grondwet betreft het onderwijs en kiesrecht; subsidies voor het bijzonder onderwijs en de invoering van algemeen kiesrecht. Met deze grondwetswijzigingen en met de verbeterde politieke onderlinge verhoudingen breekt een meer stabiele periode aan in de Nederlandse politiek (Lijphart, 1968; Van Riessen et al., 2009).

Vanaf 1917 tot aan het einde van de jaren 1960 wordt de Nederlandse politiek gekenmerkt door de verzuiling. De samenleving is verdeeld in verschillende groepen die ieder een bepaalde ideologie aanhangen (Altena & Van Lente, 2006; Mulder, Doedens & Kortlever, 2008). Zo'n groep met een eigen ideologie wordt ook wel een zuil genoemd. Iedere zuil is een apart netwerk bestaand uit verenigingen, organisaties en stichtingen. Nederland kent in de tijd van de verzuiling drie verschillende zuilen, een protestants-christelijke zuil, een katholieke zuil en een algemene zuil (Lijphart, 1968; Mulder et al., 2008). In de algemene zuil kan een onderscheid gemaakt worden tussen twee subzuilen, een liberale subzuil en een socialistische subzuil. De Nederlandse burgers plaatsen zichzelf op basis van religieuze en sociaaleconomische kenmerken bij een bepaalde zuil. Zodoende verzuilt het Nederlandse politieke bestel (Altena & Van Lente, 2006; Deth & Vis, 2006). De leden van de protestants-christelijke zuil hebben twee politieke partijen passend bij hun zuil, de ARP en de CHU. De katholieke zuil heeft de KVP, de liberale subzuil uit de algemene zuil heeft de VVD en de socialistische subzuil heeft de PvdA. In de tijd van de verzuiling is het gebruikelijk dat de partijkeuze wordt bepaald aan de hand van de zuil waar men bij hoort.

De verzuilde politieke situatie begint in de jaren vanaf 1960 te veranderen. Redenen voor deze veranderingen zijn de gestegen welvaart, het hogere opleidingsniveau van de burgers, de toename van sociale mobiliteit en de intrede van de televisie in veel huishoudens (Altena & Van Lente, 2006; Deth & Vis, 2006). Op dit punt begint het ontzuilingproces. Burgers worden steeds minder afhankelijk van hun zuil en daarom wordt het minder vanzelfsprekend om blindelings op de politieke partij behorende bij hun zuil te vertrouwen. Door dit verschijnsel kunnen politieke partijen niet meer rekenen op de hun ooit zo vertrouwde achterban. Politieke partijen moeten dus weer hun best gaan doen om kiezers te werven.

Het ontzuilingproces zorgt ervoor dat de politiek in de jaren zeventig in grote mate gepolariseerd is (Mulder et al., 2008). De liberalen en sociaaldemocraten liggen met elkaar overhoop waardoor ze bijdragen aan de betere positie van de confessionele partijen, partijen die functioneren op kerkelijke grondslag. Desondanks hebben ook de confessionele partijen last van de ontzuiling. De ARP, CHU en KVP, voormalig grote confessionele partijen, verliezen hun meerderheid in de kamer tijdens de verkiezingen in 1967. Door dit grote verlies zijn de confessionele partijen niet opgewassen tegen de socialisten en liberalen. De oplossing voor dit probleem is de fusie van de drie confessionele partijen. In 1980 fuseren deze tot het Christen Democratische Appel (CDA).

Het poldermodel

De polarisatiestrategie van de politieke partijen verdwijnt in de jaren negentig. Met het verdwijnen van de polarisatiestrategie gaan de politici weer op zoek naar consensus (Deth & Vis, 2006). Dit heeft tot gevolg dat er geregeerd gaat worden middels het zogenaamde 'poldermodel'

(Mulder et al., 2008). Het poldermodel is een consensusmodel waarin de overheid samen met werkgevers en vakbonden om de tafel gaan zitten om sociaaleconomische vraagstukken en problemen op te lossen. Het poldermodel impliceert dan ook een overlegeconomie (Mulder et al., 2008).

In het poldermodel is niets veranderd aan de meningsverschillen tussen politieke partijen. Wat wel veranderd is, is dat de partijen ondanks de meningsverschillen naar samenwerking en consensus streven (Deth & Vis, 2006). Een mooi voorbeeld hiervan is het feit dat de PvdA en de VVD toenadering tot elkaar hebben gezocht. Dit heeft tot gevolg dat er in 1994, voor het eerst sinds 1917, een kabinet tot stand is gekomen waarin de sociaaldemocraten en liberalen samenwerken zonder de aanwezigheid van confessionele partijen. Dit kabinet, ook wel het 'paarse' kabinet genoemd, staat onder leiding van Wim Kok. Dit paarse kabinet functioneert naar de verwachtingen van de burgers en wordt na de verkiezingen van 1998 ook nog voortgezet.

In de daarop volgende jaren groeit de kritiek op het paarse kabinet op het gebied van zorg, onderwijs en veiligheid. De aanslagen op het World Trade Center op 11 september 2001 zorgden voor nog meer politieke onrust. Veel kritiek op het paarse kabinet is afkomstig van Pim Fortuyn, lijsttrekker van de nieuwe politieke partij Leefbaar Nederland. Na een intern conflict stapt Fortuyn op en richt zijn eigen partij op, Lijst Pim Fortuyn (LPF). Deze partij wordt erg populair. Kort voor de verkiezingen wordt Fortuyn op 6 mei 2002 vermoord. Tijdens de verkiezingen haalt zijn partij 26 zetels (Mulder et al., 2008; Slotboom & Verkuil, 2010). Na alle opschudding rond de LPF en Fortuyn ontstaan er nieuwe verhoudingen in de politiek. De steun voor de grote partijen zoals het CDA, de PvdA en de VVD neemt af. Andere partijen profiteren hiervan. Kleine partijen, zoals de Socialistische Partij (SP), krijgen de kans te groeien en ook nieuwe partijen worden opgericht. Geert Wilders richt, rechts van de VVD, de Partij Voor de Vrijheid (PVV) op en ook de Partij voor de Dieren (PvdD) is nieuw op het politieke toneel (Mulder et al., 2008; Slotboom & Verkuil, 2010).

Naast de veranderingen binnen de politiek is ook de rol van de journalistiek in een overgangsfase terecht gekomen, de overgang van publieke logica naar medialogica (Brants & van Praag, 2005). In de publieke logica wordt het nieuws vanuit een besef van het algemeen belang geselecteerd. Het is binnen de publieke logica belangrijker dat een burger geïnformeerd is dan dat een burger geboeid is. In de medialogica wordt het nieuws geselecteerd naar aanleiding van de verwachtingen van het publiek, de burgers. Journalisten hechten meer belang aan kijkcijfers dan aan het informeren. Binnen de medialogica is het belangrijker dat een burger geboeid is dan dat een burger geïnformeerd is (Brants & van Praag, 2005). De overgang van publieke logica naar medialogica is merkbaar tijdens de verkiezingen van 2002. Zo zijn de politieke veranderingen enerzijds en de journalistieke veranderingen anderzijds samengekomen. Er zijn veel zorgen ontstaan over de kloof

welke is ontstaan tussen het publiek, dus ook de jongeren, en de politiek op basis van de veranderingen in de media.

2.2 Politieke betrokkenheid

De combinatie jongeren en politiek wordt vaak ervaren als een zorgwekkende combinatie. In vergelijking met volwassenen hebben jongeren erg weinig interesse in politiek (Aalberts, 2006; Glanville, 1999; Hooghe, 2012; Torney-Purta, 2002). Deze desinteresse onder jongeren kan verschillende redenen hebben. Jongeren kunnen politiek bijvoorbeeld saai vinden vanwege de suffe en ouderwetse presentatie. In dit geval is politiek niet aantrekkelijk gepresenteerd en dus interesseert het hen niet. Een andere reden voor de desinteresse zou het ontbreken van politieke rechten voor jongeren kunnen zijn. Jongeren hebben geen politieke rechten, mogen niet stemmen en zijn daarom niet geïnteresseerd in politiek. Er zijn nog veel meer mogelijke redenen te bedenken voor het gebrek aan interesse en politieke betrokkenheid onder jongeren, maar de zojuist genoemde twee redenen worden in veel onderzoeken aangehouden (Aalberts, 2006; Glanville, 1999; Hooghe, 1999; Hooghe, 2012; Torney-Purta, 2002). Dit toch wel negatieve beeld over jongeren en hun politieke betrokkenheid roept een tweetal vragen op. Hoe geven jongeren betekenis aan politiek? En hoe geven jongeren betekenis aan gepopulariseerde vormen van politiek?

De begrippen 'politiek' en 'betekenisgeving' staan centraal in dit onderzoek. Omdat in dit onderzoek de connectie tussen jongeren en politiek centraal staat, is het van belang een definitie van 'politiek' te hanteren die goed aansluit bij de belevingswereld van jongeren. Het grootste deel van de jongeren vertaalt 'politiek' als institutionele politiek. Ze denken aan staatsrechtelijke instituties zoals de regering, politieke partijen, politici en politieke beslissingen (Aalberts, 2006; Hooghe, 2012). Anders gezegd, voor jongeren staat politiek in enge zin centraal. Politiek staat voor hen gelijk aan het handelen van en door de overheid. De totstandkoming en uitvoering van dit overheidshandelen valt hier ook onder.

Het tweede begrip dat centraal staat in het onderzoek is 'betekenisgeving'. In dit onderzoek wordt betekenisgeving eigenlijk in de breedste zin van het woord opgevat. Het kan bijvoorbeeld gaan om meningen, interpretaties en ideeën van jongeren (Hooghe, 2012; Van der Linden, 1990). Maar ook om bijvoorbeeld emoties, gedragingen en kennis van jongeren (Aalberts, 2006; Van der Linden, 1990).

Ondanks het feit dat veel jongeren totaal niet geïnteresseerd zijn in politiek, bestaat toch de visie dat jongeren goed over politiek geïnformeerd moeten zijn, dat ze moeten kunnen meepraten over politiek en dat ze toch ook enige mate van politieke activiteit moeten kennen (Aalberts, 2006; Glanville, 1999; Hooghe, 2012; Torney-Purta, 2002). Deze visie heeft raakvlakken met de theorie over

geïnformeerd burgerschap. In deze theorie gaat men uit van de aanname dat een democratie goed functioneert wanneer burgers goed geïnformeerd zijn over politiek. De theorie van het geïnformeerd burgerschap is, helemaal wanneer het op jongeren wordt toegepast, een ideaalbeeld. Waarom dit idealistisch en onrealistisch is, zal worden beschreven in dit hoofdstuk.

Geïnformeerd burgerschap

Verscheidende onderzoeken naar jongeren en politiek worden geïnspireerd door de theorie rond het geïnformeerd burgerschap. Het Europese brein achter het idee van geïnformeerd burgerschap is Habermas (1989). In deze theorie worden hoge eisen gesteld aan de politieke betrokkenheid van jongeren. Volgens Habermas (1989) hebben burgers en dus ook jongeren, informatie over politiek nodig om een rationele discussie over politieke kwesties te kunnen voeren. Wanneer ze goed discussiëren, leren ze de politiek te begrijpen en doorgronden. Om een volledig geïnformeerde burger te zijn, moet de werking van de overheid volledig bekend zijn.

Aansluitend op de theorie rond het geïnformeerd burgerschap hebben Delli Carpini en Keeter (1996) drie kenmerken opgesteld waaraan een geïnformeerde burger moet voldoen. Allereerst moet de burger weten wat de overheid precies is. De structuur van de overheid en regering moet bekend zijn. Als tweede moet de burger weten wat de overheid precies doet. Hij of zij moet op de hoogte zijn van actuele onderwerpen die in de politiek spelen. Ook van de verschillende beleidsvormen moet de burger op de hoogte zijn. Het derde kenmerk van een goed geïnformeerde burger is dat hij of zij moet weten wie de overheid is. Politici en hun standpunten moeten bekend zijn. De informatie die burgers nodig hebben om te voldoen aan het geïnformeerde burgerschap is voornamelijk afkomstig uit nieuwsmedia (Aalberts, 2006; Glanville, 1999; Hoffman & Thomson, 2009).

Naast de drie zojuist genoemde kenmerken betreffende de politieke kennis (Vis, 1995) moeten geïnformeerde burgers in politiek geïnteresseerd zijn, (Thomassen, Aarts & Van der Kolk, 2000; Beekhoven & Van Wel, 1998) vertrouwen hebben in politiek (Thomassen, Aarts & Van der Kolk, 2000) en bovenal ook politiek participeren (Van der Linden, 1990; Ter Bogt & Van Praag, 1992). Eerder gedane onderzoeken naar de politieke betrokkenheid van jongeren laten zien dat jongeren niet aan bovenstaande eisen voldoen. Jongeren hebben niet genoeg kennis, geen directe interesse in politiek, geen motivatie om nieuwe politieke kennis op te doen, weinig vertrouwen in de politiek en zijn nauwelijks actief op politiek vlak. Daar tegenover staat wel dat jongeren breed geïnteresseerd zijn in politiek getinte onderwerpen zoals bijvoorbeeld racisme, criminaliteit en milieu (Beekhoven & Van Wel, 1998).

Kritiek op het geïnformeerd burgerschap

Het idee van geïnformeerd burgerschap is mooi, maar in de huidige politieke en maatschappelijke context niet meer haalbaar. Er hebben diverse maatschappelijke en politieke ontwikkelingen plaatsgevonden die er voor hebben gezorgd dat het geïnformeerd burgerschap zowel theoretisch als empirisch onhoudbaar is. Er zijn drie redenen waarom het model onrealistisch is, er is te veel politieke informatie, de informatie is te irrelevant en de informatie is te eenzijdig (Aalberts, 2006).

Tegenwoordig is er meer politieke informatie beschikbaar dan ooit (Manin, 1997). De nieuwsmedia moeten zich meer inspannen om alle informatie te verstrekken en de burgers moeten zich meer inspannen om zich volledig te informeren. Daarbij komt dat steeds meer overheidsinformatie niet openbaar wordt besproken en dus niet toegankelijk is voor de nieuwsmedia (Graber, 2003). Deze informatie kan niet aan het grote publiek verstrekt worden. Het wordt burgers bijna onmogelijk gemaakt om zich gedetailleerd te informeren (Graber, 2003).

Niet alleen de hoeveelheid politieke informatie is een probleem, ook de inhoud van deze informatie is een probleem. Veel politieke informatie is niet relevant genoeg voor de burgers (Devos, 2006). Dit is helemaal het geval voor jongeren, ze hebben niet veel met politiek te maken en daardoor is het voor hun dagelijks leven niet relevant. De informatie waarover jongeren wel beschikken kunnen ze slechts in beperkte mate gebruiken aangezien ze slechts in beperkte mate politiek actief zijn. Omdat er zoveel irrelevante informatie beschikbaar is, beperken zowel de media als de burgers zich tot een aantal politieke thema's die ze interessant vinden en die dichterbij het dagelijks leven staan (De Beus, 2001; Devos, 2006) .

Er is dus een overschot aan irrelevante politieke informatie (Devos, 2006). Alsof dat nog niet genoeg is, geeft het model van geïnformeerd burgerschap een eenzijdige invulling aan politieke informatie. Rationele en politiek inhoudelijke informatie tellen mee in het model. Het probleem is dat de Nederlandse bevolking hun politieke beslissingen niet meer neemt op basis van rationele en politieke inhoud. De Nederlandse politieke partijen verschillen volgens Slotboom en Verkuil (2010) minimaal op ideologisch gebied, maar meer op het gebied van presentatie en imago (Brants & van Praag, 2005; Manin, 1997). Dit heeft tot gevolg dat uitstraling, persoonlijkheid en emoties steeds meer meespelen bij het maken van politieke keuzes (Slotboom & Verkuil, 2010). Dit is niet verwerkt in het model van geïnformeerd burgerschap.

Het model van geïnformeerd burgerschap is dus enigszins achterhaald en helemaal in het geval van jongeren. Jongeren voldoen simpelweg niet aan de eisen die dit model stelt. Het ideaal van geïnformeerd burgerschap is dus niet geschikt om te gebruiken in dit onderzoek waarin de betekenisgeving van jongeren aan politiek een belangrijke rol speelt. Het is beter om te onderzoeken

hoe jongeren zelf betekenis geven aan politiek, in plaats van reeds opgestelde theorie op hen toe te passen waaruit blijkt dat ze ongeïnteresseerd zijn (Aalberts, 2006).

'Audience Democracy'

Een andere benadering van de politiek is afkomstig van de Franse politicoloog Manin. In 1997 publiceert hij zijn boek *The principles of representative government*. In dit boek beschrijft hij de veranderingen van de democratie in de afgelopen tweehonderd jaar. Volgens hem is een nieuwe fase binnen de democratie aangebroken, de 'audience democracy' (Manin, 1997). In deze nieuwe vorm van democratie komen de meeste burgers slechts met politiek in aanraking via de media. De term 'audience democracy' is in Nederland vertaald door De Beus (2001) als toeschouwersdemocratie (De Beus, 2001; Engelen & Sie Dhian Ho, 2004). Volgens De Beus bespelen politieke leiders en hun adviseurs de media om op die manier de kiezers te overtuigen. De burgers zijn volgens De Beus veranderd in toeschouwers die de politieke strijd tussen de partijleiders vanaf de zijlijn volgen (De Beus, 2001).

Het woord toeschouwersdemocratie heeft een negatieve klank. De term doet vermoeden dat burgers passieve toeschouwers zijn die niets uitvoeren. Manin (1997) heeft dit echter niet op die manier bedoeld. Volgens Manin zijn burgers niet continu actief, maar zijn op sommige momenten wel degelijk actief bezig met politiek. De toeschouwers binnen een toeschouwersdemocratie komen eigenlijk overeen met een mediapubliek (Aalberts, 2006). Een mediapubliek bestaat niet uit passieve toeschouwers aangezien er op actieve wijze betekenis wordt gegeven aan de media. Binnen een toeschouwersdemocratie is dit eigenlijk hetzelfde. De burgers geven actief betekenis aan politiek. Binnen het hele publiek zijn twee groepen te onderscheiden, een politiek actieve en een politiek inactieve groep. Dit onderscheid is ook toe te passen op jongeren (Hooghe, 2012; Pasek, Kenski, Romer & Jamieson, 2006). Politiek actieve jongeren ondernemen politieke activiteiten. Jongeren uit deze groep zijn bijvoorbeeld lid van een jongerenafdeling van een politieke partij. Deze groep is dus onderdeel van het publiek, maar neemt ook actief deel aan de politiek. Politiek inactieve jongeren ondernemen geen politieke activiteiten. Deze groep is veel groter dan de groep politiek actieve jongeren en past perfect in het plaatje van burgers uit de toeschouwersdemocratie van Manin (1997). Jongeren komen via de media met politiek in aanraking en zijn, op het stemmen na, weinig politiek actief.

Wat er in de toeschouwersdemocratie veelal gebeurt is dat burgers, in dit geval jongeren, als het ware reageren op wat ze door onder andere de media aangereikt krijgen. Jongeren zijn niet continu gefocust op wat er in de politiek speelt, maar als er iets speelt wat voor hen van belang is weten ze dit op te pikken en kunnen ze er al dan niet op reageren (Aalberts, 2006).

2.3 Betekenisgeving aan politiek door jongeren

In het stuk over de politieke betrokkenheid van jongeren is duidelijk geworden dat niet alle jongeren een even grote mate van politieke betrokkenheid kennen. Er is onderscheid gemaakt tussen politiek actieve en politiek inactieve jongeren en eigenlijk alles wat daar tussen zit. De mate van betrokkenheid staat deels in verband met de manier waarop jongeren betekenis geven aan politiek. In het proces van betekenisgeving aan politiek voeren jongeren als het ware drie activiteiten uit. Allereerst komen jongeren in aanraking met politiek. Daarna oordelen jongeren over politiek en als laatste worden de jongeren al dan niet politiek actief.

In aanraking komen met politiek

Jongeren kunnen op verschillende manieren in aanraking komen met politiek. In hun dagelijks leven kunnen jongeren in verschillende omgevingen en op verschillende manieren in aanraking komen met politiek. Op school, via hun ouders of via de media.

In Nederland krijgen jongeren onderwijs in het politieke en staatkundige bestel. In de vakken Geschiedenis en Maatschappijleer zijn dergelijke onderwerpen verwerkt (Van Riessen, Rovers & Wilschut, 2009; Vis, 1995). De totstandkoming van de huidige politieke situatie in Nederland, het functioneren van onze overheid, het parlementaire stelsel en de invloed van overheidsbeleid op de maatschappij zijn onderwerpen die aanbod komen in dergelijke vakken op school.

Een andere belangrijke rol in het aanreiken van politiek aan jongeren is weggelegd voor de ouders. Ouders kunnen hun kinderen in aanraking brengen met politiek, of ze kunnen juist een soort afkeer van politiek stimuleren. Het gezamenlijk kijken van het journaal op televisie kan een aanleiding zijn tot het voeren van discussies over politiek binnen huishoudens. De aanwezigheid van een krant kan ditzelfde effect hebben (Hoffman & Thomson, 2009; Hooghe, 2012). Het is vaak zo dat politiek geïnteresseerde jongeren ouders hebben die ook in politiek geïnteresseerd zijn. Jongeren die niet in politiek geïnteresseerd zijn, zullen dan ook ouders met minder politieke interesse hebben (Aalberts, 2006; Hooghe, 2012). In de gezinnen met politieke interesse spreekt men geregeld over politiek en over het nieuws. Dit is minder vaak het geval in gezinnen zonder politieke interesse.

Jongeren komen ook via een andere iets minder persoonlijke manier met politiek in aanraking, namelijk via de media. Onderzoek heeft uitgewezen dat een traditioneel medium zoals de krant slechts weinig jongeren bereikt (Hooghe, 2012; Pasek et al., 2006). Lang niet alle huishoudens hebben een abonnement op een krant. Van de gezinnen met kinderen tot 12 jaar heeft 42% een abonnement op een krant. Het percentage krantenabbonnementen onder gezinnen met kinderen tussen de 12 en 18 jaar ligt iets hoger. In dit geval heeft 58% van de gezinnen een abonnement op een krant (CBS, 2008). Wanneer een huishouden over een krantenabonnement beschikt, wil dit nog

niet zeggen dat deze krant ook door de kinderen wordt gelezen. Wel is de kans groot dat jongeren in gezinnen met een krantenabonnement af en toe de krant door kijken en wellicht een artikel lezen.

Televisie is voor jongeren een veel toegankelijker medium en bereikt dan ook meer jongeren dan een krant (Hooghe, 2002, 2012; Pasek, Kenski, Romer & Jamieson, 2006). Ongeveer 74% van de Nederlandse kinderen tot 12 jaar kijkt minstens vijf uur per week televisie. In de leeftijdscategorie 12 tot 18 jaar stijgt dit percentage tot maar liefst 86% (CBS, 2008). Op de televisie zijn veel programma's te zien die jongeren met politiek in aanraking kunnen brengen. Het televisienieuws bevat verreweg de meeste politiek (Hooghe, 2002, 2012). Dat de meeste jongeren meer dan vijf uur per week televisie kijken betekent niet dat ze trouw het televisienieuws kijken. Onder jongeren tussen de 15 en 17 jaar kijkt ongeveer een derde dagelijks naar het nieuws. Onder jongeren tussen de 18 en 24 jaar kijkt meer dan de helft dagelijks naar het nieuws (CBS, 2003).

Televisie is een erg toegankelijk medium voor jongeren, maar het meest toegankelijke medium is internet. Het is populair, laagdrempelig en heeft bovendien een groot bereik. Het grootste deel van de huishoudens met kinderen, 94%, beschikt over toegang tot het internet (CBS, 2011). Internet wordt dan ook gezien als een medium dat veel jongeren in aanraking kan brengen met politiek (Boulianne, 2009; Hooghe, 2012). Door internet wordt politiek transparanter en toegankelijker. Ook kunnen jongeren op een snellere en gemakkelijkere manier over politieke informatie beschikken (Graber, 2003). Internet zou theoretisch gezien de politieke betrokkenheid onder jongeren bevorderen en zou nieuwe mogelijkheden creëren voor politieke participatie. In de praktijk blijkt dat internet echter meer voor amusement wordt gebruikt dan voor politieke zaken (Pasek et al., 2006). Gesteld kan worden dat internet het voor jongeren gemakkelijker kan maken om met politiek in aanraking te komen, maar dat het aan het internetgedrag van de jongeren ligt of dit daadwerkelijk gebeurt.

De manier waarop jongeren via de media met politiek in aanraking komen verloopt vrij voorspelbaar. Jongeren die veel politieke interesse hebben gebruiken meer politiek getinte media dan jongeren die geen politieke interesse hebben. Jongeren die de krant lezen, die het televisienieuws kijken en die via internet informatie over politiek opzoeken beschikken over meer politieke kennis dan jongeren die dit alles niet doen.

Oordelen over politiek en politieke activiteit

Er zijn genoeg verschillende mogelijkheden waardoor jongeren met politiek in aanraking kunnen komen. Wanneer jongeren, op wat voor een manier dan ook, met politiek in contact zijn gekomen zullen ze oordelen over politiek. Of jongeren politiek actief worden is afhankelijk van het oordeel dat ze hebben over politiek. Oordelen jongeren negatief over politiek, dan is de kans klein dat ze tot actie over gaan. Oordelen jongeren daarentegen positief over politiek, dan zijn ze

waarschijnlijk meer gemotiveerd om tot actie over te gaan (Aalberts, 2006; Glanville, 1999; Hooghe, 2012). Het verloop van de derde fase, het vertonen van politieke activiteit, is afhankelijk van het oordeel dat jongeren hebben over politieke signalen.

Over het algemeen is het zo dat politiek actieve jongeren, die veel met politiek in aanraking komen, vaak positief oordelen over politiek. Door deze positieve oordelen worden ze als het ware gestimuleerd om meer met politieke informatie in aanraking te komen en om politiek actief te worden (Glanville, 1999; Hooghe, 2012). Deze politiek actieve jongeren zijn vaak afkomstig uit politiek actieve gezinnen. De ouders brengen hun enthousiasme voor de politiek over op hun kinderen die vervolgens ook politiek actief worden. Deze actieve jongeren worden bijvoorbeeld lid van een jongeren afdeling van een politieke partij, ze worden lid van het debatteam op hun middelbare school, gaan zich inzetten voor maatschappelijke organisaties, kunnen vrijwilligerswerk gaan doen of worden actief in de leerlingenraad op hun middelbare school (Aalberts, 2006; Hooghe, 2012; Torney-Purta, 2002).

Politiek inactieve jongeren zijn niet geïnteresseerd in politiek en zullen politiek dan ook niet zelf opzoeken. Mochten ze, bijvoorbeeld via school, met politiek in aanraking komen dan is de kans groot dat ze hier negatief over oordelen. Politiek inactieve jongeren worden minder door hun ouders gestimuleerd aangezien deze vaak ook politiek inactief zijn. Ook is uit onderzoek gebleken dat inactieve jongeren elkaar op zoeken en dat ze via vrienden negatieve oordelen ontwikkelen (Glanville, 1999; Hooghe, 2012; Pasek, Kenski, Romer & Jamieson, 2006). Al met al worden inactieve jongeren niet gestimuleerd de politiek op te zoeken en worden ze helemaal niet enthousiast gemaakt om politiek actief te worden.

Samenvattend kan gesteld worden dat de grote meerderheid van Nederlandse jongeren politiek inactief is. Deze jongeren lijken niet met politiek in aanraking te komen en dit niet te willen ontvangen omdat ze negatief oordelen over politiek.

2.4 Gepopulariseerde politiek

De verschillen in politieke betrokkenheid en politieke activiteit die zojuist beschreven zijn, zijn gebaseerd op traditionele manieren waarop jongeren al dan niet met politiek in aanraking komen. De traditionele manieren zijn dus school, ouders en nieuwsmedia. Dit onderzoek draait om het beantwoorden van de reeds genoemde hoofdvraag, *hoe geven Nederlandse jongeren betekenis aan politieke satire op televisie?* In deze onderzoeksvraag staat geen traditionele vorm waarop jongeren met politiek in aanraking komen centraal, maar een gepopulariseerde vorm: politieke satire.

In dit deel van de theorie zal worden toegelicht wat gepopulariseerde politiek precies is, wat in dit onderzoek onder politieke satire wordt verstaan en waarom dit als gepopulariseerde politiek gezien kan worden. Als laatste zal worden ingezoomd op het Nederlandse satirische televisieprogramma *Koefnoen*.

Gepopulariseerde politiek

In dit onderzoek worden gepopulariseerde vormen van politiek opgevat als de combinatie van institutionele politiek en populaire cultuur. Het begrip populaire cultuur staat in contrast met het begrip elitecultuur. Het verschil tussen beide heeft te maken met de inhoudelijke waarde van de cultuurproducten (Ter Bogt & Van Praag, 1992; Van Zoonen, 2000). Dit waardeoordeel is aan cultuurproducten toegekend door de maatschappij en is dus gebaseerd op maatschappelijke verhoudingen. Elitecultuur is cultuur van 'niveau', voor de hogere maatschappelijke lagen. Daarom wordt een hoge status aan dergelijke cultuur toegekend. Schilderkunst, klassieke muziek en toneelvoorstellingen zijn enkele voorbeelden van cultuurproducten die passen binnen deze hoge cultuur.

Populaire cultuur heeft, in tegenstelling tot de elitecultuur, een lagere status. Deze cultuurproducten zijn voor iedereen toegankelijk, ook voor de lagere maatschappelijke lagen. Daarom wordt een lage status aan dergelijke cultuur toegekend. Televisieprogramma's, popmuziek en films zijn enkele voorbeelden van cultuurproducten die passen binnen deze lage cultuur. Ondanks de lage status van de populaire cultuur, bereiken de cultuurproducten uit deze categorie een veel groter en meer gevarieerd publiek. Populaire cultuur speelt een grote rol in het dagelijks leven van jongeren. Jongeren vinden amusement leuker dan hoge cultuurproducten en informatieve of educatieve media (Aalberts, 2006; Hooghe, 2002; Ter Bogt & Van Praag, 1992).

Gepopulariseerde politiek is informatie over institutionele politiek welke is verwerkt in een populair cultuurproduct zoals bijvoorbeeld een spelshow, een film of televisieserie. Van Zoonen (2000) onderscheidt in haar artikel *Popular culture as political communication* drie verschillende vormen van gepopulariseerde politiek. Deze drie vormen van gepopulariseerde politiek beslaan het grootste deel van de mogelijke verbanden tussen politiek en populaire cultuur. De eerste vorm die Van Zoonen (2000) noemt is 'populaire cultuur als politiek podium'. De tweede is 'populaire cultuur als politieke praktijk' en de laatste vorm is 'populaire cultuur als politieke fictie'.

Populaire cultuur als politiek podium

In deze vorm van gepopulariseerde politiek treden politici op in genres binnen de populaire cultuur. Politici zijn bijvoorbeeld te gast in talkshows, spelprogramma's en infotainmentprogramma's zoals *De Wereld Draait Door*. Dergelijke programma's zijn in eerste instantie niet informatief of educatief maar zijn bedoeld als amusement. Politici gebruiken niet alleen televisieprogramma's als

politiek podium. Ze kunnen bijvoorbeeld ook interviews geven op populaire radiozenders of een interview laten plaatsen in een populair tijdschrift. Alle vormen van populaire cultuur kunnen dienen als podium om hun politieke mening en hun persoonlijke verhaal te verkondigen (Van Zoonen, 2000).

Politici gebruiken de populaire cultuur regelmatig als een soort communicatiemiddel naar het grote publiek. Zo zijn bijvoorbeeld Jolande Sap, Diederik Samson en Emile Roemer te gast geweest bij Matthijs van Nieuwkerk in *De Wereld Draait Door*. Tijdens dergelijke optredens kunnen politici hun standpunten verkondigen, maar als dit hun enige boodschap zou zijn haakt het grote publiek af. Daarom geven politici in deze vorm van gepopulariseerde politiek vaak ook iets van hun privéleven prijs. In dat soort informatie zou het grote publiek geïnteresseerd zijn. Het voornaamste binnen deze vorm van gepopulariseerde politiek is dat politici zelf hier aan meewerken, zelf optreden op het politieke podium dat is gecreëerd binnen de populaire cultuur.

Populaire cultuur als politieke praktijk

Binnen deze vorm van gepopulariseerde politiek zijn niet de politici zelf actief, maar individuen of groepen die normaal gesproken zijn uitgesloten van politieke participatie. Deze mensen gebruiken de populaire cultuur om zichzelf uit te drukken. Vaak zijn het acteurs, popsterren of tv persoonlijkheden die hun politieke standpunten bekend maken aan het grote publiek. Op deze manier worden ze als het ware politieke actoren. Artiesten en beroemdheden kunnen hun mening uiten in bijvoorbeeld boeken, popmuziek, films of shows (Van Zoonen, 2000). Zo heeft Bob Dylan in zijn carrière ontzettend veel nummers geschreven met een maatschappij kritische lading. Het nummer *Blowin' in the Wind* bijvoorbeeld, gaat over de beweging voor burgerrechten in Amerika. Maatschappelijk en politiek betrokken artiesten zijn niet alleen te vinden in Amerika. In Nederland hebben we bijvoorbeeld Ali B: een rapper die in zijn raps maatschappelijke problemen aankaart. Het nummer *Waar gaat dit heen* gaat over de vraag waar het heen gaat met de wereld. Hij verwoordt in dit nummer zijn bezorgdheid over het 'stuk' gaan van de wereld.

'Gewone' mensen kunnen theoretisch gezien ook actief zijn in deze vorm van gepopulariseerde politiek, maar hebben in vergelijking tot beroemde mensen minder mogelijkheden om hun mening naar voren te brengen. Het grootste verschil met de eerste vorm van gepopulariseerde politiek is dat politici in dit geval niet zelf participeren. Er worden wel degelijk politieke standpunten geuit in populaire cultuurvormen, maar deze standpunten zijn niet afkomstig van politici zelf.

Populaire cultuur als politieke fictie

Binnen deze laatste vorm van gepopulariseerde politiek zijn eveneens de politici zelf niet actief. Er is sprake van politieke fictie als politiek of politici het onderwerp zijn van onder andere boeken, televisieseries of films. In dit geval worden politici in vormen van populaire cultuur

nagespeeld. Dit kunnen imitaties van bestaande politici zijn, maar ook fictieve politici. Deze imitaties zijn te vinden in uiteenlopende genres zoals onder andere comedyseries, films of dramaserie (Van Zoonen, 2000). Momenteel draait er een nieuwe comedy in de bioscoop genaamd *The Dictator*. Deze film gaat over een stereotype dictator uit het Midden Oosten. In de film zijn politieke onderwerpen zoals de situatie rond Iran, oliebelangen en internationale machtsverhoudingen op een komische manier verwerkt.

Het grootste verschil tussen de twee voorgaande vormen van gepopulariseerde politiek en deze vorm, is dat deze vorm niet alleen op ware meningen en feiten gebaseerd is. Dat deze vorm ‘populaire cultuur als politieke fictie’ wordt genoemd zegt het al. De verhalen kunnen ook verzonnen zijn. Het gaat niet alleen om politieke feiten, maar politieke fictie komt ook voor binnen deze categorie.

2.5 Politieke satire

Van Zoonen (2000) geeft aan dat er ontzettend veel verbanden tussen politiek en populaire cultuur zijn. Dit onderzoek heeft maar met slechts één vorm van gepopulariseerde politiek te maken, namelijk politieke satire op televisie. Wat onder politieke satire wordt verstaan zal ik dit deel van de theorie uiteengezet worden. Ook zal worden toegelicht hoe politieke satire binnen de gepopulariseerde politiek past. Als laatste zal het satirische televisieprogramma *Koefnoen* worden geïntroduceerd.

Wat is satire? En wat is politieke satire?

Satire kan gezien worden als een kunstvorm waarin, vaak op humoristische wijze, kritiek op maatschappelijke onderwerpen wordt geleverd. Veel gebruikte onderwerpen van satire zijn politiek, politici, religie, tradities, personen, normen en waarden (Griffin, 1994). Kritiek op dergelijke onderwerpen kan op verschillende manieren worden geuit. Veel gebruikte stijlfiguren binnen satire zijn sarcasme, ironie, pastiche en karikatuur, zie tabel 1.

Sarcasme	Bijtende spot leveren op andere personen, ideeën of meningen.
Ironie	Bedekte spot leveren op andere personen, ideeën of meningen door het tegenovergestelde te zeggen dan dat je eigenlijk bedoelt.
Pastiche	Werk van bekende auteurs, kunstenaars, politici eigen invulling geven en nabootsen.
Karikatuur	Spot weergave van andere personen, ideeën of meningen. Werkt vaak goed door humoristische overdrijving.

Tabel 1. Stijlfiguren binnen satire

Meestal is satire humoristisch bedoeld, maar in sommige gevallen kan het ook agressief bedoeld zijn. De makers van satire willen hun publiek kritisch laten nadenken en soms zelfs tot actie aanzetten (Griffin, 1994). Satire wordt politieke satire genoemd wanneer het onderwerp politiek getint is.

Binnen satire kan onderscheid gemaakt worden tussen twee vormen, Hortiaans en Juvenaliaans. De eerste vorm, Hortiaanse satire, is vernoemd naar de Romeinse dichter Horatius. Deze dichter creëerde lichte satire. Hij wilde op luchtige en geestige wijze de dwaasheid van de maatschappij aankaarten. Het belangrijkste kenmerk van deze vorm van satire is de luchtigheid. Een bekend voorbeeld van iemand die Hortiaanse satire heeft gemaakt is Desiderius Erasmus. Hij heeft *Lof der Zotheid* (1512) geschreven. In deze satire stelt Erasmus allerlei menselijke dwaasheden aan de kaak. Kerkelijke autoriteiten, kooplieden, vorsten en wetenschappers worden bekritiseerd (Stikke, 1689; Griffin, 1994).

De tweede vorm van satire, Juvenaliaanse satire, is minder luchtig dan de Hortiaanse satire. Juvenaliaanse satire is een hardere en scherpere vorm van satire. Deze vorm is vernoemd naar de Romeinse dichter Juvenalis. Juvenalis heeft in zijn stukken het wangedrag, de misbruiken, de buitensporigheden en de ondeugden binnen de Romeinse maatschappij op pittige wijze aan de kaak gesteld. Kenmerkend voor deze vorm van satire is de agressieve en cynische wijze waarop kritiek geleverd wordt. Humor is in deze vorm minder belangrijk dan in Hortiaanse satire. Een voorbeeld van een bekende Juvenaliaanse satire is *Animal Farm* van de Britse schrijver George Orwell (1998). In dit satirische boek bekritiseert Orwell het totalitaire politieke systeem in de Sovjet-Unie (Griffin, 1994; Orwell, 1998).

Het lijkt nu alsof satire voornamelijk iets literairs is, maar het is ook in andere kunstvormen terug te vinden (Griffin, 1994). Spotprenten bijvoorbeeld, kunnen een satirische lading hebben en ook in het theater is satire te vinden. Cabaretiers kunnen op satirische wijze allerlei maatschappelijke onderwerpen aan de kaak stellen in hun voorstellingen en ook de televisie is een platform waar satire terug te vinden is. Programma's zoals *Kopspijkers* en *Dit Was Het Nieuws* zijn voorbeelden van satirische televisieprogramma's. Maatschappelijke problemen en actualiteiten worden aan de kaak gesteld, de makers verwerken hun eigen mening over de onderwerpen in het programma, de kritiek wordt volgens de eerdergenoemde stijlkenmerken van satire gebracht en de programma's worden gemaakt met de intentie om de onderwerpen op komische wijze te behandelen. Een ander satirisch televisieprogramma is *Koefnoen*.

Koefnoen

Koefnoen is een satirisch cabaretesk televisieprogramma, dat wordt uitgezonden door de AVRO. Het concept van dit programma is dat er in iedere uitzending wordt teruggeblikt op de actualiteiten uit de voorbije week, dit door middel van filmpjes en sketches. Het programma wordt

gedragen door de cabaretiers Owen Schumacher en Paul Groot. Zij bedenken, schrijven en spelen het grootste deel van de filmpjes en sketches. In dit proces worden zij bijgestaan door collega-cabaretiers zoals Plien van Bennekom, Erik van Muiswinkel en Bianca Krijgsman.

Voor Schumacher en Groot is humor een belangrijk middel om een bepaalde boodschap over te brengen. Paul Groot: “Je kijkt naar de wereld en je maakt automatisch grappen. Je kijkt de hele tijd ergens met een scheve blik naar en dat wil je delen met andere mensen.” (SchoolTV Beeldbank, 2008). Het gaat beide heren niet alleen om het maken van een grappig programma, ze willen er ook iets mee zeggen. Ze willen hun visie op de actualiteiten delen met de kijker. Owen Schumacher: “In een grap mag je heel ver gaan maar die grap moet nog steeds nuttig zijn aan wat je er eigenlijk mee wilde zeggen.” (SchoolTV Beeldbank, 2008). Dat het programma van Schumacher en Groot goed wordt ontvangen blijkt wel uit het feit dat ze in 2006 de Nipkowschijf hebben gewonnen, (Nipkowschijf.nl, 2006) een prijs voor televisieprogramma’s die al sinds 1961 door televisierecensenten wordt uitgereikt aan het, volgens hen, beste televisieprogramma van het jaar.

Koefnoen is een voorbeeld van gepopulariseerde politiek. In het programma gaan Schumacher en Groot wekelijks in op de politieke actualiteiten. Politiek wordt dus gecombineerd met populaire cultuur. *Koefnoen* is echter niet gemakkelijk in één van de drie vormen van gepopulariseerde politiek, die zijn opgesteld door Van Zoonen (2000), te plaatsen. Het programma is een combinatie tussen de tweede en derde vorm, tussen populaire cultuur als politieke praktijk en populaire cultuur als politieke fictie. Schumacher en Groot zijn artiesten die hun eigen visie kwijt kunnen in *Koefnoen*. Dit past bij populaire cultuur als politieke praktijk. In het programma worden politici gepersifleerd door Schumacher en Groot. Dit past weer bij populaire cultuur als politieke fictie. Daarom kan *Koefnoen* gezien worden als een combinatie van beide vormen van gepopulariseerde politiek.

2.6 Samenvatting

De combinatie jongeren en politiek wordt dus vaak ervaren als een zorgwekkende combinatie. Ondanks het ideaal dat jongeren politiek geïnformeerd moeten zijn is weinig sprake van politieke betrokkenheid onder jongeren. Wegens een overschot aan irrelevante, eenzijdige politieke informatie is het niet haalbaar volledig politiek geïnformeerd te zijn. Desondanks krijgen jongeren wel heel veel informatie over politiek voorgeschoteld, voornamelijk via de media.

Jongeren kunnen gezien worden als een groep toeschouwers die op hun eigen manier omgaan met de informatie die hen via de media wordt aangereikt. Jongeren die politiek actief zijn komen door hun interesse in politiek veel met politieke informatie uit onder andere de media in aanraking. Jongeren die politiek inactief zijn komen veel minder met informatie over politiek in

aanraking. Ze zijn niet geïnteresseerd in politiek en hebben het liefst zo min mogelijk met politiek te maken.

Deze houdingen van de twee groepen jongeren zijn niet alleen van invloed op de mate waarmee jongeren met informatie over politiek in aanraking komen, maar ook op de manier waarop ze al dan niet politiek actief worden. Actieve jongeren beschikken over meer informatie en zullen, mede door hun interesse in politiek, positiever oordelen over politiek. Hierdoor worden ze gestimuleerd politiek actief te worden. De inactieve jongeren beschikken over minder informatie en zullen, omdat ze totaal geen interesse in politiek hebben, negatief oordelen over politiek. Ze worden niet gestimuleerd om politiek actief te worden.

De verschillen in politieke betrokkenheid en politieke activiteit zijn gebaseerd op traditionele manieren waarop jongeren al dan niet met politiek in aanraking komen. Traditionele manieren zijn via school, via hun ouders en via de nieuwsmedia. Er zijn echter ook gepopulariseerde vormen van politiek waarop jongeren met politiek in aanraking kunnen komen. In gepopulariseerde vormen van politiek is informatie over institutionele politiek verwerkt in een populair cultuurproduct zoals bijvoorbeeld een spelshow, een film of een televisieserie. De gepopulariseerde vorm van politiek welke in dit onderzoek centraal staat is politieke satire op televisie. Omdat er vele vormen van politieke satire op televisie zijn, is gekozen om in dit onderzoek te focussen op *Koefnoen*.

Hoofdstuk 3. Methode

Om erachter te komen hoe Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire, is het van belang om de meningen en opvattingen van Nederlandse jongeren in kaart te brengen. Middels het verspreiden van een enquête onder een groot aantal jongeren is dit goed mogelijk.

In dit onderzoek worden, naast de enquête, nog andere onderzoeksmethoden gebruikt. Deze zijn onder te verdelen in drie verschillende fases. De eerste onderzoeksfase bestaat uit literatuuronderzoek. De tweede uit focusgroepen en de derde uit een enquête welke wordt gecombineerd met een fragment uit het satirische televisieprogramma *Koefnoen*. De combinatie van het fragment en de enquête levert hopelijk goede inzichten op over de manier waarop Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire.

In dit hoofdstuk worden de drie verschillende fases uit het onderzoek beschreven. Allereerst de fase van het literatuuronderzoek, daarna de focusgroepen en tot slot de enquête.

3.1 Fase 1: Literatuuronderzoek

Allereerst is er literatuuronderzoek uitgevoerd. Diverse wetenschappelijke werken zoals artikelen en boeken zijn doorgespit om alle belangrijke en interessante informatie binnen het onderzoeksveld samen te voegen tot een theoretisch kader. Dit vormt de context waarin de onderzoeksresultaten geplaatst kunnen worden. Het theoretisch kader is geconstrueerd op basis van een selectie van relevante wetenschappelijke literatuur, welke gerelateerd is aan de onderzoeksvraag. Op deze manier is getracht een zo breed en divers mogelijk beeld te creëren van de context van dit onderzoek.

Literatuuronderzoek wordt veelal uitgevoerd om het zogenaamde interpretatiekader van de onderzoeker te beperken en om de onderzoeksresultaten vanuit het juiste perspectief te kunnen analyseren. Volgens Van Selm en Wester (2006) heeft deze methode ook een verhelderende functie. De context van de verkregen resultaten wordt verhelderd door literatuuronderzoek doordat dit enige oriëntatie op het onderzoeksveld mogelijk maakt.

3.2 Fase 2: Focusgroepen

De tweede methode waar gebruik van is gemaakt, is de focusgroep. Door middel van deze methode kan het proces van betekenisverlening op groepsniveau achterhaald worden. Focusgroepen bieden toegang tot gedeelde betekenissen en veronderstellingen, bijvoorbeeld over jongeren en hun politieke betrokkenheid (Van Selm & Wester, 2006).

Over focusgroepen

Een focusgroep is een kwalitatieve onderzoeksmethode waarbij een kleine groep respondenten, onder toezicht van de onderzoeker, brainstormt en discussieert over een bepaald thema (Hooghe, 1999). Volgens Hooghe is een focusgroep een groepsdiscussie. Door het volgen van deze groepsdiscussie is de onderzoeker in staat na te gaan op wat voor een manier binnen een doelgroep wordt gedacht en gesproken over een bepaald onderwerp.

Hooghe is niet de enige die op deze manier over een focusgroep schrijft. Ook Van Selm en Wester (2006) denken op een dergelijke manier over focusgroepen. Volgens hen wordt tijdens een focusgroep een gespreksituatie gecreëerd waaraan meerdere personen in groepsverband deelnemen. De focusgroep wordt geleid door een zogenaamde moderator, een discussieleider. In hun publicatie gebruiken Van Selm en Wester (2006) de definitie van focusgroepen geformuleerd door Morgan (1997): 'A research technique that collects data through group interaction on a topic determined by the researcher. It is the researcher's interest that provides the topic, whereas the data themselves come from the group interaction'.

Tijdens de focusgroepen die binnen dit onderzoek worden georganiseerd worden twee fragmenten uit het satirische televisieprogramma *Koefnoen* vertoond. Het tonen van deze fragmenten wakkert de discussie onder de focusgroep, bestaande uit Nederlandse jongeren, aan. Een groot voordeel van focusgroepen is de interactie die ontstaat tussen de respondenten. Deze interactie moedigt de respondenten aan om hun meningen en opvattingen te commentariëren en te ondersteunen met argumenten. De respondenten kunnen elkaar aanvullen of verbeteren. Niet alle jongeren kunnen ingewikkelde verschijnselen en concepten verwoorden. In een focusgroep kunnen de jongeren binnen een geconstrueerde setting de betekenis van deze verschijnselen en concepten achterhalen (Van Selm & Wester, 2006). Het is mogelijk dat door middel van focusgroepen betekenissen en meningen gevonden kunnen worden, die normaal gesproken niet direct worden uitgesproken. Bijvoorbeeld omdat ze als normatieve veronderstellingen worden gezien of omdat ze als onacceptabel worden ervaren (Bloor, Frankland, Thomas & Robson, 2001). Ook hierom zijn focusgroepen een ideale manier om zo veel mogelijk te weten te komen over de doelgroep.

Binnen het samenstellen van de focusgroepen worden door Van Selm en Wester (2006) twee belangrijke factoren onderscheiden: 1) de respondenten in de focusgroepen moeten afkomstig zijn uit de onderzoekspopulatie welke centraal staan in het onderzoek, en 2) de mogelijke wisselwerking tussen de groepssamenstelling en het onderzoeksthema. Deze laatste factor kan gemakkelijk gerealiseerd worden. Het wordt bij focusgroepen acceptabel geacht dat de respondenten in een focusgroep elkaar kennen. Dit brengt een groot voordeel met zich mee, het is mogelijk om respondenten te selecteren die bijvoorbeeld samen in de klas zitten of die bevriend met elkaar zijn.

Dit heeft tot gevolg dat het gemakkelijker is om groepjes respondenten te selecteren voor de focusgroepen.

Focusgroepen zijn een goede methode om een beeld te creëren van hoe de onderzoekspopulatie betekenis geeft aan politieke satire. Er kleeft echter ook een nadeel aan deze onderzoeksmethode. De kritiek op focusgroepen is dat mensen, wanneer ze onder druk staan van de groep, sociaal wenselijke antwoorden kunnen geven. Deze sociaal wenselijke antwoorden kunnen volgens Hooghe (1999) echter ook nuttig zijn voor het onderzoeken van bijvoorbeeld collectieve referentiekaders. In dit onderzoek is dit interessant om bijvoorbeeld de heersende ideeën over politiek onder jongeren zichtbaar te maken.

Uitvoering

In dit onderzoek draait alles om de mening van de Nederlandse jongeren. De onderzoekspopulatie bestaat dan ook uit Nederlandse jongeren. Omdat 'jongeren' nogal breed en onduidelijk is, heb ik er voor gekozen om dit voor het onderzoek te specificeren naar middelbare scholieren met HAVO/VWO niveau. Leerlingen op een middelbare school zijn gemiddeld tussen de twaalf en achttien jaar oud.

Er zijn twee focusgroepen georganiseerd. Deze hebben tot doel gehad zoveel mogelijk informatie te vergaren om in de enquête te kunnen verwerken. Iedere focusgroep bestaat uit gemiddeld drie respondenten. Deze respondenten behoren tot de onderzoekspopulatie en zijn in dit geval dus Nederlandse jongeren tussen de twaalf en achttien jaar. Uit de gesprekken die tijdens de focusgroepen gevoerd worden kunnen, zoals in de voorgaande passages beschreven is, interessante gegevens voortkomen die vervolgens in de enquête worden verwerkt.

Om de focusgroepen optimaal te laten verlopen en om er zeker van te zijn dat alle belangrijke onderwerpen besproken worden, is een topiclijst opgesteld.

Bekendheid met programma's zoals <i>Koefnoen</i>
Mening over dergelijke programma's
Bekendheid met de Nederlandse politiek / politici
Mening over de Nederlandse politiek
Eerste reactie op de bekeken fragmenten
Mening over de bekeken fragmenten

Tabel 2. Topiclijst Focusgroepen

De topiclijst is als het ware een geheugensteuntje. Als alle punten van de lijst besproken zijn tijdens de focusgroep en als er flink over de onderwerpen is gediscussieerd, dan is de focusgroep geslaagd. De resultaten zullen verderop in dit stuk kort besproken worden.

Tijdens de focusgroepen zijn twee fragmenten uit *Koefnoen* getoond. In beide fragmenten worden diverse bekende Nederlandse politici gerepresenteerd. Daarom zijn de twee geselecteerde fragmenten geschikt als onderzoeksmateriaal in dit onderzoek naar de manier waarop Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire.

In het eerste fragment zijn drie politici te zien, namelijk Mark Rutte (VVD), Maxime Verhagen (CDA) en Geert Wilders (PVV). Dit fragment is gebaseerd op de formatie van het kabinet Rutte-Verhagen. Rutte en Verhagen hebben, in het fragment, last van Wilders. Om dat Wilders zich af en toe op nogal grove en kinderachtige wijze uitdrukt, wordt hij gerepresenteerd als een vervelende puber. Om deze vervelende puber weer in het gareel te krijgen nemen Rutte en Verhagen hem mee naar de Opvoedpoli. Het vervelende en baldadige gedrag van Wilders wordt hilarisch weergegeven in dit fragment. Wilders geeft Verhagen een schop, hij neemt de mevrouw van de Opvoedpoli in de maling en gooit een moskee gebouwd van blokken omver. Rutte en Verhagen proberen telkens om hem weer in het gareel te krijgen. Dit wil echter niet lukken en daarom geeft de mevrouw van de Opvoedpoli een paar handige tips. Zo moeten Rutte en Verhagen Wilders niet altijd zijn zin geven, moeten ze nooit terug schelden en moeten ze Wilders weghouden bij stekkers. Desondanks blijft Wilders in dit fragment irritant gedrag vertonen. Na het bezoek aan de Opvoedpoli gaan de drie naar huis. Onderweg naar huis prikt Wilders de ballon van een moslimmeisje kapot. Eenmaal thuis gekomen hebben Rutte en Verhagen de kamer gezellig versierd om het één jarig bestaan van het kabinet te vieren. Wilders weet ook dit feestje te verpesten door te klieren met het kaarsje op de taart, de slingers van het plafond te halen en ballonnen lek te prikken. Uiteindelijk smijt Wilders de taart nog richting Verhagen. Het fragment eindigt met een hopeloze Rutte en een huilende Verhagen die samen in de rommel van het feestje zitten.

Ook in het tweede fragment is Maxime Verhagen te zien. In dit fragment heeft hij drie van zijn CDA-collega's meegenomen, namelijk Henk Bleker, Ad Koppejan en Kathleen Ferrier. Met z'n vieren zijn ze te gast bij Linda de Mol in het spelprogramma *Ik hou van Holland*. Het fragment begint met het introduceren van de vier politici. Uit deze introductie blijkt al dat er spanningen zijn binnen het CDA. Er wordt gesproken over de dissidenten Koppejan en Ferrier. Uiteindelijk, als de vier politici op een grappige manier zijn voorgesteld, maakt De Mol bekend welke prijs het winnende team kan winnen. Het winnende team wint een midweek naar Angola! Na de bekendmaking van de prijs kan het spel beginnen. Het eerste spel dat gespeeld wordt is het spellingspel. Koppejan moet het woord fractiediscipline spellen en dit gaat, vanzelfsprekend, niet vlekkeloos. Ferrier heeft wat aan te merken op Koppejan en Bleker schrijft een stiekem briefje naar De Mol. Na het spellingspel speelt team CDA de Hollandse lijstjes ronde. Ze moeten zo veel mogelijk typische CDA-kenmerken opnoemen. Team CDA noemt alleen positieve kenmerken op en op de lijst staan juist alleen negatieve kenmerken. Dit zorgt ook weer voor enige discussie binnen het team. Het laatste spel dat

gespeeld wordt is het liedjesspel. Team CDA moet de gezongen liedjes afmaken. Dit doen ze natuurlijk niet op de juiste manier: 'Moriaantje zo zwart als roet, ging eens wandelen zonder ...'. Het antwoord dat Ferrier geeft is: 'Verblijfsvergunning'. Vanzelfsprekend zorgt ook het liedjesspel voor de nodige onrust en discussie binnen team CDA.

Na het tonen van elk fragment wordt door de leden uit de focusgroepen gebrainstormd en gediscussieerd over de fragmenten.

Resultaten

Per punt van de eerder genoemde topicijst worden de meest opvallende en interessante resultaten samengevat.

Alle respondenten van de focusgroepen kennen het programma *Koefnoen*. Ook ander soort satirische televisieprogramma's zoals *Kopspijkers*, *Neonletters* en *Draadstaal* zijn bekend onder de respondenten. Dat de ze *Koefnoen* kennen betekent niet automatisch dat ze er ook naar kijken. Één van de respondenten zegt het programma wel te kennen, maar niet te kijken. De anderen geven aan dat als ze naar het programma kijken, ze dat veelal samen doen met hun ouders, broers en/of zussen. Alle respondenten verwachten dat een deel van hun vrienden en vriendinnen bekend is met *Koefnoen*, maar ze verwachten ook dat er jongeren zijn die het programma niet zullen kennen.

Tijdens beide focusgroepen is naar voren gekomen dat de respondenten *Koefnoen* een origineel en grappig programma vinden. De imitaties uit het programma worden zeer gewaardeerd, ondanks dat de makers van *Koefnoen* in de ogen van de deelnemers de plank wel eens mis slaan. Balkenende en Wilders worden gezien als de leukste en beste typetjes uit *Koefnoen*. Dit komt volgens de respondenten door het feit dat deze politici erg excentriek zijn, en dus makkelijk zijn om te vormen tot grappige typetjes. Over het doel van *Koefnoen* bestaan twijfels. Het zou kunnen zijn dat het doel is om actualiteiten op een grappige manier in beeld te brengen, maar het doel zou ook kunnen zijn om de kijker op een laagdrempelige manier iets te leren over de actualiteiten. *Koefnoen* is een laagdrempelig en toegankelijk programma waarin veel actualiteiten aan bod komen.

De respondenten zijn niet zo bekend met Nederlandse politici. Ze hebben acht foto's van bekende Nederlandse politici gezien en wisten niet wie alle politici waren. Ook de bijbehorende politieke partijen waren voor veel respondenten een groot raadsel. Politici die, met partij en al, wel bekend zijn onder de respondenten zijn Mark Rutte (VVD), Geert Wilders (PVV) en Maxime Verhagen (CDA).

Volgens alle respondenten is de Nederlandse politiek ingewikkeld. Politici gebruiken moeilijke woorden en de manier waarop politiek in beeld wordt gebracht is niet aantrekkelijk voor jongeren. Wanneer de politici zich kinderachtig gedragen ('doe normaal man' en 'bedrijfspoedel') wordt politiek, in de ogen van de deelnemers, wel wat leuker. Op de middelbare school wordt wel

aandacht aan de Nederlandse politiek besteed, voornamelijk tijdens de lessen maatschappijleer. De lessen maatschappijleer worden bij de respondenten op school pas gegeven in de vierde klas, tot die tijd krijgen de meeste scholieren nauwelijks les over politiek. De informatie die scholieren vanuit school krijgen over politiek is volgens de respondenten te beperkt. Ook begint het volgens hen te laat in de middelbare schooltijd. Het komt er dus op neer dat de respondenten het wel belangrijk vinden dat jongeren iets weten over politiek.

De eerste reactie op beide fragmenten is in beide de focusgroepen positief. De respondenten hebben erg hard moeten lachen, vooral om het fragment 'Wilders Opgevoed'. Wilders, Rutte en Verhagen zijn erg realistisch gerepresenteerd en zijn dus ook erg herkenbaar. Het andere fragment waar team CDA te gast is bij *Ik Hou Van Holland* wordt ook goed ontvangen, maar minder enthousiast dan het eerste. In dit fragment worden niet alle politici herkend. Verhagen en Bleker worden wel herkend maar Koppejan en Ferrier zijn onbekend bij het grootste deel van de respondenten. Dit fragment wordt met name gewaardeerd doordat het programma *Ik Hou Van Holland* op een grappige manier wordt gerepresenteerd. Linda de Mol wordt, volgens de respondenten, ontzettend goed gepersifleerd. De eerste reactie van alle respondenten op de fragmenten is dus erg positief. Ze moesten hard lachen om beide fragmenten, maar het hardst om 'Wilders Opgevoed'. De 'moeilijkheidsgraad' van de fragmenten is verschillend.

Alle respondenten, op één na, vonden het fragment 'Wilders Opgevoed' het leukste, grappigste en het meest toegankelijke fragment. In dit fragment zijn volgens de respondenten de politici herkenbaar. Ook de situatie (de gedoog positie van de PVV) is herkenbaar en de meningen van de politici zijn duidelijk verwerkt in het fragment. Daarbij komt dat de respondenten het een vlot fragment vinden waar de kijker zijn aandacht gemakkelijk bij kan houden. Over het *Ik Hou Van Holland* fragment zijn de respondenten minder positief. Het is een goede weergave van het spelprogramma, maar het politieke gedeelte in dit fragment is lastiger. De politici zijn niet herkenbaar genoeg en ook de politieke situatie is lastiger te herkennen. Wel vinden de respondenten de issues rond het immigratiebeleid goed weergegeven.

Alle punten van de topiclijst zijn uitgebreid besproken en bediscussieerd. De resultaten zijn duidelijk en zijn een goede inspiratiebron voor het opstellen van de enquête. Het fragment 'Wilders Opgevoed' wordt door de respondenten gezien als het meest geschikte fragment om te gebruiken in dit onderzoek.

3.3 Fase 3: De enquête

Tot slot is er ook nog gebruik gemaakt van een derde onderzoeksmethode, de enquête. De politieke betrokkenheid en betekenisgeving aan politieke satire onder jongeren wordt onderzocht aan de hand van een enquête.

Een enquête is eigenlijk niets meer dan een vaste verzameling vragen met vaste antwoordcategorieën (Baarda, De Goede & Kalmijn, 2007). Enquêtes worden meestal gebruikt in grootschalig beschrijvend onderzoek. Het doel is veelal om de volgende zaken te onderzoeken: de verdeling van verschijnselen in de maatschappij, kenmerken van personen te constateren, opinies, feiten of gedrag bij een bepaalde bevolkingsgroep vast te stellen ('t Hart, Boeije & Hox, 2007). De enquête is als het ware een hulpmiddel voor de onderzoeker om een antwoord op een vraagstelling te verkrijgen.

Bij schriftelijke enquêtes beantwoorden de respondenten zelf de vragenlijst die op papier staat (Baarda, De Goede & Kalmijn, 2007). Hier is bewust voor gekozen. Deze methode heeft wel een aantal nadelen. Er is geen ruimte voor te veel vragen. Bij te veel vragen haakt de respondent af. Ook is er geen echte controle uit te oefenen op het invullen van de vragenlijst door de respondenten, wat tot gevolg kan hebben dat de vragenlijsten onvolledig worden ingevuld. Een laatste nadeel is de hoge non-respons. Gelukkig kleven er ook voordelen aan de schriftelijke enquête. Het is relatief goedkoop, het is gemakkelijk te organiseren, de respondenten blijven anoniem waardoor ze over het algemeen eerlijker durven te antwoorden en het is minder gevoelig voor sociaal wenselijke antwoorden omdat het anoniem is.

Ondanks de nadelen wordt in dit onderzoek toch gebruik gemaakt van de schriftelijke enquête. Omdat de enquête in dit onderzoek op middelbare scholen afgenomen wordt, zijn niet alle genoemde nadelen zo ernstig. Er is bijvoorbeeld wel controle uit te oefenen op het invullen en de non-respons zal nihil zijn omdat de onderzoeker zelf aanwezig is tijdens het invullen van de enquête. De onderzoeker kan er op toezien dat een ieder die de enquête in handen krijgt deze ook volledig invult. Nu er meer bekend is over de voor- en nadelen van de enquête en over de manier van afnemen zal het ontwikkelen van de enquête verder worden toegelicht.

De enquête die in dit onderzoek wordt gebruikt, is enerzijds ontwikkeld op basis van informatie uit eerder onderzoek en anderzijds op basis van de resultaten van de reeds beschreven focusgroepen. In eerder gedane onderzoeken zijn goede enquêtevragen gebruikt die de opinie van de jongeren op een duidelijke manier kunnen meten. Dit soort 'goede' enquêtevragen hebben model gestaan voor vragen in deze enquête. Een enquête zou gemakkelijk door alleen een onderzoeker opgesteld kunnen worden. Het probleem hiervan is dat de onderzoeker, hoe goed hij of zij ook op de hoogte is van de theorie, soms bepaalde zaken over het hoofd kan zien. Dit probleem kan worden ondervangen door het organiseren van focusgroepen.

Op basis van de resultaten uit de focusgroepen en de informatie uit de eerdere onderzoeken wordt de enquête opgesteld. De enquête in dit onderzoek bestaat uit vijf verschillende vraagcategorieën. Ten eerste zijn er vragen die gaan over de politieke betrokkenheid van de respondent. Een vraag uit deze categorie zou bijvoorbeeld kunnen gaan over het wel of niet lid zijn van de jeugdafdeling van een politieke partij. De tweede categorie bevat vragen waarmee de mening van de respondent over de politiek wordt gemeten. In deze categorie wordt onder andere gevraagd of politiek leuk of saai is, of het ingewikkeld is en of het interessant is. Als derde is er een vraagcategorie waarin gevraagd wordt naar de bekendheid met satirische televisieprogramma's. In deze categorie wordt bijvoorbeeld gevraagd naar het aantal keer dat de respondent naar dergelijke programma's kijkt en waarom. In de vierde categorie draait alles om de mening over de representaties van politici in de televisieprogramma's. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd of de respondent van mening is dat politici belachelijk worden gemaakt in satirische programma's. In deze vierde categorie zijn ook vragen opgenomen over het fragment 'Wilders Opgevoed' uit het satirisch televisieprogramma *Koefnoen*. In de vijfde en laatste categorie wordt gevraagd naar de algemene kenmerken van de respondenten, zoals bijvoorbeeld leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en etniciteit. Doordat in iedere vraagcategorie meerdere vragen worden gesteld, kan gemeten worden op wat voor een manier Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire.

Enquête: Respondenten

De respondenten die benaderd worden om de enquête in te vullen zijn vanzelfsprekend afkomstig uit de onderzoekspopulatie. Het zijn dus Nederlandse middelbare scholieren van HAVO/VWO niveau. Voor enquêtes geldt vaak dat hoe groter de groep respondenten is, des te betrouwbaarder de resultaten zijn. Om aan voldoende respondenten te komen maakte ik in dit onderzoek gebruik van leerlingen van drie middelbare scholen in Den Haag. De Haagse scholen die hebben meegewerkt aan het onderzoek zijn het Maerlant Lyceum, het Hofstad Lyceum en de Dalton Den Haag. Per school werd aan een aantal klassen HAVO/VWO scholieren gevraagd het geselecteerde fragment te bekijken en vervolgens de enquête in te vullen.

In totaal hebben er 303 respondenten, dus middelbare scholieren, een enquête ingevuld. Zoals te zien is in tabel 3 volgt 29,4% van de respondenten een opleiding op HAVO niveau en volgt 70,6% van de leerlingen een opleiding op VWO niveau.

	n	%
HAVO	89	29,4
VWO	214	70,6
Total	303	100,0

Tabel 3. Opleidingsniveau

Het grootste deel van de respondenten, 56,1%, bestaat uit meisjes. De rest, 43,9%, bestaat logischerwijs uit jongens. Deze verdeling is weergegeven in tabel 4.

	n	%
man	133	43,9
vrouw	170	56,1
Total	303	100,0

Tabel 4. Geslacht

De leeftijd van de respondenten loopt uiteen van 12 tot 18 jaar. Het grootste deel van de respondenten, 32,3%, is 15 jaar, dit is te zien in tabel 5. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 15,4 jaar.

	n	%
12	9	3,0
13	14	4,6
14	42	13,9
15	98	32,3
16	80	26,4
17	48	15,8
18	12	4,0
Total	303	100,0

Tabel 5. Leeftijd (in jaren)

Het laatste kenmerk van de respondenten heeft te maken met hun afkomst. Er is onderscheid gemaakt tussen autochtone en allochtone respondenten. In tabel 6 is de verdeling tussen autochtone en allochtone respondenten weergegeven. Bijna driekwart van de respondenten, 72,6%, is van autochtone afkomst.

	n	%
Autochtoon	220	72,6
Allochtoon	83	27,4
Total	303	100,0

Tabel 6. Afkomst

Enquête uiteindelijke enquête

Het opstellen van de uiteindelijke enquête gebeurde in drie verschillende stappen. Op basis van literatuur en eerder onderzoek werd het begin van de vragenlijst gemaakt. Deze vragenlijst werd aangevuld met de resultaten van de focusgroepen. Hierna was de eerste versie van de enquête af. Toen deze eerste versie af was, werd deze voorgelegd aan tien profrespondenten. Deze tien

respondenten vulden de enquête in en beoordeelden deze op duidelijkheid. Onduidelijke vragen en antwoordmogelijkheden werden op deze manier ontdekt. Naar aanleiding van deze proefenquête werd de enquête aangepast. Op deze manier werd de kwaliteit verbeterd. Toen alle aanpassingen gedaan waren was de tweede versie van de enquête klaar om aan alle respondenten voor te leggen. De uiteindelijke versie, dus de versie die de respondenten gaan invullen, is te vinden in bijlage 1.

Er zijn drie onderdelen die centraal staan in de enquête namelijk: politiek, politieke satire en het fragment uit *Koefnoen*. Per onderdeel worden diverse aspecten onderscheiden. Deze aspecten zijn weer onderverdeeld in indicatoren. De indicatoren vormen de basis van de enquête. De enquêtevragen zijn opgesteld naar aanleiding van de indicatoren. Er zijn 19 vragen in de enquête verwerkt die allemaal een eigen functie hebben. Om uiteindelijk de resultaten goed te kunnen interpreteren is het van belang duidelijk te hebben wat iedere enquêtevraag precies meet en waarom het op die manier wordt gemeten. Daarom zullen de 19 vragen worden toegelicht.

Politieke kennis

De mate van politieke kennis is gemeten met behulp van de vraag: Wie zijn de vier [onderstaande] politici en bij welke partij horen ze? De vier politici die in deze vraag zijn opgenomen zijn Emile Roemer, Maxime Verhagen, Jolande Sap en Mark Rutte. Het is aannemelijk dat iemand die geregeld met politiek in aanraking komt, die dus politiek betrokken is, de politici op de foto's herkent. De vraag draagt dan ook bij aan het meten van de politieke kennis van de respondenten. De mate van politieke kennis wordt in deze vraag meetbaar gemaakt door dat ieder goed of fout antwoord wordt gecodeerd met een score. Niet ingevuld of fout is een score van 0, goed een score van 1. De totaalscore, alles bij elkaar opgeteld, geeft aan hoe groot de kennis is. De scores variëren tussen de 0 (niets goed) en 8 (alles goed).

Mening over politiek

De mening van de respondenten over politiek wordt gemeten aan de hand van de volgende zeven uitspraken over politiek.

- Politiek is voor volwassenen
- Politiek is ingewikkeld
- Politici gebruiken moeilijke woorden
- Politiek is pas interessant als je mag stemmen
- Het is belangrijk dat jongeren iets weten van politiek
- Politiek is saai
- Politiek is moeilijk

De respondenten geven aan in welke mate ze het eens zijn met deze uitspraken. De antwoordmogelijkheden zijn gebaseerd op een vijf puntsschaal, variërend van oneens tot eens. Alle

standpunten van de respondenten ten opzichte van de uitspraken bij elkaar geven inzicht in hun mening over politiek. Dit kan meetbaar gemaakt worden door middel van een factoranalyse. De factoranalyse levert scores op en deze scores komen overeen met de mening over politiek. Een hoge score betekent een positieve mening, een lage score een negatieve mening.

De variabele mening over politiek is aan de factoranalyse onderworpen. Tabel 7 laat zien dat twee factoren bepalend zijn voor de antwoorden op de zeven vragen. Deze twee factoren zijn gearceerd.

Factor	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,898	41,406	41,406	2,424	34,625	34,625	1,630	23,289	23,289
2	1,211	17,300	58,706	,650	9,291	43,917	1,444	20,627	43,917
3	,875	12,502	71,209						
4	,694	9,917	81,126						
5	,516	7,368	88,494						
6	,463	6,610	95,104						
7	,343	4,896	100,000						

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabel 7. Factoranalyse: Mening over politiek (1)

De verdeling van de twee nieuwe variabelen wordt gemaakt op basis van de lading, de score, van de stellingen op de twee verschillende factoren. Alle stellingen die hoog laden een factor worden tot dezelfde variabele gerekend. In tabel 8 zijn de ladingen van de stellingen op de factoren weergegeven. De stellingen die hoog laden zijn gearceerd.

	Rotated Factor Matrix ^a	
	Factor	
	1	2
Politiek ingewikkeld	,767	,309
Politiek moeilijk	,751	,256
Politiek moeilijke woorden	,564	
Politiek saai	,287	,729
Politiek voor volwassenen	,227	,573
Belang politieke kennis jongeren		,568
Politiek interessant stemmen	,160	,305

Tabel 8. Factoranalyse: Mening over politiek (2)

De stellingen met een hoge lading onder factor 1 worden samengevoegd tot de variabele 'moeilijkheid politiek' (Cronbach's α , 0,766) en de stellingen met een hoge lading onder factor 2 worden samengevoegd tot de variabele 'belang politiek' (Cronbach's α , 0,676). SPSS maakt hier twee nieuwe variabelen van. Deze zullen worden gebruikt voor de regressieanalyse.

Interesse in politiek getinte onderwerpen

In deze vraag geeft de respondent aan hoeveel interesse hij/zij heeft in onderstaande acht politiek getinte onderwerpen.

- Politiek
- Werkloosheid
- Discriminatie
- Openbaar Vervoer
- Inkomensverschillen
- Veiligheid op straat
- Europese Unie
- Ontwikkelingshulp

Deze vraag draagt bij aan het meten van de politieke betrokkenheid van de respondenten. De mate van interesse wordt in deze vraag meetbaar gemaakt door dat de mate van interesse is gekoppeld aan een score. Geen interesse hoort bij de score 1 en veel interesse hoort bij de score 4. De totaal score geeft dus aan hoe groot de betrokkenheid is. Hoe hoger de score, hoe groter de betrokkenheid. De scores variëren tussen de 8 (nergens interesse in) en 32 (overal veel interesse in).

Deelname aan politiek getinte activiteiten

De respondent geeft voor onderstaande 13 politiek getinte activiteiten aan of hij/zij daar wel eens aan heeft deelgenomen.

- Een handtekening actie organiseren
- Discussievoeren op internet
- Geld geven aan een goed doel
- Demonstreren
- Handtekening invullen bij handtekening actie
- Praten over politiek met vrienden
- Praten over politiek met ouders/familie
- Deelnemen aan scholieren verkiezingen
- Vrijwilligerswerk doen
- Naar een politieke bijeenkomst gaan
- Ondertekenen van een digitale petitie

- Lid zijn van de leerlingenraad
- Lid zijn van de jongeren afdeling van een Nederlandse politieke partij

Een 'nee' antwoord scoort 0 en een 'ja' antwoord scoort 1. De totaal score wijst uit aan hoeveel activiteiten de respondent heeft deelgenomen. Hoe hoger de score, hoe groter de betrokkenheid. De scores variëren tussen de 0 (nergens aan deelgenomen) en 13 (overal aan deelgenomen).

In aanraking komen met politieke informatie

De respondent geeft voor onderstaande negen manieren waarop je met informatie over politiek in aanraking kan komen aan of hij/zij via die manieren daadwerkelijk met informatie over politiek in aanraking komt. Dit verschaft inzicht in de mate van politieke betrokkenheid van de respondent.

- De krant
- Nieuws (op televisie)
- Nieuws (op de radio)
- Talkshows en praatprogramma's (op televisie)
- Internet
- Via Sociale Media
- Via ouders
- Via vrienden
- Op school

Voor deze vraag geldt ook dat een 'nee' antwoord (niet aangekruist) een score van 0 heeft en een 'ja' antwoord (wel aangekruist) een score van 1. Hoe hoger de score, hoe groter de betrokkenheid. De scores variëren tussen de 0 (geen enkele aanraking met informatie) tot 9 (via alle manieren in aanraking met informatie).

Kennis Koefnoen

Het al dan niet kennen van *Koefnoen* kan van invloed zijn op de manier waarop jongeren betekenis geven aan politieke satire. Als jongeren dit programma kennen hebben ze meer inzicht in politieke satire op televisie dan wanneer ze het niet kennen. Deze vraag maakt de verdeling onder de respondenten tussen wel en niet kennen inzichtelijk. Wanneer een respondent aangeeft het programma niet te kennen, dan krijgt hij/zij een score van 0 en wanneer de respondent het wel kent een score van 1. De respondenten die het *Koefnoen* niet kennen mogen na het beantwoorden van deze vraag door naar vraag 12.

Manier van Koefnoen kijken

Als respondenten *Koefnoen* kennen betekent nog niet dat ze het ook kijken. Deze vraag maakt onderscheid tussen de 'kenners' en de 'kijkers'. Ook wordt de respondent gevraagd naar de manier waarop hij/zij *Koefnoen* kijkt. De wel-kijkers geven aan of ze online, via de televisie of zowel online

als via de televisie naar *Koefnoen* kijken. De antwoorden op deze vraag zijn bedoeld om een totaalbeeld van de respondenten te kunnen vormen.

Frequentie van *Koefnoen* kijken

Respondenten die hebben aangegeven *Koefnoen* te kijken wordt gevraagd naar de kijk frequentie. De antwoorden op deze vraag maken inzichtelijk hoe vaak de respondenten naar *Koefnoen* kijken.

Iemand die altijd kijkt zal anders betekenis geven aan dergelijke satire dan iemand die maar heel soms kijkt. Iemand die altijd kijkt scoort op deze vraag 4 en iemand die nooit kijkt scoort 1.

Reden om *Koefnoen* te kijken

De respondenten die hebben aangegeven *Koefnoen* te kijken wordt gevraagd om welke reden ze *Koefnoen* kijken. Het draait om de motivatie van de respondenten. De antwoorden op deze vraag zijn bedoeld om een totaalbeeld van de respondenten te kunnen vormen.

Praten over *Koefnoen*

Respondenten die hebben aangegeven *Koefnoen* te kijken wordt gevraagd of ze wel eens met anderen over *Koefnoen* praten. De antwoorden op deze vraag maken inzichtelijk of de respondenten wel eens over *Koefnoen* spreken en met wie ze dit doen. Ook deze vraag is bedoeld om een totaal beeld van de respondenten te kunnen vormen.

Mening over *Koefnoen*

De *Koefnoen* kijkende respondenten wordt gevraagd in welke mate ze het eens zijn met de zeven onderstaande uitspraken over het programma.

- *Koefnoen* is voor volwassenen
- *Koefnoen* is leuk
- *Koefnoen* is ingewikkeld
- *Koefnoen* maakt politici belachelijk
- Ik begrijp *Koefnoen* niet altijd
- *Koefnoen* maakt politiek leuker
- *Koefnoen* maakt politiek begrijpelijker

De antwoordmogelijkheden zijn gebaseerd op een vijf puntsschaal, variërend van oneens tot eens. Alle standpunten van de respondenten ten opzichte van de uitspraken bij elkaar geven inzicht in hun mening over *Koefnoen*.

De variabele mening over *Koefnoen* is aan een factoranalyse onderworpen. Analyse heeft uitgewezen dat een indicator te laag laadt om mee te nemen in de factoranalyse. Daarom heeft deze variabele nu nog zes indicatoren over. Tabel 9 laat zien dat drie factoren bepalend zijn voor de

antwoorden op de zeven vragen. Deze drie factoren zijn gearceerd. De derde factor is echter niet heel bepalend, daarom wordt deze niet meegenomen als uiteindelijke factor.

Factor	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared			Rotation Sums of Squared		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	Loadings		Total	Loadings	
					% of Variance	Cumulative %		% of Variance	Cumulative %
1	1,848	30,793	30,793	1,399	23,311	23,311	1,083	18,049	18,049
2	1,601	26,684	57,477	1,144	19,074	42,385	1,020	17,001	35,050
3	1,014	16,905	74,382	,470	7,828	50,212	,910	15,162	50,212
4	,662	11,040	85,422						
5	,508	8,466	93,888						
6	,367	6,112	100,000						

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabel 9. Factoranalyse: Mening over Koefnoen (1)

De verdeling van de twee nieuwe variabelen wordt ook in dit geval gemaakt op basis van de lading van de stellingen op de twee verschillende factoren. In tabel 10 zijn de ladingen van de stellingen op de factoren weergegeven. De stellingen die hoog laden zijn gearceerd.

	Rotated Factor Matrix ^a	
	Factor	
	1	2
Politiek leuker	,961	-,022
Politiek begrijpelijker	,503	-,096
Voor volwassenen	,222	,131
Ingewikkeld	,042	,791
Begrijp het niet altijd	-,038	,684

Tabel 10. Factoranalyse: Mening over Koefnoen (2)

De stellingen met een hoge lading onder factor 1 worden samengevoegd tot de variabele 'moeilijkheid Koefnoen' (Cronbach's α , 0,661) en de stellingen met een hoge lading onder factor 2 worden samengevoegd tot de variabele 'duidelijkheid Koefnoen' (Cronbach's α , 0,687). SPSS maakt hier twee nieuwe variabelen van. Deze zullen worden gebruikt voor de regressieanalyse.

Kennis van politici uit Koefnoen

Alle respondenten hebben een fragment uit Koefnoen gezien. Een van de drie vragen die hoort bij dit fragment draait om het herkennen van de drie politici welke in het fragment te zien zijn. De politici uit het fragment zijn Mark Rutte, Maxime Verhagen en Geert Wilders te zien. Deze vraag geeft inzicht

in de mate van politieke betrokkenheid van de respondenten. Hoe meer politici door een respondent worden herkend, hoe groter de politieke betrokkenheid. Het aantal herkende politici komt overeen met de score op de vraag. De scores variëren tussen de 0 (geen politici herkend) en 3 (alle politici herkend).

Boodschap van het fragment

De respondenten beschrijven wat volgens hen de boodschap van het fragment is. Wanneer de respondenten weten wat de boodschap van de makers van het fragment is, is de kans groot dat ze de betekenis van het fragment kunnen achterhalen. Om de verschillende omschrijvingen op een eerlijke manier te beoordelen is een aantal criteria opgesteld waaraan de omschrijvingen moeten voldoen. Deze criteria staan in tabel 11.

Goede omschrijving	Bevat minstens drie van de volgende woorden, of synoniemen hiervan: Gedoogpositie of gedoogpartij, kabinet of regering, Wilders, Rutte, Verhagen. Ook bevat de omschrijving een bijvoeglijk naamwoord wat de samenwerking tussen de PVV, VVD en het CDA omschrijft.
Voldoende omschrijving	Bevat minstens twee van de volgende woorden, of synoniemen hiervan: Kabinet of regering, Wilders, Rutte, Verhagen. Ook bevat de omschrijving een bijvoeglijk naamwoord wat de samenwerking tussen de PVV, VVD en het CDA omschrijft.
Matige omschrijving	Bevat minstens één van de namen Wilders, Rutte, Verhagen en een bijvoeglijk naamwoord wat de samenwerking tussen de PVV, VVD en het CDA omschrijft.
Foute omschrijving	Alles dat niet past binnen de vorige drie groepen.
Geen omschrijving	Als er niets is opgeschreven

Tabel 11. Criteria omschrijving van het fragment

Mening over het fragment uit *Koefnoen*

Alle respondenten krijgen de tien onderstaande uitspraken voorgelegd waarover ze aan moeten geven in welke mate ze het er mee eens zijn.

- Het fragment is leuk
- Het fragment is grappig
- Het fragment is ingewikkeld
- Dit fragment maakt politiek leuker
- Dit fragment maakt politiek begrijpelijker
- Dit fragment maakt politiek ingewikkeld

- Ik snap niet alle grappen uit het fragment
- Dit fragment maakt de situatie duidelijk
- Ik heb iets geleerd van dit fragment
- Het fragment is moeilijk zonder voorkennis

De antwoordmogelijkheden zijn gebaseerd op een vijf puntsschaal, variërend van oneens tot eens. Alle standpunten van de respondenten ten opzichte van de uitspraken bij elkaar geven inzicht in hun mening over het fragment uit *Koefnoen*.

De variabele mening over het fragment uit *Koefnoen* is aan een factoranalyse onderworpen. Analyse heeft uitgewezen dat twee indicatoren te laag laden om mee te nemen in de factoranalyse. Daarom heeft deze variabele nu nog acht indicatoren over. Tabel 12 laat zien dat drie factoren bepalend zijn voor de antwoorden op de negen vragen. Deze drie factoren zijn gearceerd.

Factor	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,034	37,921	37,921	2,668	33,344	33,344	1,879	23,482	23,482
2	1,497	18,709	56,630	,990	12,373	45,717	1,669	20,865	44,346
3	1,252	15,648	72,278	,883	11,034	56,751	,992	12,405	56,751
4	,612	7,645	79,923						
5	,590	7,374	87,297						
6	,469	5,861	93,158						
7	,342	4,276	97,434						
8	,205	2,566	100,000						

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabel 12. Factoranalyse: Mening over fragment Koefnoen (1)

De verdeling van de drie nieuwe variabelen wordt ook in dit geval gemaakt op basis van de lading van de stellingen op de drie verschillende factoren. In tabel 13 zijn de ladingen van de stellingen op de factoren weergegeven. De stellingen die hoog laden zijn gearceerd.

	Rotated Factor Matrix ^a		
	Factor		
	1	2	3
Is grappig	,888	,161	,013
Is leuk	,853	,186	,022
Politiek leuker	,534	,494	,062
Politiek begrijpelijker	,199	,769	,068

Iets geleerd	,175	,642	-,216
Duidelijke situatie	,087	,598	,144
Is ingewikkeld	,001	-,027	,789
Politiek ingewikkeld	,035	,056	,541

Tabel 13. Factoranalyse: Mening over fragment *Koefnoen* (2)

De stellingen met een hoge lading onder factor 1 worden samengevoegd tot de variabele 'leukheid fragment' (Cronbach's α , 0,825), de twee hoogst ladende stellingen onder factor 2 worden samengevoegd tot de variabele 'duidelijkheid fragment' (Cronbach's α , 0,651). De derde hoogst ladende stelling wordt niet meegenomen omdat de waarde van Cronbach's α dan te laag is. Als de stellingen met een hoge lading onder factor 3 worden samengevoegd tot de variabele 'ingewikkeldheid fragment' is de Cronbach's α te laag, namelijk 0,596. Daarom wordt alleen de hoogst ladende stelling meegenomen in de analyse. SPSS maakt twee nieuwe variabelen van de factoren. Deze zullen worden gebruikt voor de regressieanalyse.

Betekenisgeving aan politieke satire

Om te achterhalen hoe de respondenten betekenis geven aan politieke satire krijgen ze de drie onderstaande stellingen voorgelegd waarvan ze aan moeten geven in welke mate ze het er mee eens zijn.

- Het kijken naar programma's zoals *Koefnoen* levert kennis over de politiek op
- Het kijken naar programma's zoals *Koefnoen* sluit goed aan bij de interesses en activiteiten van jongeren
- Programma's zoals *Koefnoen* zijn goede alternatieven om de actualiteiten bij te houden

De antwoordmogelijkheden zijn, wederom, gebaseerd op een vijf puntsschaal variërend van oneens tot eens. De standpunten van de respondenten ten opzichte van de uitspraken bij elkaar geven inzicht in hun mening over de functie van satirische televisieprogramma's.

De variabele betekenisgeving aan politieke satire is ook onderworpen aan een factoranalyse. Tabel 14 laat zien dat een factor bepalend is voor de antwoorden op de drie vragen.

Factor	Total Variance Explained					
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	1,700	56,663	56,663	1,053	35,094	35,094
2	,675	22,502	79,164			
3	,625	20,836	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Tabel 14. Betekenisgeving aan politieke satire (1)

De verdeling van de nieuwe variabele wordt ook in dit geval gemaakt op basis van de lading van de stellingen op de factor. In tabel 15 zijn de ladingen van de stellingen op de factor weergegeven. De stellingen die hoog laden zijn gearceerd.

Factor Matrix ^a	
	Factor
	1
Kennis	,619
Actualiteiten	,603
Goede aansluiting	,553

Tabel 15. Betekenisgeving aan politieke satire (2)

De stellingen met een hoge lading worden samengevoegd tot de variabele 'betekenisgeving satire' (Cronbach's α , 0,617) SPSS maakt hier een nieuwe variabele van. Deze zal worden gebruikt voor de regressieanalyse.

Demografische kenmerken

Tevens worden de variabelen geslacht, leeftijd en opleidingsniveau gemeten. Ook wordt de afkomst van de respondenten in kaart gebracht. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) omschrijft 'allochtonen' als personen waarvan ten minste een ouder in het buitenland is geboren (CBS 2004). Daarom is gevraagd naar het geboorte land van de respondent zelf en zijn/haar vader en moeder.

Dataverzameling

De antwoorden van de respondenten op alle 19 de enquêtevragen zijn van belang voor de analyse. Na het afnemen van de enquêtes zijn de data, de antwoorden op de enquêtevragen, ingevoerd in SPSS. Alle ingevulde enquêtes en dus ook alle verzamelde data worden meegenomen in de analyse.

Hoofdstuk 4. Resultaten

In het vorige hoofdstuk is uitgebreid toegelicht hoe de enquête is ontwikkeld, hoe de steekproef van respondenten uit de doelpopulatie is getrokken en wat de achtergrondkenmerken zijn van de respondenten die deel hebben genomen aan het onderzoek. In dit hoofdstuk draait alles om de resultaten van de enquête. Het hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel zullen de resultaten van de analyse per vraag besproken worden. Het draait in dit deel voornamelijk om de rechte tellingen, een overzicht van de uitkomsten. Eerst worden de resultaten over de politieke betrokkenheid uiteengezet. Daarna wordt de mening over politiek besproken. Als derde worden de resultaten van de bekendheid met satirische televisieprogramma's nader bekeken. Als laatste zal worden beschreven hoe de meningen van de respondenten over het fragment uit *Koefnoen* zijn verdeeld.

In het tweede deel zal middels een multiële regressie worden geanalyseerd hoe de respondenten betekenis geven aan politieke satire op televisie. Ook zal deze regressieanalyse uitwijzen welke factoren een rol spelen bij de betekenisgeving aan politieke satire.

4.1 Politieke betrokkenheid

Een onderdeel van politieke betrokkenheid is het (her)kennen van Nederlandse politici en hun politieke partij. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 16. Mark Rutte een politicus is die door het grootste deel van de respondenten wordt herkend. Maar liefst 86,8% van de respondenten wist zijn naam en partij te noemen. Met de bekendheid van Jolande Sap onder de respondenten is het een stuk minder goed gesteld. Slechts 24,8% wist haar naam en partij te noemen.

	Geen		Eén goed		Twee goed	
	n	%	n	%	n	%
Rutte	2	,7%	38	12,5%	263	86,8%
Verhagen	64	21,1%	49	16,2%	190	62,7%
Roemer	113	37,3%	49	16,2%	141	46,5%
Sap	179	59,1%	49	16,2%	75	24,8%

Tabel 16. (her)Kennen van politici en hun politieke partij

De totaalscore op het gebied van het (her)kennen van de politici is erg verdeeld. Dit is te zien in tabel A in de bijlage. De laagst mogelijke score is 0, in dit geval heeft de respondent geen enkele politicus of politieke partij herkend. De hoogste score die in dit geval behaald kan worden is 8. Een

score van 8 wordt behaald als alle politici en partijen goed zijn benoemd. Hoe hoger de score, hoe meer politici en partijen de respondent wist te noemen. Een klein deel, 0,3% van de respondenten wist, geen politici en geen partijen te noemen. Alle politici en partijen zijn goed geantwoord door 18,8%. De gemiddelde respondent heeft een score van ongeveer 5, dat wil zeggen dat ze iets meer dan de helft van de politici en hun partijen hebben herkend.

Een ander onderdeel van politieke betrokkenheid is het hebben van interesse in politiek getinte onderwerpen. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 17. Voor vrijwel alle onderwerpen geldt dat het grootste deel van de respondenten vrij gematigde antwoorden heeft gegeven. 'Weinig interesse' en 'enige interesse' hebben bij alle onderwerpen de hoogste frequentie gescoord. 'Veiligheid op straat' is het onderwerp waar, ten opzichte van de andere onderwerpen, de meeste respondenten veel interesse in hebben. Er is door 38% van de respondenten aangegeven veel interesse in dit onderwerp te hebben. Het onderwerp waar, ten opzichte van de andere onderwerpen, de meeste respondenten geen interesse in hebben is 'Openbaar Vervoer'. 16,5% heeft aangegeven geen interesse in dit onderwerp te hebben.

	Geen interesse		Weinig interesse		Enige interesse		Veel interesse	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Veiligheid op straat	12	4,0%	38	12,5%	138	45,5%	115	38,0%
Discriminatie	8	2,6%	46	15,2%	154	50,8%	95	31,4%
Ontwikkelingshulp	28	9,2%	73	24,1%	117	38,6%	85	28,1%
Inkomensverschillen	42	13,9%	106	35,0%	117	38,6%	38	12,5%
EU	46	15,2%	118	38,9%	105	34,7%	34	11,2%
OV	50	16,5%	101	33,3%	122	40,3%	30	9,9%
Politiek	31	10,2%	110	36,3%	135	44,6%	27	8,9%
Werkloosheid	34	11,2%	127	41,9%	125	41,3%	17	5,6%

Tabel 17. Interesse in politiek getinte onderwerpen

De totaalscore op het gebied van interesse in politiek getinte onderwerpen varieert tussen de 10 en 29. Hoe hoger de score, hoe meer interesse in politiek getinte onderwerpen. Tabel B in de bijlage geeft een overzicht van de totaalscores van de respondenten. De gemiddelde score is 21,43 op een schaal van 0 tot 32.

Deelname aan politiek getinte activiteiten kan ook dienen als indicatie voor de mate van politieke betrokkenheid. Tabel 18 laat zien in welke mate de respondenten aan welke activiteiten deelnemen. De activiteit waaraan de meeste respondenten deelnemen is 'praten over politiek met ouders/familie'. Maar liefst 86,5% van de respondenten praat met hun ouders en/of familie over politiek. 'Lid zijn van de jongeren afdeling van een Nederlandse politieke partij', is de activiteit waaraan de minste respondenten deelnemen. Er is 2,3% lid van de jongeren afdeling van een

politieke partij. 'Praten over politiek met vrienden', is de activiteit waar het aantal deelnemers dicht bij het aantal niet deelnemers ligt. 47,2% praat niet met hun vrienden over politiek en 52,8% doet dit wel. De groep deelnemers is dus 5,6% groter dan de groep niet deelnemers.

	Nee		Ja	
	n	%	n	%
Praten ouders/familie	41	13,5%	262	86,5%
Geld goed doel	52	17,2%	251	82,8%
Handtekening invullen	124	40,9%	179	59,1%
Praten vrienden	143	47,2%	160	52,8%
Vrijwilligerswerk	164	54,1%	139	45,9%
Discussie op Internet	197	65,0%	106	35,0%
Digitale petitie	214	70,6%	89	29,4%
Scholieren verkiezingen	225	74,3%	78	25,7%
Demonstreren	227	74,9%	76	25,1%
Handtekeningenactie	252	83,2%	51	16,8%
Politieke bijeenkomst	276	91,1%	27	8,9%
Leerlingenraad	277	91,4%	26	8,6%
Lid politieke partij	296	97,7%	7	2,3%

Tabel 18. Deelname aan politiek getinte activiteiten

De totaalscore van de deelname aan politiek getinte activiteiten is te zien in tabel C in de bijlage. De hoogst haalbare score is 13. Een score van 13 betekent dat de respondent aan alle politiek getinte activiteiten deelneemt of heeft deelgenomen. Tegenover de hoogste score 13, staat de laagste score 0. Wanneer een respondent 0 scoort, dan heeft hij of zij nog nooit deelgenomen aan een van de politiek getinte activiteiten. 1,7% Van de respondenten heeft een score van 0. De hoogst behaalde score is 12. Deze score is slechts 0,3% van de respondenten behaald. De gemiddelde score is 4,79. Dit betekent dat de gemiddelde respondent aan 4 tot 5 politiek getinte activiteiten deelneemt, of deel heeft genomen.

Een laatste indicator van de mate van politieke betrokkenheid is de manier waarop de respondenten met politiek of informatie over politiek in aanraking komen. In tabel 19 is te zien op welke manieren en in welke mate de respondenten dit doen. De respondenten komen veelal via traditionele media zoals de krant en het nieuws op televisie in aanraking met politiek of informatie over politiek. Respectievelijk 74,9% en 91,7% van de respondenten maken gebruik van de zojuist genoemde media. Het minst komen de respondenten via hun vrienden in aanraking met politiek of informatie hierover. 30,7% van de respondenten komt via hun vrienden met politiek in aanraking. Wat verder nog opvallend is, is dat de resultaten van de krant en het internet maar weinig van elkaar verschillen. Respectievelijk 74,9% en 76,7% maakt gebruik van deze media.

	Niet		Wel	
	n	%	n	%
Nieuws (tv)	25	8,3%	278	91,7%
Ouders	60	19,8%	243	80,2%
Internet	71	23,4%	232	76,6%
Krant	76	25,1%	227	74,9%
Talkshows	128	42,2%	175	57,8%
Nieuws (radio)	135	44,6%	168	55,4%
School	138	45,5%	165	54,5%
Social Media	148	48,8%	155	51,2%
Vrienden	210	69,3%	93	30,7%

Tabel 19. In aanraking komen met informatie over politiek

Tabel D in de bijlage geeft de totaalscore weer van de behaalde scores voor de manier waarop de respondenten met politiek of informatie over politiek in aanraking komen. De hoogst haalbare score is 9. Wanneer een respondent een score van 9 heeft, dan gebruikt hij of zij alle manieren om met politiek in aanraking te komen. Een score van 0 zou betekenen dat de respondent op geen van alle manieren met politiek in aanraking komt, maar deze score is door geen van alle respondenten behaald. 8,9% Van de respondenten heeft een score van 9 behaald. Het grootste deel, 22,4%, heeft een score van 5. De gemiddelde score is 5,73.

4.2 Mening over politiek

De mening van de respondenten over politiek is in de enquête door middel van zeven stellingen gemeten. Deze stellingen gaan over de mening over de moeilijkheidsgraad van politiek en over het belang van politiek. De reacties op de verschillende stellingen creëren een beeld van de mening over politiek. Tabel 20 laat voor iedere stelling de meningen zien. De belangrijkste en opvallendste resultaten worden in de tekst aangehaald.

‘Politiek is voor volwassenen’ is een van de stellingen die de respondenten voorgelegd hebben gekregen. De meningen over deze stelling zijn verdeeld. Het grootste deel, 29,4%, is het enigszins eens met de stelling. Het kleinste deel, 10,9%, is het er helemaal mee eens. De verdeeldheid tussen enigszins eens en eens (39,9%), en enigszins oneens en oneens (40,6%) is ongeveer gelijk. Er zijn dus ongeveer even veel jongeren die politiek (overwegend) voor volwassenen vinden of juist (overwegend) niet.

	(Enigszins) eens		Neutraal		(Enigszins) oneens	
	n	%	n	%	n	%
Politiek ingewikkeld	53	17,5%	69	22,8%	181	59,7%
Politiek moeilijke woorden	42	13,9%	80	26,4%	181	59,7%

Politiek moeilijk	65	21,5%	97	32,0%	141	46,5%
Politiek voor volwassenen	123	40,6%	59	19,5%	121	39,9%
Politiek saai	108	35,6%	84	27,7%	111	36,6%
Politiek interessant stemmen	147	48,5%	65	21,5%	91	30,0%
Belang politieke kennis jongeren	213	70,3%	55	18,2%	35	11,6%

Tabel 20. Mening over politiek

De stelling ‘politiek is ingewikkeld’ is door het grootste deel van de respondenten, 36,3%, beantwoord met enigszins eens. De op twee na grootste groep respondenten, 23,4%, heeft aangegeven het eens te zijn met deze stelling. Er zijn maar weinig respondenten die vinden dat politiek niet ingewikkeld is. Slechts 5,3% is het oneens met de stelling. Politiek is volgens de meeste respondenten dus wel ingewikkeld.

Het grootste deel van de respondenten is van mening dat politici moeilijke woorden gebruiken. 21,5% is het eens met deze stelling en 38,3% is het enigszins eens met deze stelling. Slechts 5,3% is het oneens en 8,6% is het enigszins oneens. De meeste respondenten zijn dus van mening dat het taalgebruik van politici vol zit met moeilijke woorden.

Politiek is, volgens de meeste respondenten, niet pas interessant wanneer je mag stemmen. 30,4% is het enigszins oneens met de stelling dat politiek pas interessant is als je mag stemmen. 18,2% is het er mee oneens.

Uit de voorgaande stellingen blijkt dat veel respondenten politiek voor volwassenen vinden, het ingewikkeld vinden en vinden dat politici moeilijke woorden gebruiken. Toch is het grootste deel van de respondenten, 70,3%, het er enigszins of helemaal mee eens dat het belangrijk is dat jongeren kennis over de politiek hebben. Er zijn maar weinig respondenten (enigszins) oneens zijn met deze stelling, namelijk 11,6%.

De meningen over de stelling “politiek is saai” zijn redelijk gelijk verdeeld. Er zijn ongeveer net zoveel respondenten die het enigszins of helemaal eens zijn met de stelling, 36,6%, als respondenten die het enigszins of helemaal oneens zijn met de stelling, 35,6%. De grootste groep respondenten staat echter neutraal tegen over deze stelling.

De resultaten bij de stelling over de mening over politiek, ‘politiek is moeilijk’, sluiten goed aan bij de stellingen ‘politiek is ingewikkeld’ en ‘politici gebruiken moeilijke woorden’. Met deze twee stellingen is het grootste deel van de respondenten het eens. Een grote groep, 31,4%, is het enigszins eens met deze stelling. 15,2% is het eens met de stelling. Deze groepen zijn groter dan de groepen die het enigszins oneens zijn met de stelling, 13,2% of die het oneens zijn met de stelling, 8,3%. De grootste groep respondenten staat echter neutraal tegen over deze stelling, namelijk 32%.

4.3 Bekendheid Koefnoen

In dit onderzoek is *Koefnoen* gebruikt als voorbeeld van een satirisch televisieprogramma. Om erachter te komen welke respondenten *Koefnoen* kennen, of ze het kijken en wat ze er van vinden is een aantal vragen opgenomen in de enquête. De resultaten van deze vragen dienen voornamelijk als achtergrond informatie.

Niet alle respondenten kennen *Koefnoen*. Iets meer dan de helft van de respondenten, 58,1% kent het programma. De overige respondenten, 41,9%, kennen het niet. Het kennen van *Koefnoen* is niet gelijk aan het kijken naar *Koefnoen*. Daarom wordt er in tabel 21 onderscheid gemaakt tussen het wel of niet kijken en de manieren waarop de respondenten *Koefnoen* kijken. 36,9% Van de respondenten kent het programma wel, maar kijkt het nooit. Onder de respondenten die het programma wel kijken, kijkt het grootste deel, 42,6%, op de televisie. Kijken via internet is minder populair, maar toch kijkt 8% wel via internet. De overige respondenten kijken zowel op televisie als via internet naar *Koefnoen*. Er is dus 37% van de respondenten die *Koefnoen* kennen en ook daadwerkelijk kijken.

Hoe kijk je Koefnoen		n	%
	Kijkt op televisie	75	42,6%
	Kijkt geen Koefnoen	65	36,9%
	Kijkt online en televisie	22	12,5%
	Kijkt online	14	8,0%

Tabel 21. *Koefnoen* kijken

De respondenten die *Koefnoen* kennen en kijken is gevraagd hoe vaak ze het programma kijken. In tabel 22 is dit weergegeven. Meer dan de helft, 67,9%, kijkt zelden. Er is maar een kleine groep vaste kijkers, 3,6% van de *Koefnoen* kijkende respondenten kijkt altijd.

Hoe vaak		n	%
	Kijkt zelden	76	67,9%
	Kijkt regelmatig	32	28,6%
	Kijkt altijd	4	3,6%

Tabel 22. Frequentie *Koefnoen* kijken

Ook naar de motivatie tot kijken is gevraagd, deze resultaten staan in tabel 23. De helft van de *Koefnoen* kijkende respondenten, 50%, geeft aan naar het te kijken omdat ze het een leuk programma vinden. Een derde kijkt het omdat ze er toevallig langs zappen. De over gebleven respondenten kijken naar *Koefnoen* als er niets anders is, 10,7%, of omdat hun ouders er naar kijken, 6,3%.

		n	%
Waarom	Leuk programma	56	50,0%
	Toevallig langs zappen	37	33,0%
	Als er niets anders is	12	10,7%
	Omdat ouders kijken	7	6,3%

Tabel 23. Motivatie Koefnoen kijken

Uit de vraag of de respondenten die *Koefnoen* kijken ook wel eens over *Koefnoen* praten komt naar voren dat meer dan de helft van de *Koefnoen* kijkers, 60,7%, er nooit met iemand over praat, zie tabel 24. De rest van de respondenten spreekt of met andere gezinsleden over *Koefnoen*, 20,5%, of met hun vrienden, 18,8%.

		n	%
Praten over Koefnoen	Nooit	68	60,7%
	Met gezinsleden	23	20,5%
	Met vrienden	21	18,8%

Tabel 24. Praten over Koefnoen

Naast de zojuist genoemde vragen, hebben de *Koefnoen* kijkende respondenten ook nog een aantal stellingen voorgelegd gekregen over de moeilijkheidsgraad van *Koefnoen* en over de functie van het programma. De resultaten hiervan zijn te vinden in tabel 25. Met de stelling 'Koefnoen is voor volwassenen' is het grootste deel van de respondenten, 80,3%, het enigszins of helemaal oneens. Wel vinden verre weg de meeste *Koefnoen* kijkers het programma leuk. 86,6% is het enigszins of helemaal eens met de stelling dat het een leuk programma is. Over de moeilijkheidsgraad hebben de stellingen tegenstrijdige resultaten opgeleverd. Bijna driekwart van de respondenten, 72,3%, is het enigszins of helemaal oneens met de stelling dat *Koefnoen* ingewikkeld is. Tegelijkertijd geeft minder dan de helft, 46,4%, aan het enigszins of helemaal oneens te zijn met de stelling 'ik begrijp *Koefnoen* niet altijd'. Wel zijn de meeste respondenten het er over eens dat *Koefnoen* politiek leuker maakt, 68,8% geeft aan het hier enigszins of helemaal mee eens te zijn. Over de stelling dat *Koefnoen* politiek begrijpelijker maakt is de helft van de respondenten het enigszins of helemaal eens.

	(Enigszins) oneens		Neutraal		(Enigszins) eens	
	n	%	n	%	n	%
Voor volwassenen	6	5,4%	16	14,3%	90	80,4%
Ingewikkeld	12	10,7%	19	17,0%	81	72,3%
Maakt politici belachelijk	10	8,9%	24	21,4%	78	69,6%

Politiek leuker	17	15,2%	18	16,1%	77	68,8%
Politiek begrijpelijker	25	22,3%	31	27,7%	56	50,0%
Begrijp het niet altijd	31	27,7%	29	25,9%	52	46,4%
Leuk	97	86,6%	12	10,7%	3	2,7%

Tabel 25. Stellingen over Koefnoen

4.4 Meningen over fragment

Bij de enquête is een fragment uit *Koefnoen* vertoond. Er zijn drie enquêtevragen in de enquête opgenomen die betrekking hebben op het fragment. In de eerste vraag over het fragment moesten de respondenten aangeven welke politici er in het fragment te zien zijn. De resultaten van deze vraag staan in tabel 26. Het grootste deel van de respondenten, 68,3%, heeft alle drie de politici herkend. Ongeveer een kwart van de respondenten, 24,1%, wist twee van de drie te herkennen. 5,3% Van de respondenten wist maar een politicus te herkennen en slechts 2,3% wist helemaal geen politici te herkennen.

		n	%
Politici fragment	Drie politici herkend	207	68,3%
	Twee politici herkend	73	24,1%
	Een politicus herkend	16	5,3%
	Geen politici herkend	7	2,3%

Tabel 26. Herkennen politici uit fragment

Het herkennen van de politici in het fragment is goed gelukt, dit in tegenstelling tot het omschrijven van de boodschap van het fragment. Deze resultaten staan in tabel 27. Meer dan de helft van de respondenten, 52,2%, heeft geen goede omschrijving gegeven. Slechts 10,23% heeft een goede omschrijving gegeven.

		n	%
Boodschap fragment	Foute omschrijving	158	52,1%
	Matige omschrijving	63	20,8%
	Goede omschrijving	31	10,2%
	Voldoende omschrijving	29	9,6%
	Geen idee	22	7,3%

Tabel 27. Omschrijven boodschap fragment

Veel voorkomende omschrijvingen van de boodschap die fout of matig zijn:

‘Wilders is een spelend kind dat moet worden opgevoed’ en ‘Wilders gedraagt zich als een klein kind’. Er zaten ook andere foute omschrijvingen tussen zoals bijvoorbeeld ‘Dat kinderen niet in de politiek mee kunnen praten, want ze zijn te kinderachtig’ of ‘Wilders is een kleine

druktemaker'. Sommige omschrijvingen waren iets minder vriendelijk geformuleerd: 'Geert Wilders is een los geslagen gek'. Naast de foute en matige omschrijvingen zijn er ook omschrijvingen gegeven die voldoende tot zeer goed kloppen met de boodschap van het fragment. 'Dat Wilders (de gedoogpartij) het heel moeilijk maakt voor het parlement omdat hij alleen onrust oproept' dit is een aardig goede omschrijving. Een andere omschrijving die wel goed gevonden is, is de volgende: 'Dat Wilders om elk besluit moeilijk gaat doen omdat hij veel te veel aan zijn kiezers heeft beloofd en dat de anderen, omdat ze hem nodig hebben, hem maar elke keer weer zijn zin geven.'. Een omschrijving is pas gezien als goed kloppende omschrijving wanneer de respondent de gedoogpositie van de PVV of van Wilders heeft benoemd. Er is ook een aantal respondenten dat de actuele stand van zaken heeft gekoppeld met het fragment, bijvoorbeeld de volgende: 'Geert Wilders hoorde als gedoogpartij bij de coalitie maar stribbelt continu tegen. Uiteindelijk stapt hij er uit'.

Naast de twee vragen waarin de respondenten inhoudelijke kenmerken van het fragment moesten reproduceren is er ook een vraag gesteld waarin ze hun mening over tien verschillende stellingen moesten geven. In de stellingen wordt gevraagd naar de grappigheid, de moeilijkheid en het belang van het fragment. De resultaten van de stellingen zijn weergegeven in tabel 28. Het grootste deel van de respondenten heeft positief geoordeeld over het fragment. 37,3% is het enigszins eens met de stelling dat het fragment leuk is en 31,7% is het hier mee eens. Ook is het merendeel van de respondenten het enigszins eens, 35,3%, of eens, 40,3%, met de stelling dat het fragment grappig is. De meeste respondenten geven aan het fragment niet ingewikkeld te vinden. 42,2% Van de respondenten is het oneens met de stelling dat het ingewikkeld is en 33,7% is het hier enigszins mee oneens.

	(Enigszins) oneens		Neutraal		(Enigszins) eens	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Is ingewikkeld	26	8,6%	47	15,5%	230	75,9%
Is grappig	22	7,3%	52	17,2%	229	75,6%
Politiek ingewikkeld	16	5,3%	72	23,8%	215	71,0%
Is leuk	25	8,3%	69	22,8%	209	69,0%
Duidelijke situatie	46	15,2%	89	29,4%	168	55,4%
Politiek leuker	70	23,1%	76	25,1%	157	51,8%
Politiek begrijpelijker	88	29,0%	87	28,7%	128	42,2%
Snap niet alle grappen	156	51,5%	64	21,1%	83	27,4%
Iets geleerd	142	46,9%	96	31,7%	65	21,5%
Moeilijk zonder voorkennis	179	59,1%	60	19,8%	64	21,1%

Tabel 28. Stellingen over het fragment

De stellingen over het belang van het fragment zijn ook vrij positief beoordeeld. Zo is iets meer dan de helft van de respondenten, 51,8%, het enigszins of helemaal eens met de stelling dat het fragment politiek leuker maakt en is 42,3% het enigszins of helemaal eens met de stelling dat het fragment politiek begrijpelijker maakt. Voor de laatste stelling heeft 28,7% aangegeven er neutraal tegenover te staan. Meer dan de helft van de respondenten, 55,4%, is het enigszins of helemaal eens met de stelling dat het fragment de politieke situatie duidelijker maakt. Wat het grootste deel van de respondenten ook heeft aangegeven, is dat het fragment wel moeilijk is zonder voorkennis. Meer dan de helft van de respondenten, 59%, is het enigszins of helemaal eens met de stelling dat het fragment moeilijk is zonder voorkennis.

4.5 Betekenisgeving aan satirische televisieprogramma's

Als laatste is de respondenten gevraagd hun mening te geven over drie stellingen die betrekking hebben op de betekenis die de respondenten geven aan satirische televisieprogramma's zoals *Koefnoen*. De resultaten zijn te vinden in tabel 29. Het grootste deel van de respondenten, 35,6% is het enigszins eens met de stelling dat het kijken naar programma's zoals *Koefnoen* kennis oplevert over politiek. 34,7% Van de respondenten staat neutraal tegenover deze stelling. Verder zijn 14,9% van de respondenten het eens met de stelling en is 8,9% het er enigszins mee oneens. De kleinste groep respondenten, 5,9%, is het oneens met de stelling.

De tweede stelling die de respondenten in deze vraag is voorgelegd luidt dat het kijken naar programma's als *Koefnoen* goed aansluit bij de interesses en activiteiten van jongeren. Het grootste deel van de respondenten, 39,6% staat neutraal tegenover deze stelling. 28,7% Is het enigszins eens met de stelling. Verder is 12,5% het eens met de stelling en is 12,2% het er enigszins mee oneens. De kleinste groep respondenten, 6,9% vindt dat het kijken naar programma's zoals *Koefnoen* niet aansluit bij de interesses en activiteiten van jongeren.

Als laatste hebben de respondenten aangegeven in hoeverre ze het er mee eens zijn dat *Koefnoen* een goed alternatief is om de actualiteiten bij te houden. 40,9% Van de respondenten staat neutraal tegenover de stelling en 27,1% is het er enigszins mee eens. 11,6% Is het eens met de stelling en het zelfde percentage respondenten, 11,6%, is het er enigszins mee oneens. De kleinste groep respondenten, 8,9%, is het oneens met de stelling.

	(Enigszins) oneens		Neutraal		(Enigszins) eens	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Kennis	45	14,9%	105	34,7%	153	50,5%
Goede aansluiting	58	19,1%	120	39,6%	125	41,3%
Actualiteiten	62	20,5%	124	40,9%	117	38,6%

Tabel 29. Stellingen over betekenisgeving aan satire

4.6 Lineaire regressie

In de rechte tellingen is te zien hoe de respondenten van elkaar verschillen per variabele. Deze rechte tellingen geven wel een indicatie van hoe de respondenten betekenis geven aan politieke satire op televisie, maar ze geven geen inzicht in welke factoren een rol spelen bij deze betekenisgeving. Om hier achter te kunnen komen is een lineaire regressieanalyse uitgevoerd. Doormiddel van een lineaire regressie kan geanalyseerd worden wat de invloed van onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele is. Welke variabele in dit onderzoek de afhankelijke is, en welke de onafhankelijke zijn staat in tabel 30. De afhankelijke variabele is verkregen door het samenvoegen van de drie stellingen over betekenisgeving aan satire, de stellingen in tabel 28.

Afhankelijke variabele	De betekenisgeving van jongeren aan politieke satire
Onafhankelijke variabelen	Bekendheid met Nederlandse politici
	Mening over politiek
	Interesse in politiek getinte onderwerpen
	Deelname aan politiek getinte activiteiten
	Mate van <i>Koefnoen</i> kijken
	Mening over <i>Koefnoen</i>
	Herkenning van politici uit het fragment
	Mening over het fragment
	Geslacht
	Leeftijd
	Afkomst

Tabel 30. De regressie variabelen

Omdat er sprake is van een afhankelijke variabele en maar liefst elf onafhankelijke variabelen is gekozen voor een multiële regressie. Deze multiële regressie zal uitwijzen of er factoren zijn die een rol spelen bij de betekenisgeving aan politieke satire.

De regressieanalyse wijst uit dat 43% van de betekenisgeving aan politieke satire wordt verklaard door bovengenoemde onafhankelijke variabelen. De correlatiecoëfficiënt van het hele model ($R\ 0,656$) wijst op een positieve correlatie tussen de waargenomen waarden en de door het model voorspelde waarden.

		ANOVA ^b				
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	28,652	14	2,047	5,246	,000 ^a
	Residual	37,841	97	,390		
	Total	66,493	111			

Tabel 31. ANOVA regressie

In tabel 31 draait het om de significantie van het regressiemodel. De gegevens in de tabel wijzen uit dat het model significant is.

In tabel 32 zijn de coëfficiënten van de eigenlijke regressievergelijking weergegeven. De intercept (Constant) van het model is -0,514. Deze intercept is de schatting van betekenisgeving aan politieke satire wanneer alle onafhankelijke variabelen een waarde van 0 zouden hebben. Alle andere waarden in kolom B zijn partiële regressiecoëfficiënten. Deze geven aan hoeveel de waarde van betekenisgeving aan politieke satire verandert wanneer de betreffende onafhankelijke variabele met één eenheid toeneemt, terwijl de invloed van de andere onafhankelijke variabelen constant wordt gehouden. Wanneer bijvoorbeeld de variabele 'ingewikkeldheid van het fragment uit *Koefnoen*' toeneemt, dan neemt de betekenisgeving aan politieke satire met 0,565 toe. Maar wanneer de variabele 'duidelijkheid van het fragment uit *Koefnoen*' toeneemt, dan neemt de betekenisgeving aan politieke satire juist met 0,388 af. Er zijn drie variabelen welke significant zijn. Deze drie variabelen zijn gearceerd. Alle drie hebben ze een positieve regressiecoëfficiënt.

Model	Coefficients ^a					
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	
	B	Std. Error	Beta			
1	(Constant)	-,514	,995		-,516	,607
	Geslacht	-,167	,132	-,108	-1,266	,208
	Leeftijd	-,040	,052	-,068	-,758	,450
	Afkomst	-,081	,167	-,039	-,483	,630
	Deelname activiteit	,048	,034	,130	1,415	,160
	(her)Kennen politici	-,012	,034	-,033	-,363	,717
	Interesse onderwerpen	,027	,019	,124	1,418	,159
	Mate Koefnoen kijken	,203	,118	,145	1,723	,088
	(her)kennen politici fragment	,197	,140	,129	1,407	,163
	Moeilijkheidsgraad politiek	,217	,086	,269	2,534	,013
	Belang politiek	,008	,100	,009	,081	,936
	Moeilijkheidsgraad Koefnoen	,298	,092	,313	3,249	,002
	Duidelijkheid Koefnoen	-,144	,092	-,155	-1,568	,120
	Leukheid fragment	,215	,082	,253	2,612	,010
	Duidelijkheid fragment	-,005	,067	-,007	-,074	,941

a. Dependent Variable: Betekenisgeving aan politieke satire

Tabel 32. Coëfficiënten regressie

Het regressiemodel waarin de manier waarop jongeren betekenis geven aan politieke satire als afhankelijke variabele en de elf onafhankelijke variabelen uit tabel 30 is significant ($F = 5,246$, $df = 14, 97$ en $p = < 0,01$). Dit regressiemodel is dus bruikbaar om de betekenisgeving aan politieke satire van jongeren te voorspellen. Op basis van dit regressiemodel kan ruim 40% van de verschillen in betekenisgeving aan politieke satire voorspeld worden op grond van de onafhankelijke variabelen ($R^2 = 0,431$).

Er zijn drie onafhankelijke variabelen die significant samenhangen met de betekenisgeving aan politieke satire. De moeilijkheidsgraad van politiek ($b^* = 0,269$, $t = 2,534$ en $p < 0,05$), de moeilijkheidsgraad van *Koefnoen* ($b^* = 0,313$, $t = 3,249$ en $p < 0,05$) en de leukheid van het fragment uit *Koefnoen* ($b^* = 0,253$, $t = 2,612$ en $p < 0,05$). Hoe moeilijker jongeren politiek vinden, hoe positiever ze betekenis geven aan politieke satire. De betekenisgeving wordt ook positiever wanneer jongeren *Koefnoen* als een toegankelijk programma ervaren en als jongeren het fragment uit *Koefnoen* als leuk hebben ervaren.

Opvallend aan de resultaten van deze regressieanalyse is dat de variabelen geslacht, leeftijd en afkomst niet significant samenhangen met de betekenisgeving aan politieke satire. Ook de variabelen die bij de politieke betrokkenheid van jongeren horen, hangen volgens dit regressiemodel niet significant samen met de betekenisgeving. Dit geldt ook voor de mening van jongeren over politiek.

Hoofdstuk 5. Conclusie

5.1 Vraagstelling

In dit onderzoek staat de vraag hoe Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire op televisie centraal. Voor zover bekend was hier nog geen eerder onderzoek naar verricht. “Vaak wordt gesteld dat jongeren maar weinig interesse hebben in de politiek en dat ze zich veel liever met andere zaken bezig houden”, deze eerste zin uit de inleiding wordt door veel onderzoekers bevestigd. Jongeren zijn minder geïnteresseerd in politiek en daardoor ook minder politiek betrokken. Ze zijn slecht bereikbaar voor politieke informatie die hen wordt aangereikt via traditionele media. Onderzoekers kunnen goed beargumenteren dat de meeste jongeren weinig politiek betrokken zijn en weinig in aanraking komen met informatie over politiek. Met dit onderzoek is juist aangetoond dat in ieder geval hoog opgeleide jongeren wel degelijk in aanraking komen met informatie over politiek, maar niet altijd op de traditionele manier of via de traditionele media. De focus in dit onderzoek ligt op politieke satire op televisie, een gepopulariseerde vorm van politiek.

De informatie die verkregen is uit twee focusgroepen heeft, samen met de bevindingen uit het literatuuronderzoek, gefunctioneerd als inspiratiebron voor het opstellen van een enquête. Deze enquête is door 303 verschillende Nederlandse middelbare scholieren ingevuld. In de enquête is gevraagd naar hun politieke betrokkenheid, hun mening over politiek, hun bekendheid met *Koefnoen* en hun mening over *Koefnoen*.

5.2 Samenvatting

De resultaten die middels de enquête zijn verkregen tonen aan dat de meeste Nederlandse hoog opgeleide jongeren het belangrijk vinden om iets van politiek af te weten. Ze zijn geïnteresseerd in politiek getinte onderwerpen zoals bijvoorbeeld discriminatie en ontwikkelingshulp en nemen deel aan politiek getinte activiteiten zoals geld doneren en praten/discussiëren over politiek. Ook komen veel hoog opgeleide jongeren toch nog via traditionele media vormen zoals de krant en het televisie nieuws met politiek in aanraking. Dit in tegenstelling tot wat uit de theorie naar voren is gekomen.

De informatie die deze jongeren over politiek ontvangen wordt vaak als saai, ingewikkeld en moeilijk ervaren. Politieke satire is volgens veel respondenten een manier om de saaie en ingewikkelde politieke informatie leuker en begrijpelijker te maken. Het fragment uit *Koefnoen* werd goed ontvangen. De meeste respondenten hebben het fragment ervaren als leuk en grappig. Dergelijke programma's maken politiek leuker en begrijpelijker. Ook leveren politiek satirische

televisieprogramma's zoals *Koefnoen* volgens de respondenten kennis op over de politiek en sluiten redelijk goed aan op de interesses en activiteiten van jongeren.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is middels een multi-pele lineaire regressieanalyse onderzocht of, en in welke mate, de manier waarop hoog opgeleide jongeren betekenis geven aan politieke satire afhankelijk is van de mate van hun politieke betrokkenheid en hun mening over politiek. Wanneer respondenten politiek als moeilijk ervaren geven ze positiever betekenis aan politieke satire. Ook de meningen over het fragment dat in de enquête verwerkt is zijn van invloed op de betekenisgeving aan politieke satire. Hoe leuker het fragment wordt gevonden, hoe positiever de betekenisgeving. Als laatste is uit de analyse naar voren gekomen dat de betekenisgeving ook positiever wordt wanneer de respondenten *Koefnoen* als een toegankelijk programma ervaren en als ze het fragment als leuk hebben ervaren.

5.3 Discussie

In de inleiding is het al aangehaald, er is nog geen eerder onderzoek verschenen naar de receptie van politieke satire door jongeren. De kern van het onderzoek is dus nieuw en de resultaten kunnen dus niet vergeleken worden met andere resultaten van soortgelijke onderzoeken aangezien die er simpelweg niet zijn. Wel is het mogelijk om de resultaten te vergelijken met de theorie welke uitgebreid beschreven is in hoofdstuk 2.

In hoofdstuk 2 is de mate van politieke betrokkenheid onder jongeren beschreven als zorgwekkend. Veel onderzoekers maken zich zorgen om de geringe politieke betrokkenheid onder jongeren. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat het niet zo slecht gesteld is met de politieke betrokkenheid van in ieder geval hoog opgeleide jongeren. De meesten van hen zijn bekend met de huidige Nederlandse politici, ze hebben interesse in politiek getinte onderwerpen, nemen deel aan politiek getinte activiteiten en komen op diverse manieren in aanraking met informatie over politiek. Wat echter niet vergeten moet worden is dat de steekproef in dit onderzoek is getrokken uit hoger opgeleide jongeren. De kans is aanwezig dat wanneer er ook lager opgeleide jongeren aan het onderzoek zouden hebben meegewerkt, de resultaten wel meer overeen komen met de theorie.

Het onderscheid tussen de politiek actieve en politiek inactieve jongeren dat gemaakt is, is terecht gemaakt. Er zijn inderdaad jongeren die meer interesse in politiek hebben dan andere jongeren en ook op het gebied van deelname aan politiek getinte activiteiten is onderscheid te maken tussen de meer actieve en de meer inactieve jongeren. De politiek inactieve jongeren in dit onderzoek zijn echter niet zo politiek inactief zoals ze doorgaans in de theorie worden beschreven. Dit heeft wellicht te maken met de al eerder genoemde steekproef bestaande uit hoger opgeleide jongeren. Volgens de theorie komen politiek inactieve jongeren nauwelijks met informatie over

politiek in aanraking terwijl de resultaten van dit onderzoek uitwijzen dat alle jongeren, dus ook de politiek inactieve, juist op heel veel verschillende manieren met politieke informatie in aanraking komen.

Gesteld kan worden dat bestaand onderzoek een erg zwart-wit onderscheid maakt tussen de politiek actieve en de politiek inactieve jongeren. Dit onderscheid is ook naar voren gekomen uit deze onderzoeksresultaten, maar is niet zo zwart-wit als dat het in de theorie is aangekondigd. Natuurlijk zijn niet alle jongeren zijn in even grote mate politiek betrokken of geïnteresseerd in politiek, maar het ligt wel iets genuanceerder dan dat het in de theorie wordt beschreven: de verschillen lijken minder groot dan werd verwacht.

Uit de theorie komt ook naar voren dat populaire cultuur van meerwaarde is voor de mate van politieke betrokkenheid. Jongeren komen regelmatig via populaire cultuur met vormen van politiek in aanraking en dit lijkt een rol te spelen bij hun betrokkenheid.

Koefnoen is slechts een gepopulariseerde vorm van politiek uit een lange reeks van voorbeelden, dus over andere vormen van gepopulariseerde politiek kan niet geoordeeld worden. Uit de resultaten blijkt dat het programma bij lang niet alle jongeren bekend is en dat het door een nog kleiner deel ook echt wordt bekeken. Dit zegt nog niets over het effect dat het programma heeft op jongeren. Na het zien van het fragment uit *Koefnoen* geven veel jongeren aan dat het politiek leuker en ook duidelijker maakt. Het onderzoek bevestigt in dit geval dus de theorie van onder andere Van Zoonen (2000). Populaire cultuur kan een positieve uitwerking op de politieke betrokkenheid van jongeren hebben.

5.4 Beperkingen

In de onderzoeksvraag draait het om 'Nederlandse jongeren'. De onderzoekspopulatie die daadwerkelijk is onderzocht, bestaat uit Nederlandse middelbare scholieren van HAVO/VWO niveau. Nederlandse jongeren met een lageropleidingsniveau zijn niet vertegenwoordigd. Op dit punt zijn de resultaten zijn dus niet generaliseerbaar naar alle Nederlandse jongeren. Daarbij komt dat het grootste deel van de Nederlandse jongeren een lageropleidingsniveau heeft en dan de onderzochte jongeren.

In de onderzoeksvraag draait het om politieke satire op televisie. Om het onderzoek behapbaar en realistisch te maken heb ik er voor gekozen *Koefnoen* als politiek satirisch televisieprogramma te gebruiken. Het hele onderzoek is, op dit punt, gericht op *Koefnoen* terwijl er ook andere politiek satirische televisieprogramma's zijn. Ook het fragment waar de respondenten hun mening over hebben gegeven is afkomstig uit *Koefnoen*. Wellicht dat de reacties op andere programma's en andere fragmenten totaal anders uitpakken dan de reacties op *Koefnoen* en het

fragment uit *Koefnoen*. Het gebruik van een ander programma en een ander fragment zou heel andere resultaten kunnen opleveren.

In een eventueel vervolgonderzoek zou de onderzoekspopulatie kunnen worden uitgebreid naar alle Nederlandse jongeren in plaats van het te koppelen aan een hoog opleidingsniveau. Het betrekken van andere politiek satirische televisieprogramma's in het onderzoek zou ook voor heel andere resultaten kunnen zorgen.

Literatuur

Aalberts, C. (2006). *Aantrekkelijke politiek? Een onderzoek naar jongeren en popularisering van politiek*. Apeldoorn: Het Spinhuis.

Altena, B. & Van Lente, D. (2006). *Vrijheid & Rede. Geschiedenis van Westerse samenlevingen 1750-1989*. Hilversum: Verloren.

Baarda, D.B., de Goede, M.P.M. & Kalmijn, M. (2007). *Basisboek Enquêteren. Handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv.

Becker, U. & van Praag, P. (Red.). (2006). *Politologie. Basisthema's & Nederlandse politiek*. Apeldoorn: Het Spinhuis.

Beekhoven, S. & Van Wel, F. (1998). Jongeren en nieuwsmedia. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 26, 30-39.

Beus, J. de (2001). *Een primaat van politiek*. Amsterdam.

Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M. & Robson, K. 2001. *Focus groups in social research*. London: Sage.

Boulianne, S. (2009). Does Internet Use Affect Engagement? A Meta-Analysis of Research. *Political Communication*, 26, 193-211.

Brants, K. & van Praag, P. (2005). *Politiek en media in verwarring: de verkiezingscampagnes in het lange jaar 2002*. Apeldoorn: Het Spinhuis.

CBS (2003). *Jeugd 2003. Cijfers en feiten*. Voorburg: CBS.

CBS (2008). *Media en ICT; gebruik televisie, krant, pc en internet*.

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70655ned&D1=0-4,6&D2=0-16,28-36&D3=I&HDR=G2,T&STB=G1&VW=G> Online geraadpleegd 16 mei 2012.

CBS (2011). *ICT gebruik van huishoudens naar huishoudkenmerken*. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/cijfers/default.htm> Online geraadpleegd 16 mei 2012.

- Delli Carpini, M.X., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven: Yale University Press.
- Deth, J.W. & Vis, J.C.P.M. (2006). *Regeren in Nederland. Het politieke en bestuurlijke bestel in vergelijkend perspectief*. Assen: Van Gorcum.
- Devos, C. (2006). *Ménage à trois. De verhouding tussen pers, politiek en politicologie*. Gent: Academia Press.
- Engelen, E. & Sie Dhian Ho, M. (2004). *De Staat van de Democratie: Democratie Voorbij de Staat*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Glanville, J.I. (1999). Political Socialization or Selection? Adolescent Extracurricular Participation and Political Activity in Early Adulthood. *Social Science Quarterly*, 80, 279-290.
- Graber, D. (2003). The media and democracy. Beyond myths and stereotypes. *Annual Review of Political Science*, 6, 139-160.
- Griffin, D.H. (1994). *Satire: A Critical Reintroduction*. Kentucky: University Press of Kentucky.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere. An inquiry of a category of bourgeois society*. Cambridge: MIT Press.
- Hart, H. 't, Boeijs, H. & Hox, J. (Red.). (2007). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Hoffman, L.H., & Thomson, T.L. (2009). The Effect of Television Viewing on Adolescents' Civic Participation: Political Efficacy as a Mediating Mechanism. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 53, 3-21.
- Hooghe, M. (1999). Politiek da's niks voor mij. *Tijdschrift voor de sociologie*. 20(1): 51-72.
- Hooghe, M. (2002). Watching Television and Civic Engagement: Disentangling the Effects of Time, Programs, and Station. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 7, 84-104.
- Hooghe, M. (2012). *Jongeren, Politiek en Burgerschap. Politieke socialisatie bij Belgische jongeren*. Leuven: Acco.
- Lijphart, A. (1968). *Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse Politiek*. Amsterdam: De Bussy.

- Linden, F. van der (1990). *Groot worden in een klein land: feiten en cijfers uit het onderzoek naar de leefwereld van jongeren tussen 12 en 21 jaar*. Nijmegen: KUN: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen.
- Manin, B. (1997). *The principles of representative government*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mulder, L., Doedens, A. & Kortlever, Y. (2008). *Geschiedenis van Nederland. Van Prehistorie tot Heden*. Baarn: HB uitgevers.
- Orwell, G. (1998). *Animal Farm*. Londen: York Press.
- Pasek, J., Kenski, K., Romer, D., & Jamieson, K.H. (2006). America's Youth and Community Engagement: How Use of Mass Media is Related to Civic Activity and Political Awareness in 14- to 22- Year Olds. *Communication Research*, 33, 115-135.
- Riessen, M. van, Rovers, F., & Wilschut, A. (Red.). (2009). *Oriëntatie op geschiedenis. Basis boek voor de vakdocent*. Assen: Van Gorcum.
- SchoolTV Beeldbank. *Satire, de draak steken met bekende mensen*.
http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20081012_satire01 Online geraadpleegd 15 mei 2012.
- Selm, M. van & Wester, F. 2006. Focusgroep-onderzoek. In: Wester, F. et al. (red.) 2006. *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap*. Alphen aan den Rijn: Kluwer, 541-560.
- Slotboom, R., & Verkuil, D. (2010). *De Nederlandse politiek in een notendop*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Stikke, A. (1689). *Lof der zotheid. Uit het Latyn van Erasmus Rotterdammer in Nederduitsch dicht ocergebraght*. Deventer: Arnoldus Curtenius.
- Ter Bogt, T.F.M., & Van Praag, C.S. (1992). *Jongeren op de drempel van de jaren negentig*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Thomassen, J., Aarts, K. & Van der Kolk, H. (2000). *Politieke veranderingen in Nederland 1971-1998. Kiezers en de smalle marges van de politiek*. Den Haag: SDU.
- Torney-Purta, J. (2002). The School's Role in Developing Civic Engagement: A Study of Adolescents in Twenty-Eight Countries. *Applied Developmental Science*, 6:4, 203-212.

Vis, J.C.P.M., (1995). *Politieke kennis en politieke vorming. Een studie naar de parate kennis van docenten geschiedenis en staatsinrichting en docenten maatschappijleer van politieke zaken.* Groningen: Wolters Noordhoff.

Zoonen, L. van (2000). Popular culture as political communication. An introduction. *Javnost / The Public*, 7, 5-18.

Bijlagen

Bijlage 1. De enquête

Enquête Master Scriptie, over hoe Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire op televisie

Na een jaar hard studeren ben ik bijna klaar met de Master opleiding Media en Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Bijna, maar nog niet helemaal. In de laatste fase van deze Master opleiding wordt van alle studenten verwacht dat ze een onderzoek gaan uitvoeren en dat ze hier een uitgebreide Master scriptie over schrijven. De vragenlijst die je zo direct gaat invullen is een belangrijk onderdeel, misschien wel het belangrijkste onderdeel, van mijn Master onderzoek. In dit onderzoek wil ik een antwoord vinden op de volgende vraag: Hoe geven Nederlandse jongeren betekenis aan politieke satire op televisie? Dit klinkt ingewikkeld, maar dat valt reuze mee. Het komt er op neer dat ik te weten wil komen wat jongeren vinden van de Nederlandse politiek en wat hun mening is over het satirische televisieprogramma Koefnoen. Om hier achter te komen wil ik je vragen deze vragenlijst zo serieus mogelijk in te vullen. Je mag de vragenlijst anoniem invullen.

Met alle informatie zal vertrouwelijk worden omgegaan.

Alvast ontzettend bedankt voor je hulp!

Ayla van Eekelen

1. Wie zijn onderstaande politici en bij welke partij horen ze?

Schrijf de naam en partij op de stippellijn naast de foto's.

Naam:

Partij:

Naam:

Partij:

Naam:

Partij:

Naam:

Partij:

2. In hoeverre ben je het eens met de volgende uitspraken:

	Oneens	Enigszins oneens	Neutraal	Enigszins eens	Eens
Politiek is voor volwassenen	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek is ingewikkeld	☐	☐	☐	☐	☐
Politici gebruiken moeilijke woorden	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek is pas interessant als je mag stemmen	☐	☐	☐	☐	☐

Het is belangrijk dat jongeren iets weten van politiek	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek is saai	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek is moeilijk	☐	☐	☐	☐	☐

3. In hoeverre heb jij interesse in de volgende onderwerpen?

	Geen interesse	Weinig interesse	Enige interesse	Veel interesse
Politiek	☐	☐	☐	☐
Werkloosheid	☐	☐	☐	☐
Discriminatie	☐	☐	☐	☐
Openbaar vervoer	☐	☐	☐	☐
Inkomensverschillen	☐	☐	☐	☐
Veiligheid op straat	☐	☐	☐	☐
Europese Unie	☐	☐	☐	☐
Ontwikkelingshulp	☐	☐	☐	☐

4. Heb je wel eens deelgenomen aan de volgende activiteiten?

	Ja	Nee
Een handtekeningen actie organiseren	☐	☐
Discussie voeren op internet	☐	☐
Geld geven aan een goed doel	☐	☐
Demonstreren	☐	☐
Handtekening invullen bij handtekeningen actie	☐	☐
Praten over politiek met vrienden	☐	☐
Praten over politiek met ouders / familie	☐	☐
Deelnemen aan scholieren verkiezingen	☐	☐
Vrijwilligerswerk doen	☐	☐
Naar een politieke bijeenkomst gaan	☐	☐
Ondertekenen van een digitale petitie	☐	☐
Lid zijn van de leerlingenraad	☐	☐
Ben je lid van de jongeren afdeling van een Nederlandse politieke partij?	☐	☐

5. Op welke manieren kom je wel eens met politiek of informatie over politiek in aanraking? Je mag meerdere antwoorden aankruisen

- De krant
- Nieuws (op televisie)
- Nieuws (op de radio)
- Talkshows en praatprogramma's (op televisie)
- Internet
- Via Sociale Media (zoals bijvoorbeeld Hyves, Facebook en Twitter)
- Via mijn ouders
- Via mijn vrienden
- Op school
- Anders, namelijk:.....

6. Ken je het satirisch televisieprogramma Koefnoen?

- Ja
- Nee → ga door naar vraag 12

7. In de vorige vraag heb je aangegeven Koefnoen te kennen. (Hoe) Kijk je Koefnoen?

Slechts één antwoord mogelijk

- Ik kijk geen Koefnoen → ga door naar vraag 12
- Ik kijk online
- Ik kijk op de televisie
- Ik kijk zowel online als op de televisie

8. Hoe vaak kijk je naar Koefnoen?

Slechts één antwoord mogelijk

- Ik kijk altijd
- Ik kijk regelmatig
- Ik kijk zelden
- Ik kijk nooit

9. Waarom kijk je naar Koefnoen?

Slechts één antwoord mogelijk

- Ik vind het een leuk programma
- Omdat mijn ouders er naar kijken

- Als ik toevallig langs zap
- Als er niets anders is

10. Praat je weleens met anderen over Koefnoen?

Slechts één antwoord mogelijk

- Nee, nooit
- Ja, met vrienden
- Ja, met andere gezinsleden

11. In hoeverre ben je het eens met onderstaande uitspraken?

	Oneens	Enigszins oneens	Neutraal	Enigszins eens	Eens
Koefnoen is voor volwassenen	○	○	○	○	○
Koefnoen is leuk	○	○	○	○	○
Koefnoen is ingewikkeld	○	○	○	○	○
Koefnoen maakt politici belachelijk	○	○	○	○	○
Ik begrijp Koefnoen niet altijd	○	○	○	○	○
Koefnoen maakt politiek leuker	○	○	○	○	○
Koefnoen maakt politiek begrijpelijker	○	○	○	○	○

De volgende vragen (vraag 12 t/m 15) gaan over een fragment uit een aflevering van Koefnoen.

12. In het fragment zijn drie politici te zien, welke drie zijn dit volgens jou?

Schrijf de namen van de politici op de drie stippellijntjes hier onder.

.....

.....

13. Wat is volgens jou de boodschap van de makers van dit fragment? Geef een omschrijving in maximaal 3 zinnen.

.....

.....

14. In hoeverre ben je het eens met de onderstaande uitspraken over het fragment?

	Oneens	Enigszins oneens	Neutraal	Enigszins eens	Eens
Het fragment is leuk	☐	☐	☐	☐	☐
Het fragment is grappig	☐	☐	☐	☐	☐
Het fragment is ingewikkeld	☐	☐	☐	☐	☐
Dit fragment maakt politiek leuker	☐	☐	☐	☐	☐
Dit fragment maakt politiek begrijpelijker	☐	☐	☐	☐	☐
Dit fragment maakt politiek ingewikkeld	☐	☐	☐	☐	☐
Ik snap niet alle grappen uit het fragment	☐	☐	☐	☐	☐
Dit fragment maakt de situatie duidelijk	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb iets geleerd van dit fragment	☐	☐	☐	☐	☐
Het fragment is moeilijk zonder voorkennis	☐	☐	☐	☐	☐

15. In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen?

	Oneens	Enigszins oneens	Neutraal	Enigszins eens	Eens
Het kijken naar programma's zoals Koefnoen levert kennis over de politiek op	☐	☐	☐	☐	☐
Het kijken naar Koefnoen sluit goed aan bij de interesses en activiteiten van jongeren	☐	☐	☐	☐	☐
Koefnoen is een goed alternatief om de actualiteiten bij te houden	☐	☐	☐	☐	☐

Tot slot nog een paar vragen over je persoonlijke situatie. Alle informatie zal vertrouwelijk behandeld worden!

16. Geslacht:

- Man
- Vrouw

17. Leeftijd:

..... jaar

18. In welk land zijn jij, je moeder en je vader geboren?

	Nederland	Turkije	Marokko	Suriname	De Antillen	Anders namelijk:
Jij zelf	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je moeder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je vader	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19. Opleidingsniveau

- VMBO
- HAVO
- VWO

Dit is het einde van de vragenlijst. Nogmaals ontzettend bedankt voor het invullen! Mocht je geïnteresseerd zijn in de uitkomsten van het onderzoek, schrijf dan hieronder je e-mailadres, dan stuur ik het uiteindelijke resultaat naar je op!

.....

Bijlage 2. Tabellen Totalscores

Score	N	%
0	1	,3
1	12	4,0
2	39	12,9
3	31	10,2
4	43	14,2
5	34	11,2
6	60	19,8
7	26	8,6
8	57	18,8
Total	303	100,0

Tabel A. Totalscore (her)kennen van politici en hun partij

Score	Frequency	Valid Percent
10	1	,3
11	1	,3
12	3	1,0
13	3	1,0
14	5	1,7
15	7	2,3
16	6	2,0
17	20	6,6
18	15	5,0
19	26	8,6
20	24	7,9
21	34	11,2
22	29	9,6
23	35	11,6
24	30	9,9
25	31	10,2
26	17	5,6
27	6	2,0
28	5	1,7
29	5	1,7
Total	303	100,0

Tabel B. Totalscore interesse in politiek getinte onderwerpen

		N	%
Score	0	5	1,7
	1	11	3,6
	2	26	8,6
	3	42	13,9
	4	58	19,1
	5	52	17,2
	6	48	15,8
	7	31	10,2
	8	16	5,3
	9	7	2,3
	10	4	1,3
	11	2	,7
	12	1	,3
	Total	303	100,0

Tabel C. Totaalscore deelname aan politiek getinte activiteiten

		N	%
Score	1	2	,7
	2	18	5,9
	3	15	5,0
	4	34	11,2
	5	68	22,4
	6	67	22,1
	7	44	14,5
	8	28	9,2
	9	27	8,9
	Total	303	100,0

Tabel D. Totaalscore aanraking met politieke informatie

Bijlage 3. Focusgroep nr. 1

Datum	1 maart 2012
Locatie	Thuis, in de woonkamer
Doel	Oriëntatie op aard van de mening van de doelgroep + input verkrijgen van leden uit de doelgroep voor het opstellen v/d enquête.
Deelnemers	5 Deelnemers gevraagd, 1 was ziek, 4 over. De deelnemers willen niet met naam en al in de scriptie genoemd worden. Deze focusgroep bestond uit 2 meisjes (14 en 15 jaar) en 2 jongens (beide 15 jaar).
Duur	33 minuten

Verloop van de focusgroep:

1) Iedereen is aanwezig en heeft voordat de focusgroep begint wat te drinken gehad. Beetje gepraat over koetjes en kalfjes om de deelnemers, mocht het nodig zijn, op hun gemak te stellen. (Voorstellen van de deelnemers aan elkaar is niet nodig, ze kennen elkaar van school.)

2) Korte uiteengezet waar de scriptie over gaat en wat deze focusgroep daar mee te maken heeft. Uitleg over wat we tijdens de focusgroep precies gaan doen. Na uitleg gelegenheid voor het stellen van vragen. Alles was duidelijk, dus de focusgroep kan beginnen.

(Duidelijk gemaakt wanneer de focusgroep echt van start gaat)

3) Met de deelnemers gesproken (eigenlijk hen laten spreken) over de volgende punten:

- Bekendheid van de deelnemers met programma's zoals Koefnoen
- Mening van de deelnemers over dergelijke programma's
- Bekendheid van de deelnemers met Nederlandse politici
- Mening van de deelnemers over de Nederlandse politiek in het algemeen
- Eerste reactie op de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen
- Mening over de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen
- Welk fragment van de twee fragmenten de deelnemers het meest geschikt vinden om te tonen bij het afnemen van de enquête

4) Samengevat wat, volgens mij, de belangrijkste punten zijn die de deelnemers tijdens de focusgroep naar voren hebben gebracht en gevraagd of de deelnemers het hier mee eens zijn.

5) Deelnemers de gelegenheid geboden om nog bepaalde zaken die ze kwijt wilden te laten vertellen.

6) De deelnemers bedankt voor het deelnemen aan de focusgroep en aangegeven dat, als ze interesse hebben in de resultaten, ze dit kunnen laten weten en dat de scriptie naar hun toe gestuurd wordt wanneer deze af is.

Opvallendste resultaten van de focusgroep:

Bekendheid van de deelnemers met programma's zoals Koefnoen

Alle deelnemers kenden het programma Koefnoen. Ook ander soort satirische programma's, zoals Kopspijkers, Neonletters en Draadstaal, zijn bekend. De deelnemers vinden het jammer dat het seizoen van Koefnoen nu al weer is afgelopen want ze kijken er graag naar. Als ze naar het programma kijken, kijken ze veelal met hun ouders/broers&zussen. Deelnemers vertellen dat veel van hun vrienden/vriendinnen ook bekend zijn met Koefnoen.

Mening van de deelnemers over dergelijke programma's

De deelnemers vinden Koefnoen allemaal een ontzettend leuk en grappig programma. Ze vinden de imitaties uit het programma heel erg goed. Het leukste typetje vinden ze toch wel Balkenende, hoewel Wilders ook erg gewaardeerd wordt. Zelf denken ze dat dit komt door het feit dat beide politici al erg 'grappig en raar' zijn van zichzelf en dat het omvormen tot een typetje er dan voor zorgt dat de personen dan nóg grappiger en raarder worden.

Na enige discussie over de vraag waarom het programma dan zo leuk is, komen de deelnemers er achter dat dit naar hun mening komt door dat de actualiteiten op een toegankelijke en laagdrempelige manier in beeld worden gebracht. Het journaal bijvoorbeeld vinden de deelnemers te serieus. Sommige onderwerpen uit het journaal zijn ook verwerkt in Koefnoen, maar dan op een veel toegankelijker manier.

De kracht van Koefnoen is, volgens de deelnemers, dat het een laagdrempelig en toegankelijk programma is waar veel actualiteiten aan bod komen.

Bekendheid van de deelnemers met Nederlandse politici

De deelnemers zijn niet zo bekend met Nederlandse politici. Ik heb hen acht foto's van bekende politici laten zien en heb hen gevraagd hoe deze politici heten en bij welke politieke partij ze horen. De deelnemers herkenden Geert Wilders, Maxim Verhagen, Ronald Plasterk en Mark Rutte. Ook wisten ze bij deze vier politici de politieke partij te noemen. Diederik Samson, Jolande Sap, Emile Roemer en Alexander Pechtold waren onbekende gezichten voor de deelnemers en ook de bijbehorende partijen waren onbekend.

Uit deze focusgroep blijkt dus dat de deelnemers niet zo goed bekend zijn met de Nederlandse politici. Wel weten ze de drie 'belangrijkste' politici uit het huidige kabinet te herkennen met de bijbehorende partij.

Wellicht zijn de deelnemers meer bekend met deze politici omdat deze meer in de publiciteit zijn geweest.

Mening van de deelnemers over de Nederlandse politiek in het algemeen

De deelnemers vinden de Nederlandse politiek vooral ingewikkeld. Ze vinden dat politici zich soms nog al kinderachtig gedragen ('doe normaal man' en 'bedrijfspoedel'). Door dit soort uitspraken wordt de politiek minder serieus volgens de deelnemers. Tijdens het gesprek komt vooral naar voren dat ze vinden dat er veel geschreeuwd en geruzied wordt en dat dit gedrag de overhand heeft in de Nederlandse politiek.

De deelnemers hebben aangegeven dat ze de politiek ook ingewikkeld vinden. Gaande weg het gesprek blijkt wel dat ze op school er onderwijs in krijgen, met name tijdens maatschappijleer. De basis kennis over politiek krijgen ze dus mee op school maar extra informatie moeten ze zelf uit de media halen en dat doen ze liever niet. Zo interessant vinden ze politiek toch niet.

Wel vinden de deelnemers het echt belangrijk dat die basis informatie op school wordt aangereikt. Als dit op een meer aantrekkelijke manier zou kunnen denken ze dat jongeren meer interesse krijgen in de politiek.

Eerste reactie op de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen

De eerste reactie op beide fragmenten is heel erg positief. De deelnemers hebben erg hard moeten lachen, vooral om het fragment 'Wilders Opgevoed'. Wilders, Rutte en Verhagen zijn erg realistisch gerepresenteerd en zijn dus ook erg herkenbaar voor de deelnemers. Het andere fragment waar het CDA te gast is bij Ik Hou Van Holland werd ook goed ontvangen maar hier werden niet alle politici herkend. Verhagen en Bleeker werden wel herkend maar Koppejan en Ferrier waren onbekend voor de deelnemers. Dit fragment werd vooral hilarisch gevonden omdat het programma Ik Hou Van Holland ontzettend grappig wordt gerepresenteerd. Linda de Mol wordt ontzettend goed gepersifleerd.

De eerste reactie van de deelnemers op de fragmenten is dus erg positief. Ze moesten hard lachen om beide fragmenten. De 'moeilijkheidsgraad' van de fragmenten is echter wel verschillend.

Mening over de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen

De meningen over de fragmenten zijn wel verdeeld. De meerderheid, 3 van de 4 deelnemers, vindt het 'Wilders Opgevoed' fragment het aller leukste en 1 deelnemer vindt het Ik Hou Van Holland fragment het aller leukste.

'Wilders Opgevoed' → De politici zijn herkenbaar, de situatie (de gedoog positie van de PVV) is herkenbaar, de mening van de politici (en hun partijen) is herkenbaar en het is een vlot fragment waar de kijker zijn aandacht bij houdt.

Ik Hou Van Holland → Het is een onwijs goede weergave van het programma zelf, Linda de Mol is onwijs goed, de onrust binnen het CDA is heel goed weergegeven (Bleeker en Mauro, de dissidenten, overal over stemmen, Bleeker en zijn briefjes) en in de spelletjes van Ik Hou Van Holland is heel goed de onrust over het immigratiebeleid verwerkt.

Welk fragment van de twee fragmenten de deelnemers het meest geschikt vinden om te tonen bij het afnemen van de enquête

De deelnemers hebben flink gediscussieerd over de fragmenten. Uiteindelijk zijn de deelnemers het er over eens geworden dat het fragment 'Wilders Opgevoed' het meest geschikt is voor de enquête. Dit fragment is korter dan het andere, de politici zijn herkenbaarder, de situatie die wordt uitgebeeld is herkenbaarder, het fragment is iets 'vlotter' en daardoor blijft de kijker meer geboeid en de manier waarop Wilders wordt gerepresenteerd (de kleine recalcitrante puber) is erg grappig.

Transcript Focusgroep nr. 1

I: Voor mijn scriptie doe ik onderzoek naar de representatie van politici in satirische televisie programma's. De hoofdvraag die ik wil beantwoorden is hoe Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire op televisie. Dus programma's zoals Koefnoen, waar ze politici dan een na doen. Het eerste deel van het onderzoek is eigenlijk een literatuur studie. Belangrijke informatie over het onderwerp heb ik uit boeken, artikelen en eerder gedane onderzoeken gehaald en ga ik verwerken in mijn scriptie. Het tweede deel van het onderzoek is meer een praktisch deel. Hier ga ik een enquête afnemen onder een grote groep middelbare scholieren. De enquête gaat dan over hoe zij tegenover de politiek staan en wat zij er van vinden. Hiervoor heb ik twee fragmenten uit Koefnoen geselecteerd. Dan wil ik de middelbare scholieren vragen wat zij hier van vinden. Voordat ik de enquête op ga stellen, moet ik een beetje meer informatie verkrijgen. Daarom organiseer ik deze focusgroep. Een focusgroep is eigenlijk een soort interviewachtig gesprek waarin jullie voornamelijk aan het woord moeten zijn. Ik zal dus voornamelijk luisteren en aantekeningen maken.

Allen: Oké! Dat is helemaal duidelijk zo.

I: Hebben jullie nog vragen voordat we beginnen?

P : Nope.

A: Alles is wel duidelijk.

L: Vind ik ook!

I: Mooi, dan kunnen we beginnen.

K: Kom maar op!

I: De eerste vraag gaat over satirische programma's. Zijn jullie bekend met programma's zoals Koefnoen? Of met andere satirische programma's?

Allen: Ja.

A: Ik kijk er graag naar, vind het erg leuk.

K: Zeker, het is altijd wel lachen.

L: Hoewel het ook best wel flauw kan zijn hoor. Ik bedoel, soms is het wel klaar met grappen.

I: Hoe bedoel je dat?

L: Nou gewoon.. Die filmpjes van hun die gaan gewoon soms vet lang door en dan ben ik er wel klaar mee. Ik bedoel, het hoeft niet zo lang te duren weet je.

I: Aha. En wat vinden jullie er van?

P: Nou ik vind het altijd wel grappig hoor. Ze doen die politici altijd goed na en spelen goed in op de actualiteiten. Dat vind ik altijd wel gaaf.

K: Nou ik vind wel dat ze op de actualiteiten inspelen, maar ze doen dat wel minder goed dan in die show van die ene vent, Spijkers of zo.

I: Bedoel je Kopspijkers? En die vent, heet die toevallig Jack Spijkerman?

K: Ja, ja die! Die bedoel ik inderdaad. Daar waren ze altijd meer up to date zeg maar. Vind ik dan hoor.

L: Kopspijkers... Ik keek dat eigenlijk nooit hoor.

A: Ikke heel soms. Maar dat is nu toch al vet lang afgelopen?

P: Ja klopt. Best wel al een tijdje ja.

I: En andere satirische programma's? Kennen jullie die ook?

A: Ja! Neonletters en Draadstaal! Of tellen die niet?

K: Ja! Die zijn allebei echt mega leuk.

L: [zet een stemmetje op zoals Mandy en Lisa in Draadstaal] Loop niet zo te lopen te zeuren Kutje...

K: [vergelijkbaar stemmetje] Je hebt zelf een kutje!

A: [vergelijkbaar stemmetje] FF glossen.....

Allen: [schieten erg in de lach]

I: Ontzettend goede imitatie! Duidelijk dat jullie het kennen [moet ook lachen]. En als jullie nou dat soort programma's kijken heh, kijk je dat alleen? Of met het hele gezin of zo?

P: Meestal kijkt er wel iemand mee. Gewoon wie er thuis is zeg maar.

K: Mijn ouders vinden het ook wel geinig om dat soort programma's te kijken. Dus die kijken ook gewoon mee.

L: Ja... Bij mij wel hetzelfde eigenlijk. Soms alleen en soms met het gezin zeg maar.

I: Gezellig, gezellig.

A: Zekers. Ik kijk trouwens ook wel eens met vrienden naar bijvoorbeeld Koefnoen. Maar niet altijd op TV of zo. Ook wel filmpjes op YouTube en zo.

P: [Moet lachen] Ja onder de les en zo!

A: Eh..... Ook.... Maar ook gewoon thuis hoor!

I: Oké dan. Dus jullie vrienden en vriendinnen zijn ook bekend met Koefnoen?

Allen: [knikken] Jup

K: Ja zeker wel. Alleen niet allemaal zijn ze met Koefnoen bekend hoor. Maar veel ook wel.

P: Je merkt denk ik wel een beetje verschil tussen de mensen die wel graag Koefnoen kijken en die niet kijken. Die wel kijken zijn een beetje... Ja hoe zeg je dat... Nou... Soort van serieuzer of zo.

L: Serieuzer denk ik niet hoor

P: Ik weet ook niet precies hoe je dat moet zeggen anders. Gewoon... ze zijn toch ook gewoon wel anders?

A: Ik snap wel wat je bedoelt hoor. De populaire meiden zullen het misschien minder snel kijken.

K: Of minder snel zeggen dat ze het kijken...

A: Ja dat kan ook...

I: Oké, dus als ik het goed begrijp dan kijken jullie vrienden en vriendinnen voornamelijk wel naar Koefnoen. Maar jullie denken dat er ook veel leeftijdsgenootjes zijn die niet kijken. En het wel of niet kijken heeft volgens jullie een beetje te maken met hoe serieus en hoe populair je bent?

P: Ja zo zou je dat wel kunnen zeggen ja.

A: Jups.

K: Ja, goed verwoord.

I: Nou dat is dan mooi. Wacht even hoor, eventjes de laatste dingen nog opschrijven.

L: Opschrijven? Je neemt alles op... Waarom ga je dan ook echt nog lopen schrijven?

I: Voor het geval dat. Stel nou voor dat ik de opname ineens verwijder van de computer of zo. Dan heb ik helemaal niets meer over. Dat zou behoorlijk rot zijn hoor!

L: Dat is waar... Maar je schrijft toch niet alles op?

I: Nee niet letterlijk alles, zo snel kan ik nou ook weer niet schrijven. Maar wel de belangrijkste punten. Dat is ook makkelijk als ik deze focusgroep uit ga tikken. Dan kan ik in mijn aantekeningen snel zien wanneer er iets belangrijks wordt gezegd bijvoorbeeld. Snap je?

L: Ja dat is wel waar... Ik snap het!

I: Mooi zo! Dan kunnen we weer verder. Jullie hebben gezegd Koefnoen te kennen en zelfs ook te kijken. Nou ben ik benieuwd wat jullie van Koefnoen vinden.

K: Of we het leuk vinden of zo?

I: Ja, gewoon wat jullie er van vinden. Ik ben benieuwd naar jullie mening. Dus je mag gewoon zeggen wat je vindt.

K: Aha.

P: Ik vind Koefnoen altijd wel heel erg grappig! Ze doen eigenlijk dat wat je op het journaal ziet in het grappig na.

A: Ja, Koefnoen is echt vet leuk! Maar ook omdat ze al die politici en zo gewoon vet goed na doen!

K: Ja dat vind ik ook! Die twee mannen doen dat echt goed bedenken en zo!

L: Ik vind het ook vet leuk dat die ene van Zaai soms mee mag doen. Als ze een vrouw nodig hebben of zo. Soms doet ook die ene vrouw mee, die Sanne Wallis of zo!

P: Sanne Wallis de Vries? Ja die is echt leuk!

A: Ja zou toch lastig worden als alle mannen ook alle vrouwen na moeten doen heh.

L: Nou soms doen ze dat ook hoor. Want die ene man, niet die kale maar die ander,

K: [onderbreekt L] Je bedoelt Paul Groot.

L: Ook goed, Paul Groot dan, die doet soms ook vrouwen rollen spelen hoor. En eigenlijk doet hij dat best wel heel erg goed!

P: Ze zijn alle twee gewoon goed.

I: Wie bedoel je met alle twee? Want er zijn nu zoveel verschillende namen en personen benoemd en beschreven..

P: Oh ik bedoel de twee ehm belangrijkste zeg maar. Paul Groot en Owen nog wat. Want die zijn met z'n tweeën eigenlijk toch een soort van de motor achter dat programma?

I: Klopt, zo zou je dat kunnen zeggen inderdaad.

A: Nou dan vind ik dat die kale het beste is.

L: Waarom dan?

A: Die doet gewoon het beste al die politici na.

K: Welke doet hij dan?

A: Hij doet altijd Balkenende na en dat doet hij echt mega goed.

K: Oh hij! Ja die is echt goed!

P: Soms vind ik die ook niet goed hoor, maar Balkenende doet hij wel heel erg goed na. Precies dat domme uiterlijk en die duffe houding. Echt super mooi!

L: Maar nou is Balkenende volgens mij ook wel een gemakkelijk slachtoffer om het zo maar te noemen hoor.

P: Hoe zo dan?

L: Nou die man is gewoon maf van zichzelf. Het is echt niet moeilijk om hem gewoon een beetje belachelijk te maken of zo. Want die doet zelf al zo dom. Weet je nog met dat skateboard of zo? Dan vraag je er toch om dat je zo raar na wordt gedaan.

P: Ja dat is wel een beetje waar...

A: Oké, goed, maar hallo hij is toch een van de grappigste politici uit Koefnoen.

K: Ja zeker..

L: De Hypotheker....

[Keihard lachen om deze grap. Lachen houdt behoorlijk lang aan.]

K: [nog lachend] hou nou op! [lachen]

A: [ook lachen] mogen we even pauze... Ik moet echt [lachen] super nodig [lachen] naar de W.C.

[De rest moet nu nog harder lachen]

I: Ja ga maar, dat kan wel. Dan wachten we even tot je terug bent en dan gaan we verder.

A: Oh [lachen] super fijn ik zal vet snel gaan goed?

I: Ja.. Ga maar vet snel..

[De rest moet nu weer lachen]

A: Pfieuw, zo, ik ben er weer hoor.

[Wordt nog een klein beetje nagehikt]

I: Oké, kan die weer? Want we zijn nog niet klaar hoor! Ik heb nog wel een aantal vragen waar ik graag jullie mening over zou willen weten. Goed. Jullie waren gebleven bij het bespreken van Jan Peter Balkenende en hoe hij na wordt gedaan in Koefnoen. Dat vonden jullie allemaal erg lollig en jullie waren ook van mening dat hij door zijn hele verschijning ook wel erg gemakkelijk na te doen is. Klopt dit?

Allen: Ja!

I: Mooi. Zijn er nog meer opvallende typetjes in Koefnoen die jullie nog even willen noemen?

P: Wilders!

[Wordt wederom gelachen]

P: Wat? Die man wordt ook gewoon wel eens nagedaan hoor! En goed ook...

K: Ja die heb ik ook wel eens gezien hoor, je hebt gelijk! Maar ook Wilders vind ik zo'n man die al grappig is of zo.

L: Als ze hem na doen met dat lelijke gebleekte haar en die boze gezichtsuitdrukking is dat al grappig. Dan hoeft hij nog geeneens meer te doen!

A: Ik heb Wilders nog nooit eigenlijk in Koefnoen gezien of zo. Ook niet in andere programma's. Nou wel Wilders zelf natuurlijk hoor, die heb ik best vaak gezien hoor. Ook met debatten en dat soort dingen. Maar ik bedoelde in van die programma's waar ze hem na doen en zo.

P: Satirische televisieprogramma's bedoel je.

A: Ja dat ja. Was even het woord kwijt!

K: Weet je wie ook een debiele politicus is? Die ene vent met dat Jumpen... En die deed ook mee aan dat Idols of zo... Of nee niet Idols... Euhm... Dat andere op SBS 6... Shittie hoe heet dat nou... Niet X-Factor maar... Oh ja! Popstars! Daar deed hij aan mee... Zo'n vieze vadsige man...

L: Je bedoelt Nawijn!

K: Jaaaa!! Dat was ook zo'n maffe vent.. Die vraagt ook gewoon om belachelijk gemaakt te worden.

I: Grappig dat jullie hem nu ook noemen. Dat is inderdaad ook zo'n man die erg gek is en dus makkelijk te persifleren is. Maar even over iets anders. Ik krijg de indruk dat jullie Koefnoen wel een leuk programma vinden. Maar waarom vinden jullie het zo leuk? Probeer dat eens te verwoorden.

P: Dat is wel een beetje moeilijk...

A: Ja is vet lastig om dat onder woorden te brengen...

L: Nou nee hoor. Ik vind het zo leuk omdat het vaak, niet altijd, maar meestal wel actueel is. Als je dan eerst het journaal hebt gezien dan komen sommige items ook terug in Koefnoen. Dat vind ik leuk!

K: Dat is ook wel leuk ja! Want het journaal is wel serieus en dan maakt Koefnoen het een stukje leuker!

A: Niet alleen leuker denk ik, maar ook zo dat meer mensen het gaan kijken. Je hoeft niet serieus te kijken maar gewoon voor de leuk.

P: Weet je hoe je dat mooi kan zeggen?

K: Nee? Nou doe dan!

A: Ja ben wel benieuwd hoe jij iets mooi kan zeggen...

L: Ja als je het mooi kan zeggen moet je dat eens vaker doen!

[Moeten weer kei hard lachen]

P: Nou let op, dan zal ik het mooi zeggen: Koefnoen is een laagdrempelig programma waar in de actualiteiten op een toegankelijke manier in beeld worden gebracht.

I: Zo, dat is mooi hoor! Je zegt precies hoe het zit. Heel goed! Nou hebben jullie het wel genoeg over Koefnoen zelf gehad om het zo maar te zeggen. Ik wil ook graag weten hoe veel jullie weten van de politiek. Om dat een beetje te testen heb ik een papiertje met acht foto's van politici daarop. Ik wil van jullie graag weten wie het zijn en bij welke partij ze horen. Jullie mogen overleggen. Ik ben heel erg benieuwd. Hier is het papiertje, ga jullie gang!

P: Die weet ik niet

L: Is dat niet... Nee laat maar...

A: Nee die weet ik niet eigenlijk...

K: Nee die weet ik ook niet.. Maar de volgende weet ik! Dat is Geert Wilders.

P: Ja hehe... Die wist ik ook wel.

L: Ja ik ook!

A: En ik anders ook.

K: Ja haha en ik zei het als eerste!

P: Nou dan zeg ik dit als eerste: Hij is van de PVV

L: Heel goed [applaus] dat was dus echt gewoon een inkoppertje.

A: Vind ik ook! Maareh die volgende die is wel moeilijk... Die vrouw...

P: Die mevrouw... Weet ik niet... Ze lijkt een beetje op De Groot van geschiedenis!

[Ze schieten allemaal weer in de lach]

K: [Klaar met lachen] Oké. Die vrouw die weet ik ook niet... Ze komt me wel bekend voor maar ik zou de naam en partij echt niet weten

A: Die volgende man weet ik niet..

P: Ik ook niet...

L: Nou... Ik anders ook niet... Ik weet wel dat me pa hem volgens mij prins carnaval noemt of zo... Maar hoe die heet is mij een raadsel. En welke partij zou ik dus ook mooi niet weten.

K: Hmm.. Ook ik kan jullie niet helpen... Heb werkelijk geen idee.

A: Nou lekkere score zo... Van de eerste vier wisten we er eentje...

K: Zijn lekker bezig maar niet heus...

P: We zijn hopeloos

L: Nou niet zo pessimistisch jongens! We hebben er nog vier te gaan! Misschien weten we die wel. De volgende die weet ik namelijk al. Dat is Maxime Verhagen.

A: Oh ja! Verhagen van het CDA!

P: Wist ik ook wel...

L: [lachen] zou ik ook zeggen!

P: Nee echt!

L: Weet je dan de volgende? Want die weet ik ook [lachen]

K: Ik weet hem wel... Hij heeft vaak zo'n grote hoed op!

A: Ja! Hij was eerst ook bij zo'n programma op TV West...

P: Nou zeg het dan.. Want ik weet niet wie dat is, werkelijk geen idee!

L: Nou deze meneer, meneer foto nummer 6, dat is onze Ronald Plasterk!

A: En onze Ronald Plasterk is van de PvdA!

P: Nou oke, lekker dan. Heel goed!

K: En onder tussen hebben we wel onze score verbeterd! We hebben er nu drie van de zes goed!

L: Oh yeah... 50% goed!

A: Tot nu... Nou moeten we er nog twee hoor...

P: Ja en de volgende weet ik al weer niet.

K: Nou moet ik ook wel zeggen dat ik geen idee heb wie dat is.

L: Voor mij is het ook een raadsel..

A: Ik moet jullie teleurstellen.. Want ik weet ook niet wie het is.

K: En daar gaat onze score weer...

P: Nou we gaan er gewoon weer 50% goed van maken want die laatste die ken ik!

L: Oeh... Spannend hoor, zeg het maar!

P: Oké, jongens hou je vast.. De laatste foto, dat is [doet tromgeroffel na] Mark Rutte! En mijn lieve vrienden [zet een stemmetje op] Mark Rutte is van de VVD.

K: Zo zo, goed hoor!

A: Ja heel goed!

L: Zo! Mooi vier van de acht goed! Toch de 50%

[Ze schieten allemaal weer in de lach]

I: Goed, dan zal ik nu de antwoorden even met jullie doorspreken. Kijken wat jullie er van hebben gebakken!

P: Oké..

I: Die eerste meneer, dat is Diederik Samson. Samson is van de PvdA. Hij is nu veel in de publiciteit omdat Job Cohen is opgestapt en hij een van de kandidaten is om die plek op te vullen.. De volgende is inderdaad Geert Wilders van de PVV. Die hadden jullie helemaal goed.

A: Oh ja... Nu je het zegt...

*I: Die mevrouw is Jolande Sap van Groenlinks, dus niet mevrouw De Groot van geschiedenis.
[Ze schieten weer in de lach]*

I: Nummer vier dat is Emile Roemer. Emile Roemer is van de SP. En ik snap wel waarom jou pa hem prins carnaval noemt want hij komt uit Brabant. En daar doen ze natuurlijk aan carnavallen. Dus vandaar prins carnaval.

P: Grappig want nu je die namen noemt dan gaat er toch een belletje rinkelen. Ik ga gewoon proberen om ze te onthouden hoor!

A: Ja je kan het maar weten, dat is waar!

I: Nou Verhagen en het CDA hadden jullie goed en ook Ronald Plasterk van de PvdA hadden jullie ook goed. De volgende wisten jullie niet. Maar hij heet Alexander Pechtold. Pechtold is van D66. En de laatste is Mark Rutte en die hadden jullie helemaal goed!

[Ze gaan juichen als of ze het heel erg goed gedaan hebben]

I: Goed werk hoor! Nou probeer de namen nu te onthouden, want je kan het maar beter weten!

L: Ja dat is zeer zeker waar. Want eigenlijk is het wel slecht dat we het niet weten...

P: Ach ja... Maar het komt ooit wel goed met ons hoor!

A: Dat denk ik ook hoor!

I: [lachen] Ongetwijfeld! Nou goed, jullie hebben de Nederlandse politici nu wel gehad. Maar ik ben ook wel benieuwd naar wat jullie vinden van de Nederlandse politiek in het algemeen. Is het belangrijk, saai, stom of misschien wel leuk?

P: Ik vind het wel geinig als ze zo van die domme opmerkingen maken, of als er iets grappigs gebeurt. Maar al die serieuze gesprekken vind ik saai.

A: Maar politiek is nou ook eenmaal een serieuze aangelegenheid. Dus logisch dat ze serieuze gesprekken voeren toch?

L: Ja dat vind ik ook wel. Maar toch zouden ze af en toe best iets gezelliger of iets vlotter uit de hoek mogen komen hoor...

K: Vooral gezelliger.. Er wordt zo veel ruzie gemaakt en geschreeuwd. Ik vind dat dit gedrag soms een beetje de overhand krijgt hoor! En dat is niet goed. Alle politic moeten elkaar aanvallen met sterke argumenten en dat soort, maar ze moeten niet gaan kijken wie er het hardst kan gaan schreeuwen of zo. Dat is gewoon echt bullshit.

P: Nou die ruzie maakt van die saaie debatten wel wat spannender hoor. En ook minder saai..

K: Ja maar wanneer er echt goed gedebatteerd wordt met goede argumenten dan is het echt niet zo saai hoor! Dan kan het juist heel spannend worden...

A: Ja en als het zo spannend wordt dan snap ik het niet meer. Dan wordt het te inhoudelijk en dan gaan die politici vet moeilijke woorden gebruiken en dan haak ik af hoor.

L: Daar ben ik het wel een beetje mee eens. Het is ook zo dat die politici soms mega moeilijke woorden gebruiken.. Hun boodschap of mening is dan wel heel duidelijk maar de manier waarop ze het verkondigen maakt het meteen weer zo onduidelijk.

I: Oké, dus de politiek is volgens jullie saai, moeilijk, politici gebruiken moeilijke woorden en ze maken te veel ruzie?

P: Jups!

I: All right. Krijgen jullie op school onderwijs over politiek? Wordt het in de lessen behandeld of zo?

A: Nou ik heb al maatschappijleer, dat krijgen wij op school in de vierde. En daar hebben we het wel over politiek hoor. Het systeem met de eerste en tweede kamer komt dan aan bod en zo. En ook bespreken we een beetje de actualiteiten uit de politiek.

L: Eigenlijk kan je zeggen dat we op school wel de basis informatie over politiek mee krijgen maar dat als je echt iets wil weten moet je het toch zelf uit zoeken. Want alles wat niet in de methode staat moet je zelf uitzoeken.

P: Eigenlijk wel slecht... Maar ja het is wel zo...

K: Nou ik vind dat niet zo heel erg hoor... Want ik vind politiek niet super interessant dus. Maar ik vind het dan wel belangrijk dat iedereen er een beetje van af weet. En dat beetje kan prima op school worden gegeven.

A: Ja dat vind ik ook wel! Want als het op school is, dan krijgt iedereen het en zo krijgt iedereen dan dus kennis over de politiek en dat is dus goed.

L: Ja maar als ze politiek ook leuker of aantrekkelijker zouden maken dan denk ik dat jongeren zich er liever mee bezig willen houden... En dan krijg je automatisch meer kennis!

K: Mooi gesproken!

I: Ja dat vind ik ook! Nou heb ik twee fragmenten geselecteerd uit Koefnoen waarin politici te zien zijn. Die wilde ik graag met jullie bekijken. Ik ben erg benieuwd wat jullie daar van vinden. Dan zal ik eventjes de fragmenten te voorschijn halen als dat wil lukken. Ga lekker zitten. Even kijken hoor. Dan zal ik eerst dit fragment laten zien. Ja... Ja hij doet het.

[Er wordt gekeken naar het fragment. Tijdens het fragment wordt er erg hard gelachen]

I: Nou dat was hem dan. Ik ben benieuwd wat jullie er van vinden!

K: Super grappig!

P: [Lacht] Ja echt mega leuk. Die mini Wilders hoe geweldig is dat!

A: [Moet ook lachen] Mini Wilders, dat klinkt net als een super held!

L: [fluit het liedje van The A-Team] Ik zie het al helemaal voor me!

P: Maar even serieus, het fragment was dus erg leuk!

I: Mooi zo. Maar waarom was het zo leuk en grappig?

A: Het was heel herkenbaar. Met de gedoog positie van de PVV en dat het allemaal zo moeizaam gaat. Mini Wilders is alles aan het verpesten.

K: Ja de acties van mini Wilders zijn wel heel erg goed gevonden! Vooral de moskee van blokken vond ik super leuk gevonden!

P: En wat dacht je dan van die ballon van dat meisje [moet lachen]

I: Nou een grappig fragment dus. Maar de politici die zijn na gedaan, hebben jullie die herkend?

A: Wilders dus wel, sowieso. En die andere was Rutte..

P: Ja en die over gebleven, die met de taart, dat is Verhagen. Zien jullie, ik heb toch iets geleerd!

K: Heel goed hoor, petje af...

I: Nou de politici waren dus wel duidelijk. Goed ook dat je meteen de gedoogconstructie hebt genoemd want dat is precies waar het fragment over gaat! Heel goed. Nou heb ik nog een fragment voor jullie. Deze duurt iets langer... Even kijken hoor... Ja... Zo.. Nu doet ie het [start fragment]

[Wordt gekeken naar het fragment. Er wordt duidelijk minder gelachen dan bij het vorige fragment. Maar gelachen wordt er wel]

I: Zo. Dat was het tweede fragment. Wat is jullie eerste reactie hierop?

L: Nou... Het was wel grappig... Maar wel minder leuk dan de vorige...

P: Ja, dat vind ik ook. Ik snapte ook niet alles helemaal..

A: Ja en ik wist niet precies wie al die politici waren.. Wel Bleeker en Verhagen, maar die andere twee... Nog nooit van gehoord...

K: Ik vond wel dat Linda de Mol heel erg goed is na gedaan. Dat was echt wel super goed! Maar ik geloof dat ik daardoor minder op de rest heb gelet...

P: Die liedjes ronde, die was ook echt super grappig!

A: Ja ik vond sowieso alle spelletjes wel heel erg goed gevonden!

K: Ik denk dat het als Ik Hou Van Holland persiflage heel goed gelukt is, maar dat het de politieke plank een beetje mis heeft geslagen... Of nou ja mis geslagen... Het was gewoon niet heel erg duidelijk.

I: Oké dan. En welke van de twee fragmenten vinden jullie nou het leukst of het grappigst?

P: Mini Wilders

L: Ik sluit mij hier bij aan

A: Jup, ik ook!

K: Ja die vind ik ook het leukste.

I: En waarom dan? Wat maakt dat fragment leuker dan het andere fragment?

K: Het was herkenbaarder.

A: Ja en daardoor leuker omdat je het snapte!

P: En het idee van een mini Wilders is toch gewoon geniaal?

L: Wat ik heel fijn vond aan die eerste is dat het korter was. Kortere en zonder al die gesproken tekst. Want die gesprekken maakten het in mijn ogen meer ingewikkeld.

A: Ja zien is prettiger dan alleen horen inderdaad.

I: En vonden jullie de fragmenten een beetje leerzaam?

A: Niet heel erg, maar de situatie wordt wel duidelijk gemaakt.

P: Ja het is wel een goede weergave van de huidige politieke situatie.

K: Nou ik vond het op zich best leerzaam. De verhoudingen onderling zijn wel duidelijk geworden hoor.

L: Ik vond het ook niet heel erg leerzaam nee.

I: Oké, goed om te horen. Dan ben ik alleen nog benieuwd of jullie nog suggesties hebben? Of aanvullingen of iets dergelijks?

A: Ikke niet hoor. Ik wens je nog heel veel succes met het hele onderzoek!

P: Ik heb ook geen aanvullingen. Vond het heel leuk om mee te werken!

K: Nope ik heb ook niets toe te voegen. Denk dat je alles wel goed hebt uitgevraagd en zo. Ik vond het ook heel leuk om mee te doen!

L: Ik heb ook niets meer te zeggen. Ja succes nog verder, maar niet iets inhoudelijks eigenlijk.

I: Nou goed, dan wil ik jullie heel erg bedanken voor jullie hulp en jullie deelname aan deze focusgroep!

Bijlage 4. Focusgroep nr. 2

Datum	16 maart 2012
Locatie	Thuis, in de woonkamer
Doel	Oriëntatie op aard van de mening van de doelgroep + input verkrijgen van leden uit de doelgroep voor het opstellen v/d enquête.
Deelnemers	5 Deelnemers gevraagd. Wegens ziekte en 'oh helemaal vergeten' bleven er slechts 2 deelnemers over. De deelnemers willen niet met naam en al in de scriptie genoemd worden. Deze focusgroep bestond uit 2 meisjes (beide 15 jaar)
Duur	36 minuten

Verloop van de focusgroep:

1) Beide dames zijn aanwezig en hebben voordat de focusgroep begint wat te drinken gehad. Beetje gepraat over koetjes en kalfjes om de deelnemers, mocht het nodig zijn, op hun gemak te stellen.

(Voorstellen van de deelnemers aan elkaar is niet nodig, het zijn twee vriendinnen.)

2) Korte uiteengezet waar de scriptie over gaat en wat deze focusgroep daar mee te maken heeft. Uitleg over wat we tijdens de focusgroep precies gaan doen. Na uitleg gelegenheid voor het stellen van vragen. De dames hadden geen vragen, dus de focusgroep kan beginnen.

(Duidelijk gemaakt wanneer de focusgroep echt van start gaat)

3) Met de deelnemers gesproken (eigenlijk hen laten spreken) over de volgende punten:

- Bekendheid van de deelnemers met programma's zoals Koefnoen
- Mening van de deelnemers over dergelijke programma's
- Bekendheid van de deelnemers met Nederlandse politici
- Mening van de deelnemers over de Nederlandse politiek in het algemeen
- Eerste reactie op de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen
- Mening over de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen
- Welk fragment van de twee fragmenten de deelnemers het meest geschikt vinden om te tonen bij het afnemen van de enquête

4) Samengevat wat, volgens mij, de belangrijkste punten zijn die de deelnemers tijdens de focusgroep naar voren hebben gebracht en gevraagd of de deelnemers het hier mee eens zijn.

5) Deelnemers de gelegenheid geboden om nog bepaalde zaken die ze kwijt wilden te laten vertellen. Dit was niet nodig, de dames hadden niets meer te zeggen of toe te voegen.

6) De deelnemers bedankt voor het deelnemen aan de focusgroep en aangegeven dat, als ze interesse hebben in de resultaten, ze dit kunnen laten weten en dat de scriptie naar hun toe gestuurd wordt wanneer deze af is.

Opvallendste resultaten van de focusgroep:

Bekendheid van de deelnemers met programma's zoals Koefnoen

Alle deelnemers kenden het programma Koefnoen. Ook ander soort satirische programma's, zoals Kopspijkers, Neonletters en Draadstaal, zijn bekend. Een van de deelnemers zegt alleen bekend te zijn met het programma, maar het niet te kijken. De ander kent en kijkt het programma wel graag, maar wil zichzelf geen vaste kijker noemen. Deelnemers vertellen dat een aantal van hun vrienden/vriendinnen ook bekend is met Koefnoen, maar dat ze verwachten dat er ook heel veel jongeren zullen zijn die niet bekend zijn met het programma.

Mening van de deelnemers over dergelijke programma's

De deelnemers vinden Koefnoen een origineel en grappig programma. Ze vinden de imitaties uit het programma meestal wel goed, maar soms slaan ze de plank ook wel eens mis. Of het doel van Koefnoen is om actualiteiten 'grappig' te brengen, of dat ze de kijker iets willen leren, daar zijn de deelnemers niet helemaal uit gekomen. Volgens hen ligt het er aan van uit wat voor een perspectief de kijker naar Koefnoen kijkt. Mensen die een diepere betekenis ergens achter zoeken, die zullen het vinden bij Koefnoen. Maar de kijker die gewoon wil lachen, kan ook gewoon lachen zonder dat het ingewikkeld is. Volgens de deelnemers kijken mensen die geïnteresseerd zijn in politiek ook anders naar Koefnoen dan politieke 'leken'.

Bekendheid van de deelnemers met Nederlandse politici

De twee deelnemers zijn niet zo bekend met Nederlandse politici. Ik heb hen acht foto's van bekende politici laten zien en heb hen gevraagd hoe deze politici heten en bij welke politieke partij ze horen. De deelnemers herkenden Geert Wilders, Maxime Verhagen, Ronald Plasterk, Emile Roemer en Mark Rutte. De deelnemers wisten alleen niet precies de juiste politieke partij bij de politici te noemen. Diederik Samson, Jolande Sap en Alexander Pechtold waren onbekende gezichten voor de deelnemers en ook de bijbehorende partijen waren onbekend.

Uit deze focusgroep blijkt dus dat de deelnemers niet zo goed bekend zijn met de Nederlandse politici. Wel weten ze de drie 'belangrijkste' politici uit het huidige kabinet te herkennen maar de bijbehorende politieke partij vonden ze toch wel erg lastig.

Wellicht zijn de deelnemers meer bekend met deze politici omdat deze meer in de publiciteit zijn geweest.

Mening van de deelnemers over de Nederlandse politiek in het algemeen

De deelnemers beginnen direct over de 'domme opmerkingen' die door politici gemaakt worden ('doe normaal man' en 'bedrijfspoedel'). Dan vinden ze politiek wel leuk. Maar alle serieuze gesprekken vinden ze niet zo leuk. Ook vinden ze dat politici te veel moeilijke woorden gebruiken. Ze begrijpen soms niet wat de politici nou eigenlijk zeggen.

De deelnemers hebben aangegeven dat ze de politiek ook ingewikkeld vinden. Gaande weg het gesprek blijkt wel dat ze op school er onderwijs in krijgen, met name tijdens maatschappijleer. De deelnemers vinden echter de politieke informatie die ze vanuit school aangereikt krijgen niet toereikend genoeg. Pas vanaf de vierde klas krijgen leerlingen maatschappijleer en dat vinden deze twee deelnemers te laat. Ze vinden dat politiek zo belangrijk is dat de basis al veel eerder op de middelbare school mag worden meegegeven aan de leerlingen.

Wel vinden de deelnemers het echt belangrijk dat die basis informatie op school wordt aangereikt. Als dit op een meer aantrekkelijke manier zou kunnen denken ze dat jongeren meer interesse krijgen in de politiek.

Ook geven de deelnemers aan dat ze thuis wel eens over politiek praten omdat hun ouders dit belangrijk vinden.

Eerste reactie op de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen

De eerste reactie op beide fragmenten is heel erg positief. De deelnemers hebben erg hard moeten lachen, vooral om het fragment 'Wilders Opgevoed'. Wilders en Verhagen zijn erg realistisch gerepresenteerd en zijn dus ook erg herkenbaar voor de deelnemers. Mark Rutte vinden ze minder realistisch er uit zien, maar toch is hij wel herkenbaar genoeg. Het andere fragment waar het CDA te gast is bij Ik Hou Van Holland werd ook goed ontvangen maar toch wel duidelijk minder goed dan het eerste fragment. Niet alle politici werden herkend. Verhagen en Bleeker werden wel herkend maar Koppejan en Ferrier waren onbekend voor de deelnemers. De deelnemers vonden dit fragment eigenlijk voornamelijk grappig doordat het programma Ik Hou Van Holland ontzettend goed wordt gerepresenteerd. Linda de Mol wordt grappig en goed gepersifleerd.

De eerste reactie van de deelnemers op de fragmenten is dus erg positief. Ze moesten hard lachen om beide fragmenten, maar om 'Wilders Opgevoed' moesten ze toch wel harder lachen dan om het fragment van het CDA bij Ik Hou Van Holland.

Mening over de twee geselecteerde fragmenten uit Koefnoen

Beide deelnemers vinden het fragment van 'Wilders Opgevoed' het leukste fragment.

'Wilders Opgevoed' → De politici zijn herkenbaar, de situatie (de gedoog positie van de PVV) is herkenbaar, de mening van de politici (en hun partijen) is herkenbaar en het is een vlot fragment waar de kijker zijn aandacht bij houdt.

Ik Hou Van Holland → Het is een onwijs goede weergave van het programma zelf, Linda de Mol is onwijs goed, maar de politici zijn niet herkenbaar genoeg. Dit fragment is eigenlijk een stuk ingewikkelder.

Welk fragment van de twee fragmenten de deelnemers het meest geschikt vinden om te tonen bij het afnemen van de enquête

De deelnemers zijn het er snel over eens geworden dat het fragment 'Wilders Opgevoed' het meest geschikt is voor de enquête. Dit fragment is korter dan het andere, de politici zijn herkenbaarder, de situatie die wordt uitgebeeld is herkenbaarder, het fragment is iets 'vlotter' en daardoor blijft de kijker meer geboeid. Ook de manier waarop Wilders wordt gerepresenteerd vinden de deelnemers ontzettend grappig.

Transcript Focusgroep nr. 2

I: Voor mijn scriptie doe ik onderzoek naar de representatie van politici in satirische televisie programma's. De hoofdvraag die ik wil beantwoorden is eigenlijk hoe Nederlandse jongeren betekenis geven aan politieke satire op televisie. Dus programma's zoals Koefnoen, waar ze politici dan een beetje na doen. Daar doe ik dus onderzoek naar. Het eerste deel van het onderzoek is eigenlijk een literatuur studie. Belangrijke informatie over het onderwerp heb ik uit boeken, artikelen en eerder gedane onderzoeken gehaald en ga ik verwerken in mijn scriptie. Het tweede deel van het onderzoek is meer een praktisch deel. Hier ga ik een enquête afnemen onder een grote groep middelbare scholieren. De enquête gaat dan over hoe zij tegenover de politiek staan en wat zij er van vinden. Hiervoor heb ik twee fragmenten uit Koefnoen geselecteerd. Dan wil ik de middelbare scholieren vragen wat zij hier van vinden. Voordat ik de enquête op ga stellen, moet ik een beetje meer informatie verkrijgen. Daarom organiseer ik deze focusgroep. Een focusgroep is eigenlijk een soort interviewachtig gesprek waarin jullie voornamelijk aan het woord moeten zijn. Ik zal alleen de onderwerpen opgooien. Ik zal dus voornamelijk luisteren en aantekeningen maken. Alle belangrijke dingen die jullie zeggen die ga ik dan verwerken in de enquête. Of als jullie iets zeggen waarvan ik denk 'hé daar had ik nog nooit over na gedacht', dan kan ik dat ook in de enquête opnemen. Dan wordt het zo volledig mogelijk.

A + F: Oké! Dat is helemaal duidelijk zo.

I: Hebben jullie nu al vragen, of kunnen we aan het 'echte werk' beginnen?

A : Ik heb geen vragen, het is wel duidelijk.

F : Ik heb ook geen vragen, laten we beginnen!

I: Dan wil ik eerst aan jullie vragen: zijn jullie bekend met programma's zoals Koefnoen? Of met andere satirische programma's?

F: Ja, dat ken ik.

A: Ik kijk het nooit. Maar ik weet wel wat het is hoor!

I: Oh Oké, en jij F, kijk jij het wel?

F: Ik heb het wel eens gezien maar...

I: Maar je bent geen vaste kijker?

F: Nee totaal niet eigenlijk. Maar zo af en toe is het wel heel erg leuk om te zien.

I: En als je kijkt, met wie kijk je dan?

F: Meestal kijk ik het niet alleen. Iedereen die dan thuis is kijkt eigenlijk wel mee.

A: Dus je kijkt eigenlijk dan met de hele Family?

F: Ja, dat kan je wel zo stellen eigenlijk.

I: Oké, en in jullie vriendenkring op school? Hoe zit het daar denken jullie?

F: Die kijken wel altijd naar Draadstaal en Neonletters en zo.

A: Ja van Jeroen van Koningsbrugge en die andere man.

F: Maar Draadstaal is niet echt wat jij bedoelt toch?

A: Nee toch, want Draadstaal is niet echt op politiek gericht toch?

I: Dat klopt helemaal.

A: Dat ken ik ook en kijk ik soms.

I: Oké!

F: Maar al die programma's, zijn die nu nog op televisie?

A: Dat weet ik eigenlijk niet.. Volgens mij niet..

I: Nu niet. Het seizoen is nu afgelopen, maar er staat wel een nieuw seizoen aan te komen

F: Oh vandaar dat je er nu niet veel over hoort op school en zo.

A: Ja is lastig om over iets te praten als het niet op TV is hè. [schiet in de lach]

F: [moet daar hard om lachen]

I: Maar de programma's als Draadstaal en Neonletters, daar hebben jullie het dus wel over op school en in jullie vriendenkring?

A: Ja daar hebben ze het wel eens over.

F: Ja klopt. Maar het is niet standaard van 'heb je dat gezien gisteravond?'

A: Maar soms wel zo van: 'oh ja dat was echt grappig en dat was in dat en dat programma'.

I: Oké, dus eigenlijk worden alleen de grappige stukjes onderling besproken?

A: Eigenlijk wel ja.

F: Stel dat zo'n programma als Koefnoen weer op de televisie is, dan zal wel eens gezegd worden van 'heb je dat gezien? Want het was zo grappig'

I: In hoeverre denken jullie dat jullie klasgenoten bekend zijn met zulk soort programma's?

F: Ik denk wel dat ze allemaal de naam kennen.

A: Ja, maar ik denk dat ze het bij ons niet echt vast kijken. Bij ons in de klas dan.

I: Waarom zouden ze dan niet kijken denk je?

A: Vind het niet echt typetjes die dat zouden kijken...

F: Daar ben ik het niet helemaal mee eens hoor. Een paar meisjes uit de klas kijken misschien wel, en de jongens wellicht ook wel...

A: Nou misschien heb je gelijk. Maar al die hockeymeisjes zullen het echt niet kijken hoor!

F: Neeeeeee de hockeymeisjes [trekt een gekke bek] niet nee.

I: Maar jullie denken dus niet dat bij jullie in de klas mensen zitten die dergelijke programma's interessant zullen vinden?

F: Ja wel maar het grootste deel niet.

A: Een paar wel.. En die vinden het dan ook wel écht leuk.

I: Oké. En jullie mening over zulke programma's? Want F, jij hebt het wel eens gezien en A jij weet wel wat het is dus jullie zullen er een mening over hebben. Dus: wat vinden jullie er van?

F: De keren dat ik het gezien heb vond ik het wel grappig. Maar ook niet alles. Soms zitten er wel leuke stukjes tussen maar echt lang niet alles.

A: Ik heb het niet echt gezien, maar ik vind wel dat zulke programma's niet beledigend moeten gaan worden zeg maar. Het moet gewoon grappig blijven. Dat er een keer een klein beledigend grapje in moet zitten snap ik wel, dat doe je onderling ook wel eens, maar het moet niet te ver doorslaan.

F: Dat soort grappen, van die beledigende grappen, vind ik juist wel weer leuk.

A: Het is ook wel een beetje grappig maar het moet echt niet te ver gaan hoor!

F: Zulke grappen vind ik misschien wel leuker dan een beetje van die lieve grappen. Als een politicus iets doms doet, dan mogen daar wat mij betreft grove grappen over gemaakt worden.

I: Dus een beetje belachelijk maken mag, wat jullie betreft, wel. Zolang het maar niet te gemeen en beledigend wordt.

F: Ja precies dat. Ik vind trouwens ook dat ze niet alleen op een persoon moeten focussen met de grappen.

A: Dat wordt dan wel saai.

I: Dus wel zo veel mogelijk verschillende politici die...

F: Ja, in dit geval de politici inderdaad.

I: En ehm, F, jij hebt het wel eens gezien. De sketches en de stukjes die jij wel eens gezien hebt, hoe zou je dat beschrijven? Als gewoon alleen grappig, of leer je er wat van?

F: Nou eigenlijk heb ik het al best een tijdje niet gezien. Dus ik was wel wat jonger toen ik het echt gezien heb en toen vond ik het gewoon wel grappig. Misschien dat als ik het nu zie, dat ik dan denk van 'hé er zit toch wel wat achter'.

I: Ja.. Want die programma's die maken ze aan de hand van actualiteiten. Dus als er in de politiek iets interessants plaatsvindt komt daar een stukje over waar ze die actualiteiten in betrekken. Dus zou je

denken dat het dan een soort van leerzaam zou kunnen zijn? Of is het naar jullie idee vooral het doel om een grappig programma te maken?

F: Dat ligt er aan hoe je het kijkt.

I: Wat bedoel je daarmee?

F: Op de manier zoals ik het kijk is het vooral grappig. Maar je hebt ook mensen die achter dingen een diepere betekenis zoeken, dus die zullen sowieso op een andere manier naar wat voor een televisieprogramma's dan ook kijken dan dat ik dat doe.

A: Ja ik denk inderdaad dat als je er heel erg over na gaat denken dat dat de manier van kijken veranderd.

F: Je hebt gewoon mensen die anders kijken. Die er eigenlijk altijd dingen achter zoeken, dus ook bij programma's als Koefnoen. Maar zelf heb ik dat met dit soort dingen niet

I: En dat is eigenlijk omdat jullie gewoon ter ontspanning televisie kijken

A: Ja ik denk het wel

I: Wat nou als je bijvoorbeeld geïnteresseerd zou zijn in politiek? Denk je dat je er dan anders naar zou kijken?

F: Ja dat denk ik wel. Dan zou je er misschien ook nog wat van zou kunnen leren.

A: Als je geïnteresseerd bent dan weet je natuurlijk ook al meer, dus dan zal je misschien minder er van leren... Wat denk ik ook nog is, is dat mensen die politiek interessant vinden en ook wel belangrijk en zo, dat die mensen het misschien helemaal niet leuk vinden als politici belachelijk worden gemaakt. Terwijl wij dat juist wel leuk vinden. Maar aan de andere kant, als mensen het niet leuk vinden als politici een beetje op de hak genomen worden, dan moeten ze beter niet kijken naar zulk soort programma's.

I: Er wordt ook wel eens gezegd dat dergelijke programma's de politiek meer toegankelijk maken. Dat je, als je zelf totaal niet geïnteresseerd bent in politiek, tijdens het zappen zo'n programma tegen komt je toch even blijft kijken. De informatie uit dat fragment wordt dan toch op de kijker overgebracht, ook al is deze niet geïnteresseerd.

F: Je snapt het dan misschien wat beter, maar ook niet echt. Want vaak worden er in stukjes namen genoemd. Als je dan niet geïnteresseerd bent in politiek weet je lang niet altijd over wie het gaat.

A: Niet alleen namen, maar ook gebeurtenissen hebben dat. Want je weet dan ook niet altijd wat er speelt in de politiek, want je bent er niet in geïnteresseerd.

I: Dus eigenlijk vinden jullie een beetje dat het programma leuk is, maar dat je wel enige basis kennis moet hebben om alle grapjes te snappen en om de personen te herkennen.

A: Ja dat denk ik wel.

F: Ik denk dat niet alleen, ik weet dat bijna zeker

A + F [moeten heel erg hard lachen om deze opmerking van F]

I: Oké dan, even opschrijven hoor.

F: Opschrijven? Je neemt het hele gesprek toch ook op?

A: Ja! Dan hoef je toch niet te schrijven?

I: Ja wel, want mocht het opnemen dan mislukken, dan heb ik toch nog informatie. En het is ook handig als ik snel iets terug wil vinden in de opname. Of het hele gesprek luisteren, of even snel kijken op welk moment het ongeveer gezegd is. Bovendien staat het ook erg interessant natuurlijk [knipoog naar de meiden]

A + F [moeten heel erg hard lachen om deze opmerking]

I: Maar goed, eventjes weer een beetje serieus nu. We hebben het over de programma's gehad en over het ding dat je politici wel moet herkennen wil je de grappen en sketches uit het programma snappen. Daarom heb ik een soort 'test' voor jullie. Het is geen test waarin het gaat om goed of fout, maar meer om te kijken hoe het zit met jullie kennis.

A: Klinkt spannend!

I: [lacht] Dat valt wel mee hoor. Ik heb op dit papiertje foto's van acht politici staan. Nou ben ik benieuwd of jullie weten wie ze zijn en bij welke politieke partij ze horen. Jullie mogen overleggen. Ga jullie gang.

F: Die weet ik niet, misschien weet jij die...

A: Nee die weet ik niet eigenlijk...

A: Maar de volgende weet ik! Dat is Geert Wilders.

F: Ja en van welke partij?

A: Van de PvdA

F: Neeeeeeee joh die is van de PVV

A: Oh ja PVV, sorry. Ik haal die altijd een beetje door elkaar.

F: Die mevrouw... Weet ik niet

A: Weet ik ook niet... Ze komt me wel bekend voor maar ik zou de naam en partij echt niet weten

I: Oh trouwens, als jullie alle acht de politici hebben geprobeerd te benoemen zal ik kort de antwoorden met jullie doornemen.

F: Is goed

F: Oh die weet ik wel! Weet jij die ook?

A: Nee die weet ik niet...

F: Dat is Emile Rambout, Ramboet, Rombaut, Ram-ding, Rambaut.

A: Emile Rambaut..

I: Emile Rambaut? Oké... En van welke partij?

A: Weet ik niet

F: Nee ik ook niet...

A: Ohhh hoe heet die ook al weer...

F: Ik weet het!

A: Zeg dan...

F: Maxime Verhagen!!!

A: Oh ja..

F: En die hoort bij....

[lange stilte]

F: Nou kijk... er zijn nu van die drie partijen de baas. Een is de gedoog partij... Dat is de PVV. Dan is er ook nog de PvdA toch? En nog een.. En van die andere is hij.

I: Ik zal dan alleen zeggen dat de drie partijen die je bedoelt dat dat de PVV, de VVD en het CDA zijn.

A: Oké

F: Dan is hij van de VVD...

A: Nee toch niet

F: CDA!

A: Die weet ik, dat is Job Cohen toch?

F: Nee dat is niet Job Cohen joh! Maar wie het wel is weet ik niet... Maar niet Job Cohen!

A: Nummertje 7...

F: Geen idee...

A: En die laatste is Mark Rutte..

F: En die is van de... CDA? Nee.... VVD??

I: Hij is de minister president heh dames...

F: Oh dit is wel erg heh..

A: Ja dat is zeker erg...

F: Oh Oké... Euhmmm...

A: Nou vullen we beter niets in.

I: Goed, dan zal ik nu de antwoorden even met jullie doorspreken. Kijken wat jullie er van hebben gebakken!

F: Oké..

I: Die eerste meneer, dat is Diederik Samson.

F: Ohh is dat Samson!! Ja die is nu van Job Cohen's partij!!

A: Ohhhhhhh maar ik weet wel wie zijn secretaresse is geweest want die ken ik!!

A + F [moeten hier keihard om lachen]

I: Ja dat is ook belangrijk... Maar goed, Samson is inderdaad van de PvdA. Hij is nu veel in de publiciteit omdat Job Cohen is opgestapt en hij een van de kandidaten is om die plek op te vullen.. De volgende is inderdaad Geert Wilders van de PVV. Die hadden jullie helemaal goed.

F: Yesssss

I: Die mevrouw is Jolande Sap van Groenlinks.

A: Oh Groenlinks hadden we kunnen weten.

I: Nummertje vier, Emile is goed, maar zijn achternaam is niet Rambaut maar Roemer.

F: Oeh maar dat lijkt wel op elkaar!

A: [moet hier om lachen]

I: En Emile Roemer is van de SP. Nummertje vijf heet inderdaad Maxime Verhagen.... Maar....

F: Hij is niet van de VVD maar van het CDA...

A: Nou dan is het dus andersom, dan is hij van het CDA en die ander van de VVD.

I: Precies heel goed. Maar dat is dus Maxime Verhagen. En de volgende dat is Ronald Plasterk.

F: Oh dat is papa zijn oude buurjongetje!

A: Huh?

F: Van vroeger...

I: En die is net als Diederik Samson van de PvdA.

F: Maar trouwens heh.. Is die Diederik niet al de nieuwe Cohen geworden vandaag?

A: Ja volgens mij is hij de nieuwe partijleider geworden. Maar ik had die Plasterk wel moeten weten.. Die is bij ons in groep acht op school geweest...

I: En dit is Alexander Pechtold van D66.

F: Die volgende is zeker Mark Rutte

I: Klopt, dat is Mark Rutte van de VVD. Wilders, Verhagen en Rutte die zijn met z'n drieën de grote bazen.

F: En Wilders is de gedoogpartij.

I: Weet je ook wat dat betekend?

F: Ja, dat hij er wel bij zit voor de leuk omdat ze anders niett genoeg mensen hadden, maar eigenlijk heeft hij niets te zeggen.

I: Zo zou je dat kunnen zeggen. Als jullie nou zo de uitkomst van deze test zien...

F: Dan zijn we sleeeeeeeeeeecht

A: Ja maar eigenlijk wisten we dat wel al een beetje

I: Hoe denken jullie dat dit komt?

A: Gewoon te weinig het nieuws kijken. Ik vind het niet leuk en heb me er gewoon nog niet genoeg in verdiept.

F: Maar het is ook gewoon niet leuk.

A: Maar ik moet dat wel gaan doen van mijn moeder en dat snap ik wel.

F: Het is ook altijd in grote mensen programma's. Ik kijk eerder naar leuke cartoon filmpjes dan naar het journaal.

A: Maar dat soort programma's kijk ik ook niet zo hoor.

F: Het is trouwens ook niet echt in het jeugdjournaal of zo.

A: Nee...

F: Ik vind dat ze daar misschien wel meer aandacht aan kunnen besteden.

A: Het is ook niet echt op een manier... Nou... Je moet het meer zelf te weten komen. Het is niet zo dat het bijna verplicht wordt dat je er iets van weet.

F: Ja lessen geven! Dat zou moeten.

A: Les over politiek!

I: Dus jullie vinden eigenlijk dat het niet interessant is voor jongeren en dat het moeilijk is om dat jongeren er zelf achter aan moeten gaan.

A: Het wordt ook niet interessant gemaakt ook denk ik.

I: Dan gaan we hier nu even verder op in. We hadden het zojuist over de politici en jullie denken die niet te kennen doordat het te weinig op een te weinig leuke manier wordt aangeboden aan jullie.

A: Ja maar ook een beetje door ons zelf.

I: En eh ja wat vinden jullie dan eigenlijk van de Nederlandse politiek? Wordt dit te weinig aan jullie aangeboden? Is het leuk, saai of wat?

F: Ik vind het bijvoorbeeld wel leuk als ze zo van die domme opmerkingen maken, of als er iets grappigs gebeurt. Maar al die serieuze gesprekken vind ik niets.

A: Maar je snapt er ook niets van. Al die moeilijke woorden. Ik vraag me vaak af wat ze nou precies zeggen.

F: Dat met eh Rutte en Wilders dat die zo tegen elkaar gingen ruzieën met 'Doe toch eens normaal man' dat is wel leuk en begrijpelijk.

A: Daar is zelfs een APP van trouwens..

F: Jaa klopt!

I: Echt waar?!

A: Ja die stond in de top 25 meest gedownloade gratis downloads.

F: Dat soort dingen zijn voor jongeren leuk, maar de rest...

A: Het is allemaal zo moeilijk, je begrijpt het niet en meestal val je half in zeg maar. En dat weet je niet precies waar het over gaat.

F: En het is ook saai als er zo'n conferentie of debat op televisie is... Beide vind ik saai om te kijken op televisie.

A: Ik vind opzich wel dat het heel belangrijk is, maar het is gewoon vet moeilijk te begrijpen.

F: Daarom zap ik altijd weg als ik zo iets tegen kom.

I: En bij jullie op school? Wat doen ze daar aan politiek? Want jullie hebben geschiedenis en er bestaat ook een vak als maatschappijleer..

F: Nou eerst, toen waren er verkiezingen en toen moesten wij ook kiezen en toen koos ik de PiratenPartij.

I: Bedoelen jullie misschien de scholieren verkiezingen?

A: Oh ja dat! Maar toen wisten we nergens van en gingen we gewoon ergens op stemmen. We moesten wel iets doen.. Maar.. We waren van te voren ook niet goed ingelicht over wat welke partij nou was en zo.. We moesten gewoon gaan stemmen...

I: En vinden jullie dat iets goeds of iets slechts?

F: Nou dat stemmen opzich vind ik wel goed, maar ze moeten er wel ook over vertellen want anders heb je er nog niets aan.

A: Ja vind ik ook.

I: Dus eigenlijk stellen jullie dat het idee van scholierenverkiezingen wel goed is omdat je er iets van kan leren als ze er wel iets van informatie wordt aangereikt. En dat is bij jullie op school misgegaan omdat er tegen jullie werd gezegd van ga maar lekker stemmen en zoek het uit.

A: Maar in de bovenbouw krijg je wel iets toch?

F: Ja maar t/m de derde niet...

A: In de vierde krijg je dan maatschappijleer waar meer aandacht aan politiek wordt besteed.

I: Ja dat klopt. In dat vak leer je wel meer over de politiek.

F: En daar hebben we dus tot de vierde helemaal niets aan.

I: Maar denken jullie dat dat op tijd is? Of is dat gewoon te laat? Want jullie hebben nu toch wel de leeftijd om...

F: Is gewoon te laat...

A: Ja nu zou je er eigenlijk al wat meer over willen weten maar dan op een leukere manier. Het komt er gewoon niet van.

F: Het is wel goed dat ze zo'n vak aanbieden, maar in de vierde vind ik dat een beetje laat.

A: Vind ik ook.

I: Oké, jullie hadden het dus liever eerder gehad.

F: Ja.

I: Dus eigenlijk, om dit even samen te vatten vinden jullie de Nederlandse politiek in het algemeen best ingewikkeld en dat komt omdat ze onderandere moeilijke woorden gebruiken. Het taalgebruik is op hun kennis is afgestemd en jullie begrijpen dat eigenlijk nog niet zo goed. De politiek is soms wel grappig als ze grappige opmerkingen maken en rare dingen zeggen.

F: Ja en daarom denk ik ook dat iedereen wel weet wie Wilders is.

A: Hij kan gewoon rare dingen zeggen en dan bereikt hij heel veel mensen. Daarom is hij ook zo vaak in het nieuws.

F: Ja door al die opmerkingen en dingen.

A: Daardoor wordt hij meer zichtbaar.

I: Oké, en jullie vinden het wel belangrijk om iets van politiek te weten maar op school wordt er volgens jullie te weinig aandacht aan besteed. Dat moet meer gebeuren maar dan wel op een leuke manier.

F: Ja

A: Ja.

I: Nou heb ik twee fragmenten geselecteerd uit Koefnoen waarin politici te zien zijn. Die wilde ik graag met jullie bekijken. Ik ben erg benieuwd wat jullie daar van vinden. Nou dan zal ik eventjes de fragmenten te voorschijn gooien. Ga lekker zitten. Even kijken hoor. Het geluid even aanzetten, dan kunnen we het een beetje horen. Dan zal ik eerst dit fragment laten zien. [start het fragment, maar die loopt vast] Oh Kutje, even opnieuw. Ja nu doet hij het.

F: kan hij iets groter?

I: Natuurlijk! Oh nou doet hij het weer niet... Ohhh wat een gedoe. Nu doet hij het.

[De dames kijken naar het fragment. Tijdens het fragment moeten ze hard lachen om sommige grapjes]

I: Dat was het eerste fragment. Ik ben benieuwd wat jullie eerste reactie is op dit stukje.

F: Grappig

A: Ja zeker.

I: En waarom?

F: Nou... de acties van mini Wilders vind ik leuk.

A: Misschien is het wel een beetje flauw maar wel heel grappig.

F: Het is misschien voor sommige mensen iets te flauw. Maar ik vind het grappig.

I: En de politici die in dit stukje werden nagedaan, hebben jullie die herkend?

A: Ja, gewoon Rutte, Verhagen en Wilders.

F: Wilders was dat kleine ventje [moet weer lachen].

F: Maar Rutte lijkt helemaal niet zo goed.

I: Toch is hij het die wordt na gedaan. Wat denken jullie dat de makers van het fragment hebben willen laten zien?

F: Weet jij het?

A: Nou ik weet niet of het klopt. Maar ik denk dat ze Wilders een beetje belachelijk maken. Ze doen laten zien dat hij zich een beetje gedraagt als een klein kind. Dat hij Rutte en Verhagen gek maakt door zijn ideeën en zo.

I: Oké, dat klinkt heel goed. En wat denk jij F?

F: Nou Wilders is de gedoog partij en Rutte en Verhagen zijn de baas. Hij heeft niets te zeggen maar hij probeert toch zijn zin door te drijven, net als een onhandelbare kleuter.

I: Dat onhandelbare vind ik een hele goede omschrijving van jullie! Even kijken hoor, want dan heb ik nog een fragment. Die duurt iets langer en die wil ik jullie ook laten zien. Daar komt 'ie. [start van het fragment]

[De dames kijken naar het fragment. Tijdens het fragment moeten ze wel weer een beetje lachen]

I: Nou dat was dan het tweede fragment. Wat is jullie eerste reactie hierop?

A: Ik vond sommige dingen wel grappig, maar anderere dingen snapte ik niet helemaal.

F: Ik vond vooral de mevrouw die Linda de Mol na deed echt heel erg goed.

A: Jaa die vond ik ook heel goed.

F: Maar dat komt ook doordat ik al die politici niet echt kende.

I: Hebben jullie er wel een paar herkend?

F: Ja, Henk Bleeker. Maar dat omdat hij het zei.

A: Ja en ook Verhagen. Maar de andere weet ik niet.

F: Klopt en daar heb ik zelf ook niet zo op gelet eigenlijk.

I: Oké dan, en welke van de twee fragmenten vinden jullie nou het leukste of het grappigst of het beste?

F: Ik de eerste.

A: Ik ook.

I: Waarom vinden jullie die het leukste?

A: Nou ik begreep het, het was herkenbaarder. Er zaten meer leuke grapjes in leuke kleine flauwe dingetjes.

F: Bij Ik Hou Van Holland vond ik de liedjes wel heel leuk. Dat ze gingen zingen van 'Moriaantje zo zwart als roet ging eens wandelen zonder... VERBLIJFSVERGUNNING'. Dat vond ik wel heel erg grappig.

A: Ja ik ook wel. Dat zijn leuke dingen, maar verder was de eerste veel leuker.

F: In de eerste werd ook niet zo veel gesproken.

A: Ja, bij de tweede moet je alles uit de gesprekken halen en ik vind het prettiger als het uit de beelden al duidelijk wordt.

F: Zien is veel makkelijker, en dan kan je je aandacht er beter bij houden.

A: Ja en die duurde ook minder lang.

I: Vonden jullie het ook leerzame fragmenten? Of totaal niet?

A: Ik vind het niet echt leerzaam, maar je ziet wel wat de meningen zijn van de politici.

F: Het is een goede weergave van de politiek

A: Maar echt leerzaam is het niet.

I: Een van de twee fragmenten wil ik bij de enquête gebruiken..

F: De eerste.

I: Dan wil ik daar vragen over stellen. Jij zegt al meteen eerste. Welke is het meest geschikt?

F: Eerste.

A: De eerste is herkenbaarder, dus dan zijn er meer mensen die er een mening over hebben.

F: De eerste moet je misschien wel vaker gezien hebben, want dan zie je meer details. Dan zie je dat het bouwwerk van blokken een moskee is en dan zie je dat het een mevrouw met een hoofddoek is.

A: Ja de moskee zag ik niet, maar de hoofddoek wel.

F: Misschien kun je van tevoren aangeven waar de kijkers op moeten letten tijdens het fragment of zo.

I: Oké, nou dat is goed om te weten. Dat zal ik meenemen in het maken van de enquête. Dan ben ik alleen nog benieuwd of jullie suggesties hebben, of aanvullingen of opmerkingen? Of dat jullie nog dingen weten die ik niet moet vergeten?

A: Ik denk dat alles wel besproken is nu en als je dat er in stopt dat het dan wel volledig is.

F: Dat denk ik ook wel. Ik denk alleen dat je niet te veel over politiek in het algemeen moet gaan vragen want er zijn denk ik heel veel jongeren zijn die dat niet zo interessant vinden en er niet veel over zullen weten.

I: Oké. Dan wil ik jullie heel erg bedanken voor jullie deelname aan deze focusgroep.

